

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Indrė KUOGIENĖ

Ekonomikos studijų programos studentė

**EUROPOS SAJUNGOS GYVENTOJŲ UŽIMTUMO POKYČIUS
SĄLYGOJANČIŲ VEIKSNIŲ EKONOMINIS VERTINIMAS
Magistro darbas**

Šiauliai, 2014

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Indrė KUOGIENĖ

**EUROPOS SAJUNGOS GYVENTOJŲ UŽIMTUMO POKYČIUS
SĄLYGOJANČIŲ VEIKSNIŲ EKONOMINIS VERTINIMAS**

**Magistro darbas
Ekonomika (L100)**

**Darbo vadovė:
Prof. Dr. Daiva Beržinskienė**

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Indrė Kuogienė (2014). ES gyventojų užimtumą 2004 – 2012 metais sąlygojančių veiksnių vertinimas. Ekonomikos magistrantūros studijų baigiamasis darbas / mokslinis vadovas (-ė) prof. dr. Daiva Beržinskienė. Šiaulių universitetas, Ekonomikos katedra. – Šiauliai, 2014

SANTRAUKA

Baigiamajame magistro darbe nagrinėjama ES gyventojų užimtumą sąlygojantys veiksniai. Teorinėje dalyje pateikiami užimtumo teoriniai klausimai, siekiant atskleisti užimtumo sampratą. Išskiriami pagrindiniai veiksniai, kurie turi įtakos užimtumui ir nurodoma kaip yra sprendžiamos problemos ES kontekste. Analitinėje magistro darbo dalyje retrospektyviai atliekama ES šalių narių užimtumo analizė pagal lytį, amžių, išsilavinimą. Susistemintus ir apibendrintus ES gyventojų užimtumą lemiančius veiksnius, daugialypės regresinės analizės metodu buvo tikrinamas ryšys. Konstruktyviojoje baigiamojo darbo dalyje pateiktos ES gyventojų užimtumo prognozės bei reguliavimo priemonės. Baigiamojo darbo išvadose apibendrinami tyrimo rezultatai.

SUMMARY

Indre Kuogiene (2014). Evaluation of factors which determined occupation of EU citizens during 2004 - 2012 Final paper of Master's degree in Economics / Scholarly mentor dr. Daiva Berzinskiene, Siauliai University, Department of Economics - Siauliai, 2014.

The final master's paper analyses factors which determine occupation of EU citizens. Theoretical part introduces occupation's theoretical questions, which reveal the conception of occupation. Main factors that influence the occupation are pointed out together with solutions how the problems are being solved within the context of EU. Analytical part of master's paper shows the retrospective analysis of occupation by sex, age, education. After factors which influence occupation of EU citizens are systemized and generalized, the method of multiple regression analysis is used to check the link between them. Constructive part of final paper shows forecast of occupation amongst citizens in EU and means of the occupation's control. Final paper's conclusions summarize the results of research.

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS	3
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	4
ĮVADAS	5
1. Užimtumo teoriniai klausimai.....	7
1.1 Užimtumo samprata.....	7
1.2 Užimtumo pokyčius lemiantys veiksniai.....	10
1.3 Užimtumo problemos sprendimas ES kontekste	14
1.4 ES gyventojų užimtumą sąlygojančių veiksnių vertinimo tyrimo metodikos pagrindimas	19
2. Gyventojų užimtumą sąlygojančių veiksnių vertinimas Europos Sąjungoje.....	21
2.1 Užimtumo programų įgyvendinimas ES šalyse	21
2.2 Gyventojų užimtumo dinamikos vertinimas ES.....	23
2.3 ES gyventojų užimtumo pokyčius lėmusių veiksnių analizė	31
2.4 Ekonominių veiksnių poveikio užimtumui vertinimas.....	40
3. ES gyventojų užimtumo prognozė ir didinimo priemonės	46
3.1 Užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.	47
3.2 ES gyventojų užimtumo didinimo priemonės	50
IŠVADOS	54
LITERATŪRA	56
PRIEDAI.....	61

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.1 lentelė.....	11
2.1 lentelė Gyventojų užimtumas Europos Sąjungos šalyse 2004 – 2012 m., proc.	23
2.2 lentelė Gyventojų užimtumas pagal lytį Europos Sąjungos šalyse 2004 – 2012 m., proc.	26
2.3 lentelė Gyventojų užimtumo lyginamasis svoris pagal lytį Europos Sąjungos šalyse 2004 – 2012 m., proc.	27
2.4 lentelė Gyventojų vidutiniai 2004 – 2012 m. lyčių užimtumo lygių skirtumai pagal amžių ir išsimokslinimą, proc.	29
2.5 lentelė ES užimtumo ir pasirinktų veiksmų tarpusavio sąveikos rezultatai.....	41
2.6 lentelė Užimtumą lemiančių veiksmų ES šalių grupėse gauti rezultatai	43
2.7 lentelė Užimtumą lemiančių veiksmų ES-12 grupėje gauti rezultatai.....	43
2.8 lentelė Užimtumą lemiančių veiksmų ES-15 grupėje gauti rezultatai.....	44
2.9 lentelė Užimtumą lemiančių veiksmų ES-27 grupėje gauti rezultatai.....	45
2.10 lentelė Užimtumą lemiančių veiksmų Lietuvoje gauti rezultatai.....	46
3.1 lentelė.....	53

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1.1 pav. Užimtumą lemiantys veiksniai	13
1.2 pav. EUS sudedamos dalys	16
1.3 pav. ES užimtumą sąlygojančių veiksnių vertinimo tyrimo modelis	20
2.1 pav. Užimtumo lygis ES šalyse palyginus su Lisabonos strategijos iškelto tikslu 2010 m.....	25
2.2 pav. BVP tenkančio vienam gyventojui kitimo tempas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.	31
2.3 pav. Eksperto tenkančio vienam gyventojui kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.	33
2.4 pav. Infliacijos kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.	34
2.5 pav. Metinio vidutinio darbo užmokesčio kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.	35
2.6 pav. Emigracijos kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.....	37
2.7 pav. Natūralaus gyventojų prieaugio kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.....	38
2.8 pav. Tiesioginių užsienio investicijų kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.....	39
3.1 pav. ES-15 šalių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.....	47
3.2 pav. ES-12 šalių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.....	48
3.3 pav. ES-27 šalių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.....	49
3.4 pav. Lietuvos užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.....	50
3.5 pav. Užimtumo lygio prognozavimo modelis.....	51

ĮVADAS

Šiuolaikinėje visuomenėje nuolat akcentuojami darbo rinkos pokyčiai, vis didėjantis nedarbas, įvairios socialinės problemos. Darbo klausimai ir darbo rinkos aktualijos tapo kasdieniu reiškiniumi šiuolaikiniame gyvenime. Pastaruoju metu dideliems pokyčiams visuomeniniame gyvenime ir darbo rinkoje įtakos turėjo ekonominis nuosmukis ne tik Lietuvoje, bet ir ES šalyse. Todėl vienas svarbiausių klausimų yra gyventojų užimtumas. Pasak V. Ratkevičienės, (2005), gyventojų užimtumas – vienas svarbiausių šalies socialinės – ekonominės raidos rodiklių. Taip pat tai vienas pagrindinių žmogaus gyvenimo kokybės rodiklių. Užimtumas ne tik pragyvenimo šaltinis, bet ir žmogaus prasmės išraiška. Todėl užimtumo pokyčių analizė yra reikšminga tam, kad išsiaiškinti, kokios esminės problemos sąlygoja užimtumo pokyčius.

Aktualumas. Lietuvai integruojantis į ES erdvę ir vykstant globalizacijai iškykla vis naujų problemų, susijusių su užimtumo didinimu. Užimtumas buvo ir yra viena iš Europos Sąjungos (toliau – ES) Lisabonos strategijos, kurios tikslas – paversti ES konkurencinga ir dinamiška pasaulio žinių ekonomika, gebančios išlaikyti darnų ekonomikos vystymą kuriant daugiau ir geresnių darbo vietų ir užtikrinant didesnę socialinę sanglaudą, svarbiausių sudedamųjų dalių. Kiekvienos šalies gyventojai turi skirtingą darbo patirtį ir funkcionuojančią darbo rinką. Skirtingose ES valstybėse narėse išryškėja ir skirtingos ekonominės bei socialinės problemos, todėl yra tikslinga įvertinti užimtumo pokyčius pagal kylančias užimtumo ekonomines bei socialines problemas, nes kiekvienoje valstybėje narėje yra taikomos skirtingos užimtumo didinimo priemonės.

B. Martinkus, S. Stoškus, D. Beržinskienė (2009) teigia, kad šiuolaikinės globalizacijos, intensyvių pokyčių įvairiose veiklos sferose sąlygomis aktualios išlieka darbo rinkos problemos tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiais. Nors šios problemos sulaukia itin didelio tyrinėtojų dėmesio, tačiau kompleksiskai įvertinti situaciją darbo rinkoje, aprėpiant visus rinkos segmentus, yra sudėtinga.

L. Simanausko ir S. Šidlausko (2007) teigimu, pastaraisiais metais šalies socialinės – ekonominės situacijos pokyčiai yra spartūs, tačiau pagal atskirus makroekonominis rodiklius Lietuva vis dar ženkliai atsilieka nuo bendro ES šalių vidurkio. Todėl reikalinga įvertinti ES užimtumo pokyčius bei surasti kitimo priežastis.

ES darbo rinkos, gyventojų užimtumo pokyčiai yra analizuojami mokslinėje literatūroje įvairiais aspektais. Tačiau ES ūkio mechanizmo raida ir socialiniai bei ekonominiai pokyčiai yra vertinti daugelio autorių. B. Melnikas (2007) analizavo kultūros erdvės Europoje formavimosi procesus, parodant jų poveikį ekonomikos raidai ES plėtros sąlygomis, N. Langvinienė ir J. Seklickienė (2007) analizavo įmonių konkurencingumo ES sudėtyje, didinimo galimybes įvertinant transporto įmonių plėtros galimybes ES sudėtyje. B. Galininė ir O. Dikovič (2008) aiškino ES biudžeto reformos galimybes ir pasekmes, A. Baublys (2002) pateikė strateginius transporto tyrimus,

integruojantis į ES, prekybos rinkos galimybes. ES analizavo bei vertino ekonominės integracijos gaires G. Matulevičienė, M. Kučinskienė (2007), M. Starkevičiūtė (2005). A. Stankuvienė, R. Šukys, Čyras P. (2006) pateikė socialinių darbuotojų sąlygų gerinimą Lietuvai įstojus į ES. Mokslinės literatūros analizė rodo, kad yra didelis mokslininkų susidomėjimas užimtumo pokyčiais ir juos lemiančiais veiksniais.

Temos aktualumą pagrindžia ir tai, jog siekiant išbristi iš ekonominės krizės „šalių vyriausybėms kyla sunkus uždavinys – atgaivinti darbo rinką ir įvykdyti ES užimtumo tikslą, t.y. kad iki 2020 metų gyventojų užimtumas išaugtų iki 75 proc. (ES prioritetai, 2011). Šiame pranešime nurodoma, kad užimtumo situacija yra labai nepalanki daugelyje ES šalių, todėl užimtumo didinimas tampa vienu aktualiausių ES valstybių uždaviniu, o užimtumo pokyčių veiksnių analizė yra reikšminga kiekvienos valstybės narės atveju.

Problema. Užimtumo problema – viena svarbiausių daugelio pasaulio šalių ekonominių socialinių problemų, tiesiogiai ir stipriai veikiančių tiek atskirus asmenis, tiek ir visą šalį. Todėl baigiamojo darbo problema yra formuluojama klausimu: kokie veiksniai lemia užimtumo rodiklio pasiskirstymą ES? Kaip būtų galima padidinti užimtumą ir pasiekti naują ES užimtumo tikslą.

Darbo objektas: Gyventojų užimtumą sąlygojantys veiksniai ES šalyse.

Darbo tikslas: Atlikti ES gyventojų užimtumo pokyčius sąlygojančių veiksnių tyrimą.

Darbo uždaviniai:

1. Teoriniu aspektu išnagrinėti užimtumo sampratą ir ją lemiančius veiksnius.
2. Teoriniu aspektu įvertinti užimtumo politiką ES.
3. Atlikti užimtumo dinaminę ir struktūrinę ES lyginamąją analizę 2004 – 2012 m.
4. Identifikuoti ir įvertinti veiksnius, lėmusius užimtumo pokyčius ES.
5. Numatyti ES gyventojų užimtumo perspektyvą ir pateikti gerinimo kryptis.

Tyrimo metodika. Baigiamajame magistro darbe atliekama sisteminė mokslinės literatūros analizė. Tyrimo analitinėje dalyje, remiantis Europos statistikos departamento duomenų baze atlikta statistinių duomenų analizė, jų lyginimas, sisteminimas, taikyta daugialypė – regresinė analizė: remiantis standartizuota liekana, stebėjimo indeksu, kuko matu ieškoma išskirčių, Durbin-Watson testu nustatoma autokoreliacija, Fišerio ir Stjudento kriterijais nustatomas reikšmingumas. Konstruktyviojoje baigiamojo mokslinio darbo dalyje, taikant 3 metodus buvo atlikta perspektyvinė analizė.

1. Užimtumo teoriniai klausimai

1.1 Užimtumo samprata

Analizuojant užsienio ir Lietuvos autorių mokslinę literatūrą, pastebimas užimtumo sampratos dvireikšmis traktavimas. Autoriai išsamiau nagrinėjantys užimtumą ir jo kitimo priežastis traktuoja apibūdinimą plačiau, tuo tarpu kiti apsiriboja tik siaurąja jo apibrėžtimi.

Ekonomikos, darbo rinkos terminų ir sąvokų žodynų studijos nurodo, kad užimtumo sąvoka siejama su darbine asmenų veikla, kuri kuria materialines vertybes, teikia paslaugas, siekiant patenkinti visuomenės poreikius. Visa darbinė asmenų veikla yra paremta ekonominiais ir teisiniais santykiais tarp žmonių, kurie dalyvauja darbo kooperacijoje (Darbo rinkos terminai ir sąvokos (1998), Ekonomikos terminų žodynas (2008)). Be ekonominių ir teisinių santykių, asmenų darbinė veikla yra nevertinama. A. Kotliar (1996) teigimu, užimtumas apibrėžiamas santykių tarp žmonių sistema, paremta darbo vietų užpildymu ir nukreipta į šalies ūkio plėtrą. Šiuo atveju užimtumo sąvoka yra siejama tik su gamybos procesu, tačiau ji nepaaiškina, kaip tai įtakos turi ekonomikai.

D. Beržinskienė (2005) pritaria, kad užimtumas ne tik pasireiškia visuomeniniais tarpasmeniniais santykiais, paremtais ekonominiu bei teisiniu pagrindu, kurie yra nukreipti darbo koncepcijai bei apibrėžti konkrečiai darbo vietai, tačiau priduria, kad užimtumo kitimo tendencijos atspindi įvairaus laikmečio ekonomikos vertinimo nuostatas. Taip pat autorė gyventojų užimtumą priskiria prie makroekonomikos rodiklių, kurie pasižymi sudėtingais struktūros požymiais. Šiuos rodiklius aprašo ekonominiai statistiniai matai, indikatoriai (užimtumo lygis, demografinės darbo jėgos charakteristikos, teritorinis pasiskirstymas ir pan.).

J. Moksvina, L. Okunevičiūtė-Neverauskienė (2011) užimtumą įvardija kaip ekonominio vystymosi pagrindą. Autorės savo mokslinėje analizėje pastebi, kad aukštas užimtumas būdingas išsivysčiusiose valstybėse. Jų požiūriu, užimtumas neatsiejama dalis nuo socialinių – ekonominių santykių, kuomet darbo rinkoje darbuotojai parduoda savo paslaugas. Šiuo atveju užimtumo gerinimas turėtų būti ne tik valstybės politikos, bet ir darbdavių vienas iš pagrindinių prioritetų. Būtina sukurti palankias valstybės piliečių gyvenimo sąlygas, o darbdaviai turi efektyviai panaudoti žmogaus sugebėjimą dirbti.

A. Juozapavičienė (2001) užimtumą traktuoja kaip sąryšį, kuris atsiranda tarp realiojo darbo užmokesčio ir žmonių, sugebančių susirasti darbą. Autorė pabrėžia, kad augant realiajam darbo užmokesčiui, atsiranda vis daugiau žmonių, radusių darbą, tačiau ji neatsižvelgia į ekonominius svyravimus. Šios autorės užimtumo sąvokos interpretacijoje galima išžvelgti materialinį kriterijų (darbo užmokesčio reikšmingumas) bei psichologinį kriterijų (motyvacija). Analizuojant V. Ratkevičienės (2005) mokslinį straipsnį „Lietuvos kaimo gyventojų užimtumo analizė ir perspektyvos“ galima taip pat užimtumo sąvokoje išžvelgti ne tik materialinį, bet ir psichologinį

kriterijų, nes anot autorės užimtumas yra ne tik pragyvenimo šaltinis, bet ir žmogaus gyvenimo prasmės išraiška. Todėl netekti darbo neretai reiškia prarasti ir viena, ir kita.

V. Snieška, J. Čiburienės (2001) teigimu užimtumas – tai realiojo darbo užmokesčio ir žmonių, sugebančių susirasti darbą, sąryšis. Užimtumas – teisėta (įstatymų nedraudžiama) darbinė įmonių veikla, kuriant materialines vertybes ir teikiant paslaugas, siekiant patenkinti asmeninius ir visuomeninius poreikius, duodant jiems uždarbį (darbo pajamas). S. Zaicev (2008) knygoje „*Socialinio sektoriaus ekonomika*“ užimtumo sąvokos apibendrinime yra pastebimas asmens/amžiaus kriterijus. Užimtumas yra traktuojamas, kaip darbingo amžiaus asmenų veiklą, kuri sukuria ekonominį, socialinį stabilumą, tenkinant asmeninius ir visuomeninius šalies gyventojų poreikius. Asmens/amžiaus kriterijus išvelgiamas taip pat V. Ratkevičienės (2006) moksliniame straipsnyje, kai užimtaisiais laikomi darbingo amžiaus asmenys, kurie iš darbinės veiklos, kuri yra paremtos ekonominiais ir teisiniais santykiais, gauna pajamų. Statistikos departamentas užimtumo sąvokos kriterijų apibrėžia dar išsamiau, t.y. 15 metų ir vyresni gyventojai, tiriamąją savaitę ne trumpiau kaip valandą dirbę bet kokį darbą, už kurį gavo darbo užmokestį ar iš kurio turėjo pelno, taip pat gyventojai, kurie tiriamąją savaitę sirgo, atostogavo, nedirbo dėl prastovų, augino vaikus iki 3 metų amžiaus, t.y. nebuvo nutraukę oficialių ryšių su darboviete.

Pagal V. Vaitiekūną (2006), gyventojų bendras ir struktūrinis užimtumas yra vienas svarbiausių valstybės ekonominės raidos rodiklių. Užimtumas atspindi inovacijų diegimą, šalies dalyvavimą tarptautiniame darbo pasidalijime, rinkų užėmimą, darbo išteklių kvalifikaciją ir t. t. todėl neatsitiktinai didelis dėmesys skiriamas, kad darbo išteklių būtų naudojami racionaliai. Intensyviai kuriant naujas technologijas, svarbu žinoti ne tik darbo išteklių kiekį, bet ir jų kokybę, pasiruošimą kurti ir diegti naujus gamybos metodus.

V. Skominas (2006) užimtus gyventojus apibūdina, kaip asmenis, dirbančius visų nuosavybės formų įmonėse, įstaigose ir organizacijose (dirbantieji), įskaitant ūkininkų ūkius (išskyrus sklypininkus), bei atliekančius karinę tarnybą ar esančius įkalinimo įstaigose (kitaiip užimti). Taip pat šiai grupei galima priskirti darbuotojus, kurie nedirba tam tikrą laiką dėl ligų, traumų, atostogų, prastovų ar kitų priežasčių, bet oficialiai nėra nutraukę ryšių su darboviete. Taigi šiuo atveju užimti gyventojai – visi dirbantys ir laikinai nedirbantys arba turintys formalų ryšį su darboviete asmenys (Darbo ir socialinių tyrimų institutas 1998).

Atlikus Ekonomikos terminų ir sąvokų žodyne (2008) užimtų gyventojų sąvokos interpretaciją, galima užimtus gyventojus suskirstyti į šias kategorijas:

- asmenys, kurie turi verslą ir dirbantys be samdomųjų darbininkų, arba naudoja samdomąjį darbą (tai gali būti patentininkai, individualių įmonių savininkai, ūkininkai, turintys daugiau nei 3 ha žemės bei sklypininkai, kurie turi 2 -3 ha žemės);

- gyventojai, kurie turi darbą, bet tiriamuoju laikotarpiu laikinai nedirbo (eilinės atostogos, liga, nėštumas, atostogos vaikų priežiūrai ir kt.);

- darbuotojai, dirbantys pilną ar nepilną darbo dieną;
- apmokami mokiniai bei stažuotojai, atliekantys praktiką įmonėje;
- apmokami ir neapmokami šeimos ūkio darbuotojai;
- gyventojai, tarnaujantys privačiuose namuose bei kariškiai.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad užimtų gyventojų grupei priskiriami darbdaviai, savininkai, samdomi darbuotojai, šeimos įmonėse dirbantys šeimos nariai, savarankiškai dirbantys asmenys, smulkūs ūkininkai, neturintys kito pragyvenimo šaltinio, o tik žemę, nesvarbu, ar joje išaugintą produktą naudoja savo reikmėms, ar dalį parduoda.

Be bendro užimtumo dar galima įvardinti ir visišką užimtumą. Visiškas užimtumas – visos turimos darbo jėgos (ir kapitalo) išteklių panaudojimas. Tačiau tai nereiškia, kad visi darbingo amžiaus arba galintys ir norintys dirbti žmonės turi būti nuolat aprūpinti darbu. Kaip rodo išsivysčiusių rinkos ekonomikos šalių patirtis, tokia ekonomika gali normaliai ir efektyviai funkcionuoti tik esant tam tikram darbo jėgos rezervui, arba vadinamajai natūraliai nedarbo normai. (Wonnacott, 1994).

G. Schmid (2008) savo knygoje „*Visiškas užimtumas Europoje*“ (Full Employment in Europe) taip pat analizuoja visišką ir racionalų gyventojų užimtumą. Anot autoriaus visišką užimtumą – situacija, kai visi turimi darbo ištekliai yra naudojami ekonomiškai veiksmingiausiu būdu. Kitaip tariant didžiausia kvalifikuotos ir nekvalifikuotos darbo jėgos suma, kuri galėtų būti įdarbinta atsižvelgiant į ekonominius svyravimus. Z. Pagirskienė (2003) visišką užimtumą apibūdina gana panašiai: tai maksimaliai panaudojama turima darbo jėga ir kapitalo ištekliai, kuriuos gali sunaudoti ekonomika priartėjus prie potencialaus produkto ribos.

Kalbant apie racionalų (subalansuotą) gyventojų užimtumą, B. Martinkus, D. Beržinskienė (2005) knygoje „*Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai*“ pabrėžia, kad darbo ištekliai yra pasiskirstę tarp ekonominių veiklos rūšių, atsižvelgiant į šalies geopolitinę padėtį, gamtinius išteklius, istoriškai susiformavusias ūkinės veiklos tradicijas ir kitas panašias aplinkybes. Svarbi racionalaus gyventojų užimtumo sąlyga yra ta, kad darbuotojų kvalifikacija atitiktų darbo vietų struktūrą, kitaip tariant darbo jėgos pasiūla atitiktų paklausą.

Kaip nurodo V. Navickas (2003), užimtumo struktūros racionalizacija – viena svarbiausių užimtumo politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų funkcijų, ji atspindi darbo rinkos infrastruktūrą ir konjunktūrą bei sudaro prielaidas racionalaus gyventojų užimtumo plėtrai modeliuoti.

Prieš pabaigiant užimtumo sampratos analizę, būtina pabrėžti, kad šiuolaikinėje visuomenėje, imant Lietuvos ir užsienio lygmeniu, yra pastebimas gyventojų užimtumo suskirstymas į užimtuosius formaliuose ir neformaliuose ekonomikos sektoriuose (Adamonienė, 2004). A. Pocius (2006) savo moksliniame darbe „*Neoficialaus užimtumo būklės ir dinamikos skaičiavimai*“ neoficialų užimtumą apibrėžia kaip darbuotojų samdymą nesudarant darbo sutarties arba pažeidžiant jos sąlygas.

Neoficialiai dirbantys asmenys visiškai arba iš dalies nemoka pajamų mokesčio ir socialinio draudimo įmokų. Peršasi viena išvada, kad asmenys, dirbantys neoficialioje darbo rinkoje, sąmoningai vengia mokėti mokesčius. A. Pocius, L. Okunevičiūtė Neverauskienė (2007) išskiria dvi nelegalaus užimtumo formas: visiškas neoficialus užimtumas ir dalinis neoficialus užimtumas. Neoficialus užimtumas gali pasireikšti, kai darbdavys savo verslą užregistruoja ir nemoka jokių su veikla susijusių mokesčių, o darbuotojai dirba pas darbdavį, nesudarę darbo sutarties.

Kalbant apie dalinį neoficialų užimtumą, pastebima, kad darbdavys yra linkęs sudaryti darbo sutartį ir užregistruoti darbinę veiklą, tačiau slepia dalį gaunamų pajamų ir taip sumažina mokamų pajamų mokesčių ir socialinio draudimo įmokas. Kitaip tariant, vedama „dviguba buhalterija“ (Pocius A. (2002)).

Būtina pabrėžti, jog atskirais atvejais konkrečiai įmonei gali būti būdingas tiek dalinis, tiek visiškas neoficialus užimtumas. Nepaisant to, akivaizdu, jog registruotose (oficialiose) įmonėse visiškas neoficialus užimtumas nėra masinis reiškinys. Nelegaliai samdomi asmenys, kurie dirba be darbo sutarties turėtų sudaryti tik tam tikrą (greičiausiai nežymią) dalį šių įmonių darbuotojų skaičiaus. Nes kitu atveju yra sukeliamas per didelis įtarimas.

Apibendrinant galima teigti, kad užimtumas yra daugiareikšmė sąvoka apimanti teisinius ir tarpasmeninius santykius, egzistuojanti visuose ekonominėse formose, siejama su darbingo amžiaus asmenų veikla kuriant materialias, dvasines vertybes. Šiame darbe vadovaujamasi šia užimtumo apibrėžtimi, t. y. užimtumas – 15 metų ir vyresni gyventojai, tiriamąją savaitę ne trumpiau kaip valandą dirbę bet kokį darbą, už kurį gavo darbo užmokesčių ar iš kurio turėjo pelno, taip pat gyventojai, kurie tiriamąją savaitę sirgo, atostogavo, nedirbo dėl prastovų, augino vaikus iki 3 metų amžiaus, t.y. nebuvo nutraukę oficialių ryšių su darbovieta.

1.2 Užimtumo pokyčius lemiantys veiksniai

Užimtumo problemos ir jos sprendimo krypčių užuomazgos pastebimos jau neoklasikinėje ir keinsistinėje teorijoje. Neoklasikinėje teorijoje teigiama, kad darbo rinkoje, laisvosios rinkos sąlygomis pusiausybra yra pasiekama savaime, t. y. didžiausias užimtumas pasiekiamas, esant tam tikram ekonomikos išsivystymo lygiui ir finansinėms galimybėms. Teoriškai tai toks užimtumas, kai visi norintys turėti darbą – dirba, esant tam tikram darbo užmokesčio lygiui. Šios teorijos šalininkai teigia, kad toks užimtumas gali nusistovėti savaime. Pagrindinis jo nusistovėjimo mechanizmas – darbo užmokesčių tarifų pasikeitimai (Snieška V., Baumilienė V., Bernatonytė D. ir kt. (2001)).

Tuo tarpu Dž. Keinso ir jo pasekėjų teorijos tvirtina, kad gyventojų užimtumą lemia efektyviosios bendrosios paklausos dalys: vartojimo paklausa (šalies gyventojų bei vyriausybės išlaidos vartojimo prekėms ir paslaugoms) ir investicijų paklausa (įvairių rūšių – privačių ir

vyriausybės – investicijų mastas). Ypač didelis dėmesys skiriamas ekonomikos ciklo svyravimams, bei jų įtaka užimtumo pokyčiams (Budrytė A., Kvedaras V. (2000)).

1 lentelėje išskirti veiksniai turintys įtakos užimtumo pokyčiams. Remiantis lietuvių ir užsienio literatūra chronologiniu požiūriu išskirti veiksniai ir veiksmų grupės lemiančios užimtumo lygį.

1.1 lentelė

Užimtumą įtakojančių veiksmų grupės

Metai	Autorius	Veiksmų grupės	Veiksniai
1988	Gottschalk, P.	Ekonominiai, Politiniai	Ekonominė ir politinė šalies situacija, BVP, naujos darbo vietos, infliacija.
1995	Blanchflower, D. G., Oswald, A. J.	Socialiniai (demografiniai), Politiniai, Ekonominiai	Migracija, MMA, VDU, BVP, darbo jėgos amžius.
1998	Navickas V., Paulavičius K.	Politiniai, Ekonominiai	Valstybės politika darbo užmokesčio reguliavime, MMA.
2000	G. Steponavičienė	Politiniai	Darbo santykių reguliavimas, biurokratija, mokesčiai.
2000	K. Lukaševičius	Ekonominiai, Socialiniai	Mokesčiai, verslo administravimo tvarka, rinkų monopolizavimo lygis, aplinkos investicinis patrauklumas, socialinės programos, darbo jėgos pasiskirstymas pagal įvairius faktorius ir kt.
2001	S. Valentinavičius	Ekonominiai	Ekonomikos augimas, darbo sąnaudų lygis, inovacijos, darbo rinkos lankstumas,
2001	Tsogas, George	Socialiniai (demografiniai), Ekonominiai	Migracija, inovacijos, MMA, išsilavinimas, verslumas.
2003	B. Martinkus, A. Sakalas, A. Savanevičienė	Ekonominiai, Socialiniai	Darbo užmokestis, laisvų darbo vietų skaičius, darbo jėgos dydis, tradicijos, profsąjungų veikla.
2006	Howell, D.	Ekonominiai, Socialiniai (demografiniai) Geografiniai	Inovacijos, darbo užmokestis, migracija, atstumas iki darbo, gyvenamoji vieta, susisiekimai.
2006	David R. Howell, Dean Baker, Andrew Glyn and John Schmitt	Ekonominiai, Socialiniai	Darbo vietų skaičius, išsilavinimas, BVP vienam gyventojui, mokesčių lygis, inovacijų lygis darbo jėgos aktyvumas.
2011	D. Snower, S. Braun W. Lechthaler	Ekonominiai, Geografiniai	Eksportas, BVP vienam gyventojui, šalies geografinė padėtis kaimynų atžvilgiu, darbuotojų laisvas judėjimas.
2009	A. Šimanavičienė, L. Užkurytė	Ekonominiai, Geografiniai	Gyventojų skaičius, amžius, darbo užmokestis, migracija.
2013	C. Elgin, T. U. Kuzubas	Ekonominiai, Politiniai	Valstybės kišimasis į darbo rinką, infliacija, BVP, kapitalo plėtra, vyriausybės mokesčiai.
2013	R. Raizgevičienė, D. Beržinskienė	Ekonominiai	BVP, naujų darbo vietų skaičius, darbo jėgos aktyvumas, darbo sąnaudos.

Sudaryta: darbo autorės, remiantis išanalizuota literatūra.

Anot S. Valentinavičiaus (2001), didžiausią įtaką užimtumui daro tik ekonominiai veiksniai, tokie kaip ekonominis augimas ir užimtumo kitimas ūkio sektoriuose; darbo sąnaudų lygis; darbo rinkos reguliavimo nelankstumas; inovacijų (modernių technologijų) diegimo tempai. Užimtumą lemiantys ekonominiai veiksniai daugumos šalių yra panašūs, tačiau skiriasi jų panaudojimo galimybės bei jų įtaka darbo rinkos procesams.

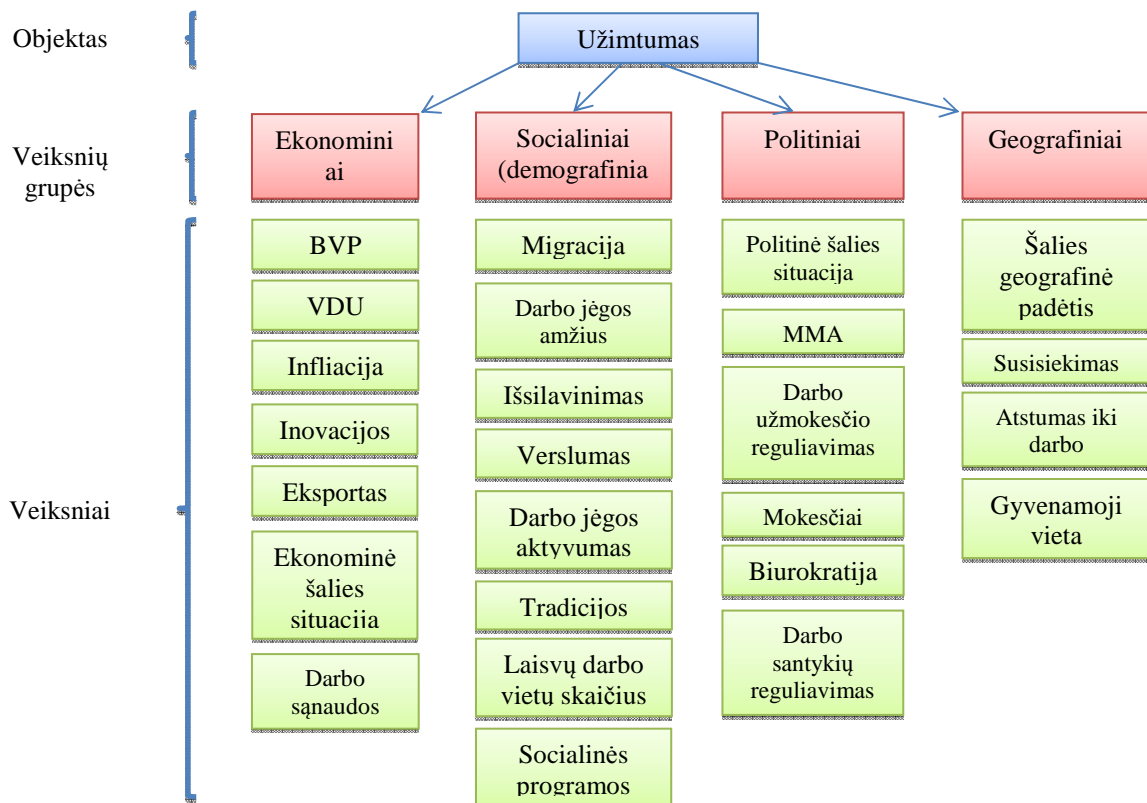
A. Jakutis, V. Petraškevičius, A. Stepanovas (2007) teigia, kad darbo užmokesčio lankstumas, garantuoja pastovų visišką užimtumą, bet tik trumpu laikotarpiu. Autoriui pritaria ir V. Navickas, K. Paulavičius (1998) ir C. Elgin, T. U. Kuzubas (2013) bei išskiria papildomus veiksnius, kurie turi įtakos užimtumui tai: kapitalo plėtra, valstybės daroma įtaka atlyginimu, mokesčių dydžiui ir, žinoma, darbo rinkos reguliavimas. Technologijų daroma poveikį užimtumui pabrėžia Trehan (2001). Anot autoriaus, vienu iš paprasčiausių technologijų poveikio pavyzdžių galima laikyti interneto plėtrą. Įmonės ten nuolat skelbia informaciją apie laisvas darbo vietas. Pateiktą informaciją galima skaityti bet kurioje vietoje, nepatiriant didesnių kaštų. Tai padeda sutrumpinti darbuotojų ir darbo paieškos laiką, didina užimtumą.

Autoriai B. Martinkus, A. Sakalas ir A. Savenavičienė (2003) sutinka, kad ekonominė veiksnių grupė yra esminė ir stipriausiai lemia užimtumą. Tokie veiksniai kaip BVP, infliacija, eksportas, darbo užmokestis (VDU, MMA) neabejotinai lemia užimtumo pokyčius. Nors G. Steponavičienė (2000) išskiria tik politinę veiksnių grupę. Dideli mokesčiai, apmokestinant įmonių pajamas, irgi turi didelį poveikį užimtumui, nes mažina verslininkystės paskatas. Jie ypač neigiamai veikia smulkų ir vidutinį verslą, skatina šešėlinės ekonomikos vystymąsi ir neoficialaus užimtumo augimą. P. Gottschalk (1988) teigimu didelę įtaką užimtumui turi ne tik ekonominės, bet ir politinės veiksnių grupės. Autorius išskiria tokius veiksnius kaip BVP, naujų darbo vietų kūrimą, infliaciją, šalies politinę ir ekonominę padėtį. Pasak B. Martinkaus ir D. Beržinskienės BVP praradimas sąlygoja šalies gerovės praradimą, apibrėžtą realių pajamų netektimi esant visiškam užimtumui (nepagamintos prekės, nesuteiktos paslaugos). Pasak J. Palumickaitės ir K. Matuzevičiūtės, (2004) užimtumas kiekvienoje šalyje labai priklauso nuo tos šalies užimtumo politikos, kurios tikslas – formuoti racionalią gyventojų užimtumo struktūrą, didinti darbo ekonominį ir socialinį efektyvumą.

Prie minėtų veiksnių grupių D. G. Blanchflower, A. J. Oswald (1995) priskiria ir socialinę (demografinę) grupę, kurioje autorių manymu svarbiausias veiksnys yra migracija. D. Howell (2006) pirmasis išskyrė geografinę veiksnių grupę paminėjęs susisiekimą, atstumo iki darbo ir gyvenamosios vietos įtaką užimtumui. Autoriui pritaria ir D. Snower, S. Braun, ir W. Lechthaler (2011), jų manymu labai svarbi yra šalies geografinė padėtis kaimynų atžvilgiu, dėl kurios gali kisti užimtumas. Mažėjant šalies gyventojų skaičiui, mažėja ir darbingo amžiaus gyventojų skaičius, o kartu – ir darbo jėgos pasiūla (Simanavičienė A., Užkurytė L., (2009)). Taigi, kintantis gyventojų skaičius sąlygoja gyventojų užimtumo dinamiką. Gyventojų užimtumas taip pat priklauso nuo amžiaus bei lyties. Gyventojų užimtumas amžiaus grupėse nėra tolygus. Pastebima, kad didėjant amžiui užimtumo rodiklis mažėja. Skirtingas užimtumas būdingas ir tarp skirtingų lyčių. Paprastai, didesnis būna vyrų užimtumas nei moterų.

Susistemintos autorių nuomonės pateiktos 1.1 pav. Kaip matyti išskiriamos 4 pagrindinės veiksnių grupės lemiančios užimtumą. Tai ekonominė, socialinė (demografinė) politinė bei geografinė. Baigiamojo darbo autorė išskiria tokius pagrindinius ekonominės veiksnių grupės

rodiklius: BVP, VDU, infliacija, inovacijos, eksportas, darbo sąnaudos bei ekonominė šalies situacija. Darbo empirinėje dalyje autorė, remiantis daugumos principu (daugiausia mokslininkų išskiria šiuos veiksnius), naudos tik BVP tenkančio vienam gyventojui rodiklio pokytį, VDU, infliacijos rodiklio kitimą, eksporto tenkančio vienam gyventojui rodiklio pokytį, tiesioginių užsienio investicijų pokytį. Pagrindinius socialinės (demografinės) grupės veiksnius autorė išskiria: migracija, darbo jėgos amžius, išsilavinimas, verslumas, darbo jėgos aktyvumas, tradicijos, laisvų darbo vietų skaičius ir socialinės programos. Empirinėje dalyje autorė iš socialinės (demografinės) veiksmų grupės naudos šiuos veiksnius: emigraciją ir natūralų gyventojų prieaugio pokytį. Politinei veiksmų grupei darbo autorė priskyrė tokius veiksnius, kaip: politinė šalies situacija, MMA, mokesčiai, biurokratija, darbo santykių reguliavimas bei darbo užmokesčio reguliavimas. Paskutinei geografiniai veiksmų grupei autorė priskyrė: šalies geografinę padėtį, susisiekimą, atstumą iki darbo bei gyvenamąją vietą. Empirinėje baigiamojo darbo dalyje nebus naudojami veiksniai iš geografinės ir politinės grupių, nes tik nedaugelis analizuojamų lietuvių ir užsienio mokslininkų išskyrė šiuos veiksnius.

1.1 pav. Užimtumą lemiantys veiksniai

Sudaryta darbo autorės, remiantis išanalizuota literatūra.

Apibendrinant galima teigti, kad užimtumui įtakos turi įvairūs veiksniai. Pagrindinės autorių išskiriamos keturios veiksmų grupės: ekonominė, politinė, socialinė (demografinė) bei geografinė. Visus šiuos veiksnius galima sugrupuoti į egzogeninius veiksnius. Tačiau negalima atsiriboti ir nuo endogeninių (vidiniai) veiksmų, kurie turi taip pat gan didelę įtaką užimtumui. Užsienio ir lietuvių autorių endogeniniai veiksniai traktuojami kaip individualūs veiksniai – tai nuo konkretaus asmens

priklausantys veiksniai, kuriuos jis gali kontroliuoti. Jiems priskiriami psichologiniai, dalinai demografiniai veiksniai (pvz., šeimos dydis, jos gyvenimo ciklo etapas) ir kokybinės gyventojų charakteristikos (pvz., gyventojų išsilavinimo lygis, jų patirtis, įgūdžiai, sveikatos būklė (D. Beržinskienė, D. Rudytė, F. Prichotskytė (2008))).

1.3 Užimtumo problemos sprendimas ES kontekste

Užimtumas – pilietinės demokratinės visuomenės pagrindas. Tik dirbdamas žmogus tampa visuomenės piliečiu tikrąja to žodžio prasme. Todėl valstybė turėtų rūpintis gyventojų užimtumu, t. y. turėtų būti sukurta gyventojų užimtumo politika. Užimtumo politika – tai valstybės intervenciniai veiksmai, kuriais siekiama padėti asmenims įsitraukti į darbo rinką ir joje išlikti. (Dromantienė L., Česnuitytė V. (2011)). Vienas svarbiausių kiekvienos šalies ekonominės ir socialinės politikos uždavinių yra gyventojų užimtumo didinimas, naujų darbo vietų kūrimas ir nedarbo mažinimas. Šios problemos sprendimas nepriklauso vien tik nuo gyventojų gerų norų, įtakos tam turi ir Vyriausybių vykdoma užimtumo politika, ekonominis bendradarbiavimas su kitomis valstybėmis.

Europos Sąjunga (toliau ES) ir kiekviena šalis narė atskirai siekia užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę, žmogaus orumą atitinkantį gyvenimo lygį, sudaro galimybes gyventi aktyvioje, integruotoje ir sveikoje visuomenėje. Todėl užimtumo politika suprantama, kaip valstybės socialinių ir ekonominių priemonių sistema, kuria siekiama užtikrinti visišką, racionalų ir efektyvų užimtumą. Kaip pastebi A. Hemerijck (2004) tokia užimtumo politikos sąvoka susiformavo mokslininkams bei politikams diskutuojant ir ginčijantis dėl valstybės kišimosi į ekonomikos procesus, valstybės darbo rinkos reguliavimo ir nedarbo socialinių pasekmių sprendimo.

L. Dromantienė (2001) savo moksliniame straipsnyje „*Užimtumo politika – socialinis garantas Europos Sąjungoje*“ užimtumo politikos ES raidą suskirsto į dvi dalis. Pirmoji – iki Amsterdamo sutarties, antroji – po jos. Autorė teigia, kad iki Amsterdamo sutarties – užimtumo ir darbo rinkos politikos raida ES gali būti apibūdinama kaip tradicinė kooperacija tarp vyriausybių šioje srityje. Užimtumo problemą pirmą kartą Europos lygiu buvo pripažinta garsiojoje Europos Komisijos pirmininko Žako Deloro (Jacques Delors) knygoje „Konkurencingumas, augimas ir darbas“ (1993). Šis dokumentas tapo valstybių narių požiūriu į užimtumą ideologiniu, politiniu, analitiniu koordinavimo pagrindu ir ES užimtumo strategijos pamatu (Dromantienė L., Česnuitytė V. (2011)). Taigi Europos Tarybai 1994 m. Esene pavyko susitarti dėl 5 uždavinių, kuriais turėtų vadovautis valstybės narės, kovai su užimtumo didinimu:

1. Ugdyti žmogiškuosius išteklius vykdant profesinį mokymą;
2. Tarpininkauti suvienodinant atlyginimus už panašų darbą;
3. Gerinti darbo rinkos institucijų efektyvumą;
4. Steigti naujas darbo vietas;

5. Teikti pagalbą padedant įsidarbinti jaunimui, moterims, ilgalaikį nedarbą patiriantiems žmonėms (šios žmonių grupės yra laikomos labiausiai pažeidžiamąja grandimi).

Iškeltiems uždaviniams (Eseno strategija), ES narės pritarė, tačiau metams bėgant buvo padarytos pataisos perskirstant valstybių išlaidas aktyviai užimtumo politikai įgyvendinti. Struktūrinės užimtumo politikos sritys krypo link lygių moterų ir vyrų teisių darbo rinkoje; jaunų žmonių integracijos į darbo rinką; kovai su ilgalaikiu nedarbu. Kaip pastebi J. Goetschy (1999) Eseno strategija buvo daugiau politinė, išreiškianti Europos Tarybos požiūrį į nedarbo problemą, tačiau stokojanti teisinės bazės ir ilgalaikės vizijos. Atsirado būtinumas naujai strategijai, kuri apimtu viską, todėl atsirado pagrindas kurti Amsterdamo sutartį.

1997 m. Amsterdamo sutartis iš esmės pakeitė tam tikras Europos Bendrijos sutarties nuostatas. Vienas iš pagrindinių uždavinių – skatinti sklandžią, suderintą ir tolygią ekonominės veiklos plėtotę, aukšto lygio užimtumą ir socialinę apsaugą, vyrų ir moterų lygybę, tolygų ir neinfliacinį augimą, didelį konkurencingumą ir ekonominės veiklos rezultatų suartėjimą, aukšto lygio aplinkos apsaugą ir jos kokybės gerinimą, gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės kėlimą bei valstybių narių socialinę sanglaudą ir solidarumą (Moravcsik A., Nicolaidis K. (1999)). Visa tai bus pasiekta, jeigu bus gerinama darbo aplinka, užtikrinamas darbuotojų saugumas, bus tinkamos darbo sąlygos, darbuotojai bus ne tik apmokinami, bet ir informuojami bei konsultuojami, operatyviai integruojami darbo netekę asmenys. Galima teigti, kad Amsterdamo sutartis sukūrė teisinę darbo politikos bazę, akcentuodami didelę užimtumo svarbą.

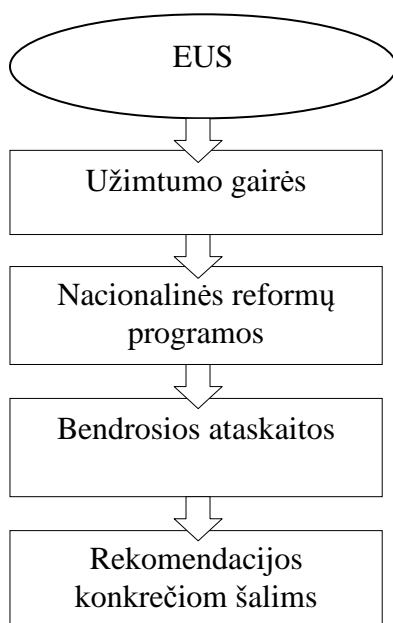
Kaip matoma, Europos Komisijos vaidmuo buvo užtikrinti šalių bendradarbiavimą, vadovauti bei, Europos struktūriniam fondui padedant, paremti valstybių narių kovą su atskirtimi. Kadangi ES teisės aktai nenubrėžė bendrų reikalavimų valstybėms narėms dėl socialinės apsaugos lygio bei struktūros, socialinės apsaugos sistemai keliami reikalavimai atsirado kaip tam tikrų fundamentalių ES principų taikymo padariniai. Vienas iš tokių principų buvo laisvas asmenų judėjimas, kuris yra iki šios dienos laikomas vienas iš keturių ES vidaus rinkos atramų.

Taigi galima daryti išvadą, kad siekdama išlaikyti ekonomiškai stipraus, stabilaus ir konkurencingo regiono pozicijas, ES formuoja bendras politikos kryptis. Kryptys įgyvendinamos visose ES šalyse narėse. Užimtumo politika, kaip minėtų tikslų siekimo pagrindas, reglamentuojama šiais ES strateginiais dokumentais: Europos užimtumo ir Lisabonos strategijomis.

Kalbant apie Europos užimtumo strategiją (toliau EUS), tai dokumentų rinkinys, kuris koordinuoja ES politiką. Politika sukurta tam, kad būtų kuriamos geresnės, visiems prieinamos darbo vietos. Šiame dokumente buvo nustatytos veiksmų kryptis ir užimtumo politikos prioritetai, kuriais vadovavosi ES valstybės narės. Pradinėje stadijoje EUS buvo sukurta tam, kad būtų pasiekti pagrindiniai principai (galimybė įsidarbinti, verslumas, gebėjimas prisitaikyti, lygios galimybės) susiję su užimtumo didinimu. Šios veiksmų kryptys, integruojančios esmines politikos nuostatas,

susijusias su darbo pasiūla ir paklausa, tapo visapusišku atsaku į užimtumo problemą bei jos sprendimą (Watt A. (2004)).

Kaip pateikta Europos Komisijos rankraštyje (2007) „Dešimt metų Europos užimtumo strategijai (EUS)“ Europos užimtumo strategija sudaro keturios dalys (žr. 1.2 pav.).

1.2 pav. EUS sudedamos dalys

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės

Užimtumo strategijos įgyvendinimo procesas sudarytas iš penkių žingsnių. Kiekvienų metų pradžioje Komisija pateikia bendras *užimtumo politikos gaires* – prioritetines veiklos sritis ir konkrečius tikslus – kurias patvirtina Taryba. Įtraukiami skirtingų sričių konkretūs tikslai. Šių gairių pagrindu kiekviena šalis narė parengia *Nacionalinį veiksmų planą*. Šie planai atspindi kaip kiekviena šalis narė siekia panaudoti bendrąsias Tarybos patvirtintas gaires praktikoje – tuo būdu bendri strategijos kontūrai yra detalizuojami taip, kad atsilieptų į konkrečius ir individualius poreikius bei sąlygas. Šie Nacionaliniai veiksmų planai yra įvertinami Komisijos bei Tarybos, ir tuo remiantis parengiamas ir pateikiamas gruodžio mėn. Vadovų tarybos tvirtinimui *Bendrasis užimtumo pranešimas*. Sekantiems metams Komisija pristato Užimtumo gairių tikslinimo *rekomendacijas* – pasiūlymus naujų veiksmų įtraukimui. Paskutinis įgyvendinimas procesas, priimamos naujos sekančių metų *užimtumo gairės*.

Galima daryti išvadą, kad pradžioje EUS pagrindinis tikslas buvo, stebint ekonominius ir socialinius pokyčius, kurti daugiau darbo vietų bei gerinti darbo vietų kokybę. Atsižvelgiant į siekiamus tikslus, galima teigti, kad Europos užimtumo strategija yra suderinta su Lisabonos strategijos programa, kurioje numatoma, skatinti ES kokybę darbe, aktyvų senėjimą ir visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. Bėgant metams buvo pastebėta žymi pažanga kuriant darbo vietas, kovojant su

ilgalaikiu nedarbu, mažinant mokesčius prastai apmokamiems darbuotojams ir populiarinant visą gyvenimą trunkantį mokymąsi bei vyrų ir moterų lygių galimybių politiką. Todėl visiškas užimtumas, darbo kokybė ir socialinis įtraukimas tapo EUS pagrindiniais uždaviniais (Mósesdóttir L., Roivas S. ir kt. (2004)). Darbo autorė pastebi, kad Lisabonos strategijos pagrindinis tikslas paversti ES konkurencingusia ir dinamiškiausia žiniomis paremta ekonomika pasaulyje (yra siekiama pralenkti tokias ekonomikas, kaip JAV ar Japonija).

2000 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba Lisabonoje, įvertinusi Europos ekonomikos padėtį ir sulėtėjusius ekonomikos augimo tempus, palyginti su JAV, Japonijos, Kinijos, nutarė, kad ES turi tapti konkurencinga ir dinamiška žinių ekonomika, kurioje ekonominė plėtra būtų suderinta su augimu, socialine sanglauda, pagarba aplinkai ir visuotiniu užimtumu (Balkytė A., Tvaronavičienė M. (2010)). EUS yra viena pagrindinių žymiai platesnės ir gilesnės Lisabonos strategijos sudedamųjų dalių, kurioje siekiama ne tik iki 2010 metų padidinti užimtumą, stiprinti ekonomines reformas ir socialinę sanglaudą žinių visuomenėje, bet ir tapti „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje, kurioje darni ekonominė plėtra būtų suderinta su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda“ (Aleksandravičius A., Raupelienė A. (2012)). Galima išskirti pagrindinius Lisabonos strategijos tikslo elementus susijusius su užimtumu: visiškas užimtumas; darbo kokybės ir produktyvumo gerinimas; socialinės integracijos ir sanglaudos stiprinimas. Sprendžiant gyventojų skaičiaus mažėjimo ir jų senėjimo problemą, Lisabonos strategija tampa dar aktualesnė. Siekiant pagerinti gyvenimo lygį Europoje, reikia paspartinti užimtumo ir našumo augimą, panaudoti įvairiausias reformas ir makroekonominę sistemą, kuri būtų kuo palankesnė augimui ir užimtumui.

Norint užtikrinti užimtumo didėjimą, darbo kokybės augimą bei mažinti senėjimo problemą būtinas visos ES narių bendras veiksmų koordinavimas. Europos Komisija nuolatos prižiūri, kaip vykdomos EUS ir nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimas. ES šalys narės rengia kasmetines ataskaitas, kuriose vertinama, kaip šalis įgyvendina savo nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą. Atsižvelgiant į šias ataskaitas Europos Komisija rengia bendras visų ES narių kasmetines pažangos ataskaitas, o ES Taryba pateikia rekomendacijas dėl valstybių narių užimtumo politikos įgyvendinimo. Rekomenduojama, kas ir kaip turėtų būti tobulinamos atskiroje ES šalyje narėje, kad užsibrėžti tikslai būtų įgyvendinti.

Europos Komisija pasiūlė ir naują Lisabonos strategijos valdymo ciklą, kuris remtųsi trimis pagrindiniais dokumentais: Nacionalinė Lisabonos programa (programoje bus nustatyti veiksmai, reikalingi nacionaliniu lygiu); Bendrijos Lisabonos programa (programoje bus nustatyti veiksmai, reikalingi Europiniu lygiu); Metinė ES pažangos/strateginė ataskaita (ji bus pristatinėjama kiekvienų metų sausio mėn., o šiame dokumente bus įvertintos Nacionalinės ir Bendrijos Lisabonos programos bei pateiktos tolesnės rekomendacijos).

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindiniai ES užimtumo politikos tikslai – visiškas užimtumas, darbo kokybė ir našumas bei socialinė sanglauda. Šių tikslų įgyvendinimas glaudžiai susijęs su tinkamų priemonių įgyvendinimu. ES stengiasi panaudoti reikiamas priemones, atsižvelgdama į identifikuojamas problemas.

Anot A. Vaišvilo (2004) užimtumo didėjimas yra būtina sąlyga norint išlaikyti bei skatinti Europos klestėjimą. Norint išsaugoti lyderio pozicija bendroje rinkoje, būtina nuolat taikytis prie naujos aplinkos. Rinkos kaita vyksta dėl aktyvesnės tarptautinės konkurencijos, demografinės situacijos, žiniomis pagrįstos socialinės struktūros. Todėl būtina užtikrinti, kad visi bendri rūpesčiai būtų sprendžiami vienu metu kaip tarpusavyje susiję ir visa apimantys politiniai klausimai.

Pasak I. Mačenytes-Panomariovienės (2011) Europos darbo rinka kinta daugiau nei dešimt metų, ir tie pokyčiai vis nesibaigia. Autorė išskyrė keturias pagrindines šio reiškinio priežastis: Europos ir tarptautinės ekonomikos integracija; sparti naujų technologijų plėtra (ypač informacijos ir ryšių srityse); demografinis Europos visuomenės senėjimas ir vis dar gana žemas užimtumo lygis bei pernelyg aukštas ilgalaikio nedarbo rodiklis, keliantis pavojų socialinės apsaugos sistemų tvarumui; segmentuotų darbo rinkų plėtra daugelyje šalių, kur tebėra ir santykinai apsaugotų, ir neapsaugotų darbuotojų. Todėl užimtumui suteikiamas svarbus ekonominis ir socialinis vaidmuo, įtraukiant į darbo rinką kuo daugiau žmonių. Didesnis dirbančiųjų skaičius finansuos senėjančios visuomenės socialines išlaidas. Jei užimtumas nebus sietinas su socialiniu aspektu, išlaidos patirtos įvairioms priemonėms, kelia grėsmę ES šalių/narių finansiniam stabilumui.

Kaip parodė EUS ir Lisabonos strategijos analizė, pagrindinės problemos, galinčios neigiamai paveikti užimtumą ES yra visuomenės senėjimas; nepakankamas piliečių mobilumas; ekonominio produktyvumo mažėjimas. Sėkmingas strategijose numatytų tikslų įgyvendinimas priklauso nuo kiekvienos ES šalies narės pastangų. Todėl būtina tikslingai įgyvendinti užimtumo politiką Lietuvoje, įvertinti jos tinkamumą ir poveikį problemoms spręsti bei suderinamumą su bendra ES užimtumo politika.

Lietuva 2004 m. tapusi ES nare, privalėjo laikytis bendrųjų Lisabonos tikslų ir vadovautis Europos Komisijos patvirtintomis valstybių narių užimtumo politikos gairėmis. Įgyvendinant užimtumo politiką, Lietuva vadovaujasi Europos Komisijos rekomendacijomis. Svarbiausias Lietuvos Vyriausybės užimtumo politikos tikslų, suderintų su Europos užimtumo strategijos nuostatomis, įgyvendinimo įrankis yra: 2005 metų lapkričio 22 d. patvirtinta Lietuvos Respublikos Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa, kurios vienas iš skyrių yra „III. Užimtumo politika siekiant skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą“. Šioje programoje pagrindiniai užimtumo politikos tikslais ir uždaviniais vidutinės trukmės laikotarpiu yra nustatyti 3 tikslai: 1 tikslas – pritraukti į darbo rinką bei joje išlaikyti daugiau žmonių, užtikrinant kokybišką ir saugų užimtumą, modernizuojant darbo rinkos ir socialinės apsaugos sistemas; 2 tikslas – gerinti

darbuotojų ir įmonių gebėjimus prisitaikyti; 3 tikslas – mažinti struktūrinį nedarbą daugiau investuojant į žmones.

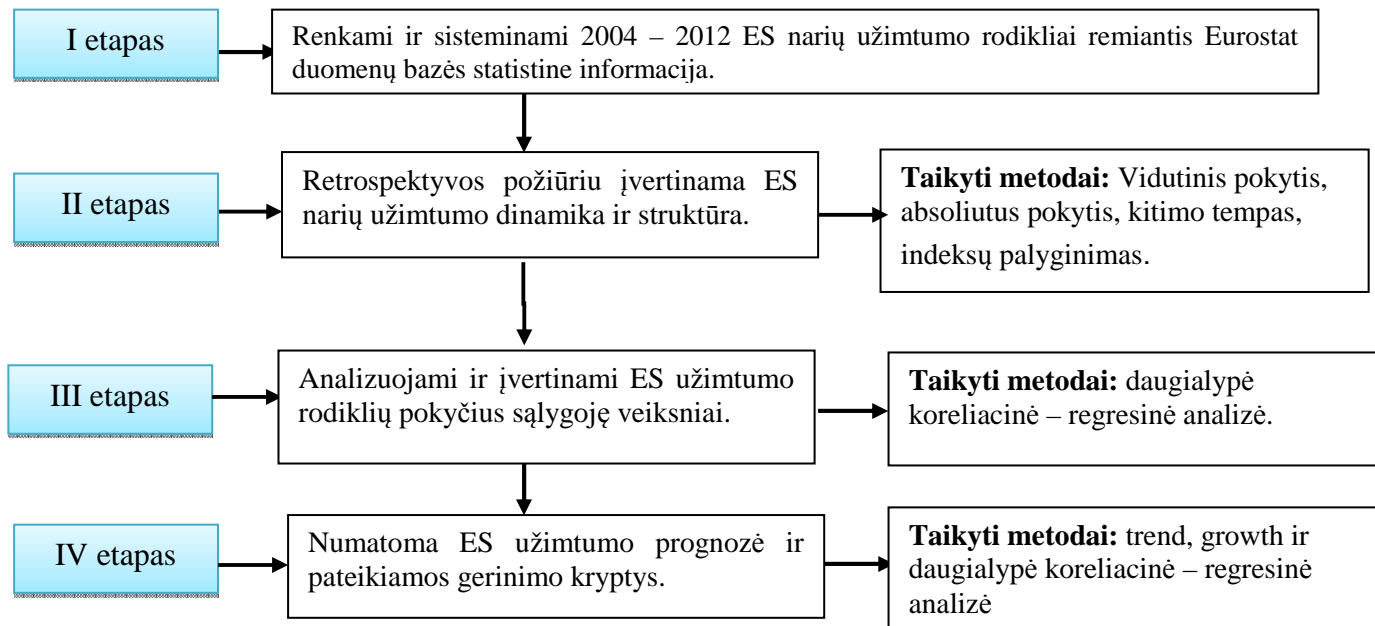
Taigi norint padidinti darbuotojų ir įmonių galimybes prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų darbo rinkoje buvo siūloma mokymo ir įgūdžių palaikymo programos, dideli lūkesčiai siejami su gyventojų IT srities kompetencijos plėtra. Norint pritraukti daugiau žmonių į darbo rinką ir sukurti galimybes laisvai pasirinkti darbą buvo pritaikytos specialiosios mokymo ir studijų programos, skatinamas nuotolinis mokymas, kuriamos socialinio užimtumo įmonių veiklos, didelis dėmesys skiriamas neįgaliesiems ir jų mokymams, kvalifikacijos kėlimams, teikiama parama verslui.

Pasirašant Amsterdamo sutartį, pirmą kartą per visą Europos integracijos istoriją užimtumo problema tapo bendru Europos rūpesčiu. Užimtumo didinimas, tai gyventojų gerovės ir saugumo, politinio, socialinio ir ekonominio stabilumo garantas. Galima daryti išvadą, kad užimtumo politika yra grindžiama pagrindiniais tikslais – visiškas užimtumas, darbo kokybė, našumas bei socialinė sanglauda. Lietuva, kaip ir kitos ES narės, rengia nacionalinės politikos kryptis, kurios skirtos užimtumo problemoms spręsti.

1.4 ES gyventojų užimtumą sąlygojančių veiksnių vertinimo tyrimo metodikos pagrindimas

Baigiamojo magistro darbo konceptualioji dalis sudaryta remiantis ekonominės ir socialinės tematikos publikacijomis, moksliniais straipsniais, konferencijų pranešimų medžiaga, knygomis, enciklopedijomis, terminų žodynais. Mokslinės literatūros šaltinių analizė atlikta, remiantis apibendrinimo ir palyginimo, interpretavimo, sintezės, indukcijos bei dedukcijos metodais. Dedukcijos metodu, nuo visumos, judant prie atskirų teiginių, tuo tarpu indukcijos metodo pagalba, pateikiamos išvados ir apibendrinimai. Kurie veiksniai turi didžiausią įtaką užimtumui, tikrinama remiantis kiekybiniu analizės metodu (daugialype koreliacine – regresine analize). Microsoft excel Trend ir Growth funkcijomis bei daugialypės regresijos metodais buvo atliktos konstruktyviosios dalies prognozės.

Analitinėje magistro darbo dalyje ES gyventojų užimtumą sąlygojančių veiksnių vertinimas atliekamas IV etapais (žr. 1.3 pav.).

1.3 pav. ES užimtumą sąlygojančių veiksnių vertinimo tyrimo modelis

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės.

Pagal 1.3 pav. pateikta informaciją, matyti, kad siekiant įvertinti ES narių užimtumą sąlygojančius veiksnius, darbo autorė vadovaujasi 4 etapais:

I-ajame etape yra atliekama statistinių duomenų paieška. Šiame etape yra renkami ir apdorojami duomenys. Darbo autorė ES nares suskirsto į ES-15 (Belgija, Danija, Vokietija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Austrija, Portugalija, Suomija, Švedija, Didžioji Britanija) ir į ES-12 grupes (Bulgarija, Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lietuva, Vengrija, Malta, Lenkija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija). Taip pat imamas bendras ES-27 vidurkis (eliminuojujant Kroatiją) ir Lietuva.

II-ajame etape įvertinamas pasirinktų ES narių grupių rodiklių dinaminis ir struktūrinis kitimas. Atliekama analizė ES narių grupių pagal lytį, amžių, išsimokslinimą.

III-ajame etape atliekama ES užimtumą sąlygojančių veiksnių priklausomybės vertinimas. Vertinimas atliekamas taikant regresinę-koreliacinę bei daugialypę analizę.

IV-ajame etape atliekamos ES užimtumo perspektyvos. Trend, growth ir daugialypės koreliacinės – regresinės metodais apskaičiuojamos prognozės.

2. Gyventojų užimtumą sąlygojančių veiksnių vertinimas Europos Sąjungoje

2.1 Užimtumo programų įgyvendinimas ES šalyse

Lisabonos strategijoje pagrindinis tikslas – būti konkurencingiausiai ir dinamiškiausiai žinių pagrindu augančiai ekonomikai pasaulyje, kurioje darni ekonominė plėtra būtų suderinta su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, Lisabonos strategijoje nustatyta, kad per 10 m. (imant 2000 m. baziniais metais) užimtumas turėtų pasiekti 70 proc., ES metinis ekonomikos augimas turėtų svyruoti apie 3 proc., o nedarbo lygis sumažėtų iki 7 proc.

Pagrindiniai strategijos tikslo elementai sietini su užimtumu yra visiškas užimtumas; darbo kokybės bei produktyvumo gerinimas; socialinės integracijos ir sanglaudos stiprinimas. Yra pastebima, kad kai kurios ES valstybės narės buvo parengusios nuoseklias, plačių užmojų programas, tačiau kitų ES valstybių narių programos buvo abstrakčios ir daugiau aprašomojo pobūdžio. 2007 m. kiekvienai atskirai, ES valstybėms, buvo pateiktos rekomendacijos. Rekomendacijos skirtos siekiant nuosekliai ir darniai įgyvendinti Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją, kurios tais pačiais metais buvo patvirtintos.

Ne visų ES valstybių narių nacionalinės reformų programos (toliau NRP) pagal savo turinį atspindi nacionalinių reformų esmę, skiriasi NRP numatyti tikslai, prioritetai, reformos ar priemonės ne tik pagal jų bendrą skaičių ar aprėpiamą laikotarpį, bet ir pagal ambicingumo lygį (pvz., Danijos NRP įvardyti 5 iššūkiai, ilgalaikiai tikslai iki 2015 m. ar 2025 m. ir išskirtos svarbiausios Danijos reformos. Belgijos NRP nustatyti 5 socialiniai-ekonominiai prioritetai. Didžioji Britanija skiria svarbiausius keturis prioritetus, tuo tarpu Estijos NRP išskirti 9 siekiai ir 29 mažesni siekiai iki 2011 m.) (Balkytė A., Tvaronavičienė M. (2010)).

Baigiamojo darbo autorė atlikus analizę pastebi, kad daugiausia priemonių yra priskiriamos mikroekonominėi politikai, kas lieka tenka makroekonominėi politikai. ES valstybės narės 2008 m. įgyvendino vidutiniškai po 84 priemones (nuo 20 priemonių Nyderlanduose iki 229 priemonių Bulgarijoje), 2007 m. – po 81 priemonę, 2006 m. – po 139 priemonę. Lietuva priskiriama prie ES valstybių narių, kurioms skiriama viena iš daugiausia priemonių skaičių (128 priemonės) (Dešimt metų Europos užimtumo strategijai EUS). NRP pateikiami skirtingi vertinimo rodikliai: viename iš jų lyginami valstybės narės ir ES vidutiniai struktūriniai rodikliai, pateikiamas platus vertinimo rodiklių sąrašas (pvz., Ispanija, Švedija), kitose – rodiklių numatyta mažiau (pvz., Italija). Vadovaujantis Eurostat tyrimo rezultatais Portugalija, Prancūzija, Estija ir Belgija buvo numačiusios labiausiai įgyvendinamas priemones, atitinkančias vertinimo rodiklius dar ankstesniojo ciklo metu. (Balkytė A., Tvaronavičienė M. (2010)).

ES valstybės narės užimtumo didinimą skatina įvairiomis priemonėmis. Daugiausia ES valstybės narės padidinti darbo jėgos užimtumą skatinama per socialinės apsaugos prizme. Pvz.: Suomijoje jei darbdavys įdarbina ilgalaikį bedarbį ar jauną iki 35 m., be patirties asmenį, yra atleidžiamas 36 mėn. nuo socialinių įmokų arba turi teisę pasiimti 2000 EUR kompensaciją ir nemokėti Sodros įmokų 24 mėn. Tuo tarpu Prancūzija taikė laikinąją priemonę įmonėms (kuriose dirba mažiau nei 10 darbuotojų) – visiškas atleidimas nuo Sodros mokesčių, kurios įdarbino naują darbuotoją per 2009 m.

Didelį dėmesį Ispanija, Portugalija, Belgija skyrė pažeidžiamiausioms socialinėms grupėms. Šios valstybės narės kūrė papildomus stimulus pasamdyti darbuotojus, kuriems yra virš 55 m. Būtent tokio amžiaus darbuotojams buvo sumažinti ar net atidėti Sodros mokėjimai porai metų. Darbo autorė pastebi, kad tokios šalys kaip Belgija, Prancūzija, Nyderlandai, Lenkija, Slovakija ir Slovėnija naudojo įdomią darbuotojų išlaikymo priemonę sunkiuoju ekonomikos laikmečiu. Priemonės „trumpalaikis darbinis susitarimas“ (short-time working arrangement) pagrindinis principas tas, kad sumažėjus įmonėje darbo krūviui, valstybė skatina išlaikyti darbuotojų skaičių. Būtent šių valstybių vyriausybės siūlė apmokėti darbuotojo darbo užmokesį, kol įmonė vėl atsistoja į savo vėžes. Anot šalių narių, taip yra patiriamos mažesnės įmonių sąnaudos ir darbuotojai nepraranda savo darbo įgūdžių. Aišku norint išvengti piktnaudžiavimo, buvo nustatytos lubos: šeši mėnesiai iš kurių 3 mėn., kai darbuotojui buvo išmokama 50 proc. minimalaus darbo užmokesčio kompensacija. Vokietija, Čekija, Bulgarija, Slovėnija, Lenkija, Portugalija šios priemonės nepripažino, nes anot šių šalių narių, efektyvesnis užimtumo didinimas siektinas per mokymąsi visą gyvenimą. Būtent šios šalys yra linkusios į darbo jėgos persikvalifikavimą pagal rinkos tendencijas. Be to, aktyvi darbo rinkos politika ir mokymosi visą gyvenimą veiksmai padidina piliečių galimybes įgyti besikeičiančiame pasaulyje reikalingų gebėjimų ir kvalifikacijų.

Taip pat didelis dėmesys ir pinigų srutai buvo skiriami naujų darbo vietų kūrimui, kurios orientuotos į ateities perspektyvas, kitaip tariant „žalios darbo vietos“. Finansinę pagalbą, mokesčių mažinimą, Prancūzija, Bulgarija, Portugalija, Slovakija, Lietuva skyrė tokioms įmonėms kurios įdarbina naujus darbo rinkos dalyvius. Didelį dėmesį vyresniems, žemą kvalifikaciją turintiems asmenims, ilgalaikiams bedarbiams skiria Prancūzija, Portugalija, Slovėnija, Švedija. Darbo autorė pastebi, kad Belgija dar taiko įdomią priemonę įmonėms, kurios pasirašo ilgalaikį kontraktą su buvusiais bedarbiais. Ši valstybė įmonei duoda nuo 400 – 1500 EUR vienkartinę premiją.

Naujosiose sanglaudos programose ypatingai pabrėžiama didesnės investicijos į žinias ir naujoves. Šių sričių investicijoms skirta daugiau nei 85 mlrd. EUR. Daugiau kaip pusė šios sumos (t. y. 49,5 mlrd. EUR) buvo investuojama į įmonių gebėjimus diegiant naujoves. Buvo remiami technologijų perdavimai ir bendradarbiavimo tinklai, taip pat moksliniai tyrimai ir technologijų plėtrą bei paprastos ir ekologines inovacijos (technologijos ir produktai). Visose programose geresnėms įsidarbinimo galimybėms (nuo asmeninės pagalbos iki įdarbinimo institucijų modernizavimo) buvo

skirta apie 32 mlrd. EUR. Kaip teigiama EK Tarybos išvadose, darbo rinkos reformas veiksmingai įgyvendinti įmanoma tik tada, jei aktyviai dalyvauja socialiniai partneriai, todėl iš sanglaudos biudžeto buvo skirta papildoma apie 50 mln. EUR parama.

Kokią pridėtinę vertę bendrų Lisabonos strategijos tikslų siekimui suteikia Europos Komisijos rekomendacijos, vertinti sudėtinga, nes jos kiekvienai ES valstybei narei skyrėsi savo skaičiumi, turiniu ir detalumo lygiu. 2009 m. didžiausias rekomendacijų skaičius (po 4 rekomendacijas) buvo skirtas Bulgarijai, Graikijai, Latvijai, Lietuvai, Vengrijai, Lenkijai, Rumunijai, po 3 rekomendacijas teko Belgijai, Čekija, Ispanijai, Portugalijai, Prancūzijai, Italijai, Slovakijai, po 2 rekomendacijas – Vokietijai, Airijai, Maltai, Slovėnijai, Jungtinei Karalystei, po 1 rekomendaciją – Estijai, Kipriui, Nyderlandams, Austrijai. Nė vienos rekomendacijos negavo Danija, Liuksemburgas, Suomija ir Švedija.

2.2 Gyventojų užimtumo dinamikos vertinimas ES

ES 2000 m. Lisabonos strategijoje iškėlė strateginį tikslą – pasiekti, kad iki 2010 m. ES taptų „dinamiškiausia ir konkurencingiausia žiniomis pagrįsta ekonomika pasaulyje, kuri pasižymėtų darniu ekonomikos augimu, stipresne socialine sanglauda ir pagarba aplinkai bei turėtų daugiau ir geresnių darbo vietų“. Pagrindinis strategijos tikslas buvo iki 2010 m. pasiekti bendrą 70 proc. užimtumo lygį Europoje. 2.1 lentelėje pateiktas gyventojų užimtumo lygis ir jo kitimo tempas 2004 – 2012 m. laikotarpiu.

2.1 lentelė

Gyventojų užimtumas Europos Sąjungos šalyse 2004 – 2012 m., proc.

Užimtumo lygis/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-15	66,1	66,7	67,5	68,2	68,4	66,8	66,1	65,9	65,5	66,8
Grandininis pokytis, proc.	-	0,6	0,8	0,7	0,2	-1,5	-0,7	-0,2	-0,4	
ES-12	59,7	60,4	61,8	63,1	63,8	61,5	60,5	61,1	61,8	61,5
Grandininis pokytis, proc.	-	0,7	1,5	1,3	0,6	-2,3	-1,0	0,6	0,7	
ES-27	63,3	63,9	65,0	65,9	66,3	64,4	63,6	63,7	63,8	64,4
Grandininis pokytis, proc.	-	0,6	1,1	1,0	0,4	-1,9	-0,8	0,1	0,1	
Lietuva	61,2	62,6	63,6	64,9	64,3	60,1	57,6	60,2	62,0	61,8
Grandininis pokytis, proc.	-	1,4	1,0	1,3	-0,6	-4,2	-2,5	2,6	1,8	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis

Visą analizuojamą laikotarpį užimtumo lygis ES-27 viršijo 63,3 proc. Analizuojant užimtumo lygį ES-27 pastebima, kad rodiklis augimo tendenciją turėjo nuo 2004 m. iki 2009 m. Didžiausias užimtumo lygis pastebimas per 2008 m. (66,3 proc.), tačiau prasidėjus pasaulinei finansų ir ekonomikos krizei visoje Europoje, užimtumo lygis pradėjo mažėti. Per 2009 – 2010 m. rodiklis sumažėjo 2,7 proc. p. (t. y. nuo 66,3 proc. iki 63,6 proc.). Vidutiniškai kasmet bendras ES-27 užimtumo lygis siekė 64,4 proc. ir augo vidutiniškai po 0,1 proc. p. kasmet. Per visą analizuojamą laikotarpį užimtumo lygis ES-27 šalių grupėje padidėjo 0,5 proc.

Analizuojant ES-15 šalis pastebima, kad didžiausias užimtumo lygis buvo 2008 m. (68,4 proc.). ES-15 šalis palyginus su kitomis šalių grupėmis, vidutinis užimtumo lygis yra 2,4 proc. p. didesnis nei bendras visų ES šalių vidurkis ir net 5,3 proc. p. didesnis nei ES-12. Tai rodo, kad senosios ES šalys turi žymiai stipresnę, labiau išsivysčiusią ekonomiką nei naujosios narės. Imant visą analizuojama laikotarpį, vidutiniškai kasmet užimtumo lygis ES-15 siekė 66,8 proc. ir 2012 m. palyginus su 2004 m. užimtumo lygis sumažėjo 0,6 proc.

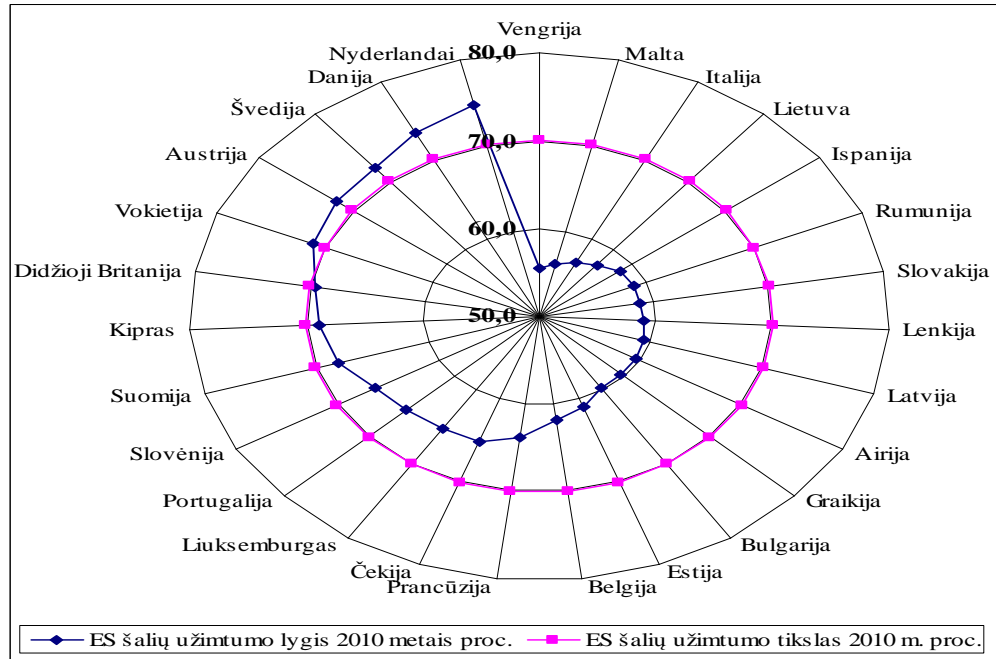
Kaip ir buvo galima numatyti, naujųjų ES narių užimtumo lygis yra ženkliai mažesnis, palyginus su ES-15 su bendru ES vidurkiu. Pačiam ekonomikos pakilime, užimtumo lygis augo tik 2 proc. p. (2006 m. nuo 61,8 proc. iki 2008 m. 63,8 proc.), o analizuojant visą laikotarpį užimtumo lygis kasmet vidutiniškai siekė tik apie 61,5 proc. Visgi užimtumo lygis naujosiose ES šalyse augo sparčiausiai per visą tiriamą laikotarpį (padidėjo daugiau net 2,1 proc. lyginant su kitomis nagrinėjamomis grupėmis). Vidutiniškai kasmet užimtumo lygis ES-12 šalių grupėje per analizuojamą 2004 – 2012 m. laikotarpį augo po 0,3 proc. p.

Kadangi Lietuva įstojo į ES 2004 m., todėl visi analizuojami rodikliai dar yra įtraukti į ES-12 grupę. Kaip matoma iš 2.1 lentelės Lietuva gerino bendrą ES-12 užimtumo vidurkį, nes kiekvienais metais vidutiniškai kasmet buvo 0,3 proc. didesnis. Analizuojant ES-12 narių vidutinį užimtumo lygį pastebima, kad tik penkios šalys turėjo didesnę užimtumo lygį nei Lietuva (žr. 1 priedas). Kipre analizuojamas dydis buvo vidutiniškai 7 proc., Slovėnijoje analizuojamas dydis buvo 4,5 proc., Estijoje – 3,9 proc., Čekijoje analizuojamas dydis buvo didesnis 3,7 proc., o kaimyninėje Latvijoje – 1,8 proc. ir sudarė 63,6 proc. Tarp trijų Baltijos šalių, Lietuvoje užimtumo lygis bei jo kitimas buvo mažiausias. Tam įtakos turėjo lėtesnis kovojimas su nedarbu (Pvz.: užimtumo lygis 2011 m., palyginti su 2010 m., kai nedarbas Baltijos šalių darbo rinkoje buvo pasiekęs aukščiausią lygį, Estijoje padidėjo 11 proc., Latvijoje – 7,7 proc., o Lietuvoje – 5,9 proc. Estai per pastaruosius dvejus metus atkūrė 60 tūkst. iš 107 tūkst. prarastų darbo vietų.). Taip pat didelį poveikį užimtumo kitimui turi emigracija. Per 2011 m. iš Estijos emigravo 6,2 tūkst. asm., iš Latvijos – 30,4 tūkst. asm., tuo tarpu iš Lietuvos net 53,9 tūkst. asm. Pastebima, kad užimtumo lygio Lietuvoje augimui analizuojamu laikotarpiu įtakos turėjo ekonomikos augimas, padidėjęs minimalus ir vidutinis darbo užmokestis. Vidutiniškai kasmet Lietuvos užimtumo lygis per analizuojamą laikotarpį siekė 61,8 proc. ir per visą laikotarpį išaugo 0,8 proc., kiekvienais metais padidėdamas vidutiniškai po 0,1 proc. p.

Europos statistikos departamento duomenimis, nors bendras ES-27 užimtumo lygis 2010 m. pasiekė tik 63,6 proc., tačiau bendras Lisabonos strategijos poveikis ES ekonomikai ir darbo vietų kūrimui Europos Komisijos buvo įvertintas teigiamas.

Lisabonos strategijoje labai svarbus aspektas buvo iki 2010 m. pasiekti bendrą 70 proc. (nuo 61 proc.) užimtumo lygį Europoje. Kaip matyti iš 2.1 pav. daugumai valstybių nepavyko pasiekti šio užsibrėžto tikslo. Europos Statistikos departamento duomenimis, ES užimtumo lygis nuo 63,3 proc.

(2004 m.) pakilo iki 63,6 proc. (2010 m.). Kai kuriose ES valstybėse narėse užimtumo lygis 2010 m. viršijo Lisabonos strategijoje užsibrėžtą siekį: Vokietijoje (71,1 proc.), Austrijoje (71,7 proc.), Švedijoje (72,1 proc.), Danijoje (73,3 proc.) ir Nyderlanduose (74,7 proc.). Lietuva pagal užimtumo lygį, 2010 m. siekusį 57,6 proc., užima 24 vietą tarp 27 ES valstybių narių ir tolsta nuo savo užsibrėžto siekio – pasiekti, kad bendras užimtumo lygis iki 2010 m. būtų 68,8 proc.

2.1 pav. Užimtumo lygis ES šalyse palyginus su Lisabonos strategijos iškelto tikslu 2010 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis

Atlikus analizę, baigiamojo darbo autorė pastebi, kad 2004 m. siektiną užimtumo lygį buvo pasiekusios tik 4 valstybės narės: Danija, Nyderlandai, Švedija ir Jungtinė Karalystė. 2006 m. prie šių narių prisijungė Austrija. 2007 m. prisijungė Kipras ir Suomija, tačiau užimtumo lygis aukštesnis nei 70 proc. išsilaikė šiose šalyje tik pora metų. Tik vienintelė Vokietija 2008 m. sugebėjo peržengti užsibrėžtą tikslą. Kaip matoma iš pateikto 2.1 pav. Lisabonos iškeltą tikslą, pasiekti 2010 m. užimtumo lygį iki 70 proc. beveik pasiekė Didžioji Britanija (pritrūko 0,5 proc.), Kipras (pritrūko 1,1 proc.), Suomija (pritrūko 1,9 proc.). Yra pastebima, kad nors kai kurios ES valstybės narės viršijo ES užsibrėžtus tikslus, ar mažai trūko iki to, tačiau Europos Komisija pripažino, kad kai kurioms ES valstybėms narėms įgyvendinti nustatytus tikslus per nurodytą laikotarpį buvo neįmanoma.

Lyčių lygybė suprantama kaip vienas iš pagrindinių demokratijos principų, kuris grindžiamas lyčių lygiomis teisėmis, atsakomybe, galimybėmis visose gyvenimo srityse. Tai vienas iš pagrindinių ekonominės, socialinės ir demokratinės raidos tikslų. Moterų ir vyrų lygybė – būtina Europos ekonominės plėtros sąlyga. Todėl moterų ir vyrų dalyvavimas politinėje, ekonominėje, socialinėje ir kitose gyvenimo sferose bus demokratijos, pažangaus ir tvaraus vystymosi bei integracinio

ekonomikos augimo ir klestėjimo varomoji jėga. Gyventojų užimtumo pasiskirstymas pagal lytį ES narėse pateiktas 2.2 lentelėje.

2.2 lentelė

Gyventojų užimtumas pagal lytį Europos Sąjungos šalyse 2004 – 2012 m., proc.

Užimtumo lygis, proc./Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ES-15	66,1	66,7	67,5	68,2	68,4	66,8	66,1	65,9	65,5
Moterys	58,6	59,4	60,4	61,3	61,8	61,3	60,7	60,7	60,7
Vyrai	73,6	74	74,6	75	74,9	72,4	71,5	71,1	70,3
Skirtumas	15	14,6	14,2	13,7	13,1	11,1	10,8	10,4	9,6
ES-12	59,7	60,4	61,8	63,1	63,8	61,5	60,5	61,1	61,8
Moterys	52,9	53,5	55,0	56,3	57,1	55,9	55,3	55,6	56,4
Vyrai	66,6	67,3	68,7	70,1	70,5	67,0	65,6	66,5	67,1
Skirtumas	13,7	13,8	13,7	13,8	13,4	11,1	10,3	10,8	10,7
ES-27	63,3	63,9	65,0	65,9	66,3	64,4	63,6	63,7	63,8
Moterys	56,0	56,8	58,0	59,0	59,7	58,9	58,3	58,4	58,8
Vyrai	70,5	71,0	72,0	72,8	73,0	70,0	68,9	69,0	68,9
Skirtumas	14,5	14,2	14,0	13,8	13,2	11,1	10,6	10,6	10,1
Lietuva	61,2	62,6	63,6	64,9	64,3	60,1	57,6	60,2	62
Moterys	57,8	59,4	61	62,2	61,8	60,7	58,5	60,2	61,8
Vyrai	64,7	66,1	66,3	67,9	67,1	59,5	56,5	60,1	62,2
Skirtumas	6,9	6,7	5,3	5,7	5,3	-1,2	-2	-0,1	0,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis

Per analizuojamą laikotarpį pastebima, kad ES-15, ES-12 ir ES-27 vyrauja didesnis vyrų užimtumas nei moterų. Analizuojant ES-15 ir ES-27 grupių rodiklius pastebima, kad didžiausias atotrūkis tarp vyrų ir moterų užimtumo buvo 2004 m. (atitinkamai 15 proc. ir 14,5 proc.), tuo tarpu ES-12 didžiausias atotrūkis pastebimas ne tik 2005 m., bet ir 2007 m. (13,8 proc.). Kaip matoma iš pateiktos lentelės, kiekvienais metais užimtumo lygio skirtumas tarp moterų ir vyrų mažėja visuose analizuojamose grupėse (išskyrus ES-12, kur mažėjimas pastebimas iki 2010 m., nuo 13,8 proc. iki 10,3 proc., 2011 m. analizuojamas rodiklis padidėja iki 10,8 proc., tačiau 2012 m. vėl krenta iki 10,7 proc.). Moterų ir vyrų užimtumo lygio skirtumai Lietuvoje nuo 6,9 proc. (2004 m.) sumažėjo iki 5,3 proc. (2008 m.). Nuo 2009 m. Lietuvoje moterų užimtumo lygis pralenkė ir pirmą kartą per analizuojamą laikotarpį buvo didesnis nei vyrų užimtumo lygis. 2012 m. situacija pasikeitė ir vyrų užimtumo lygis 0,4 proc. buvo didesnis nei moterų. Per analizuojamą laikotarpį ES-27 šalių grupės moterų užimtumo lygis padidėjo 2,8 proc., tuo tarpu vyrų sumažėjo 1,6 proc. Ši tendencija pastebima visuose nagrinėjamose grupėse, išskyrus ES-12. ES-27 šalių grupėje moterų užimtumo lygis kasmet augdavo po 0,3 proc. p., kai tuo pat metu vyrų mažėjo po 0,2 proc. p. Analizuojamu 2004 – 2012 m. laikotarpiu ES-15 šalių grupės vyrų ir moterų užimtumo lygio rodiklių skirtumas dar didesnis, net 12,5 proc. (moterų užimtumas vidutiniškai augo 0,3 proc., vyrų mažėjo – 0,4 proc.). Analizuojant ES naujokių grupės duomenis, pastebima, kad tiek vyrų, tiek moterų užimtumo rodikliai per analizuojamą laikotarpį augo (vidutiniškai kasmet moterų rodiklis padidėjo 0,4 proc. p., o vyrų – 0,1 proc. p.). Lietuvoje atotrūkis tarp vyrų ir moterų užimtumo lygio pastebimas mažiausias iš visų nagrinėjamų šalių grupių ir siekia vos 3 proc. Moterų

užimtumo lygis per tiriamą laikotarpį išaugo daugiausiai iš nagrinėjamų šalių grupių (net 4 proc.), tuo tarpu vyrų sumažėjo 2,5 proc. Vidutiniškai kasmet moterų užimtumas Lietuvoje augo po 0,5 proc. p., o vyrų mažėjo net 0,3 proc. p.

Apžvelgiant į bendrą ES valstybių narių situaciją, matoma, kad Lietuvos moterų ir vyrų užimtumo lygio skirtumas 9,5 proc. p. mažesnis už ES-27 valstybių narių vidutinį rodiklį. Didžiausi vidutiniai skirtumai tarp vyrų ir moterų užimtumo, palyginus su Lietuva, yra Maltoje (33 proc. p.), Graikijoje (21,9 proc. p.), Italijoje (19,8 proc. p.), o mažiausi – Suomijoje (0,3 proc. p.), Švedijoje (1,3 proc. p.), Latvijoje ir Estijoje (po 1,8 proc. p.) (žr. 4 priedas). Imant bendrą ES-27 moterų užimtumo lygį matoma, kad Lisabonos strategijoje išskeltas tikslas (pasiekti iki 2010 m. dirbančių moterų užimtumą – nuo 51 proc. iki 60 proc.) nebuvo pasiektas. Analizuojant atskiras ES valstybes nares pastebima, kad tik Danija (72,7 proc.), Nyderlandai (71,5 proc.), Švedija (70,2 proc.), Suomija (67,9 proc.), Austrija (66,4 proc.), Vokietija (65,2 proc.), Didžioji Britanija (65 proc.), Slovėnija (63,8 proc.), Estija (63 proc.), Kipras (62,3 proc.), Portugalija (61,6 proc.), Latvija (60,9 proc.) ir Lietuva (60,7 proc.) pasiekė Lisabonos strategijos užsibrėžtą moterų užimtumo išskeltą tikslą (žr. 2 priedas).

Kaip teigia V. Kanopienė (2005) skirtingą moterų ir vyrų užimtumą bei ekonominę būklę lemia daugelis veiksnių. Lygias moterų ir vyrų galimybes darbo rinkoje trukdo susidaręs stereotipinis požiūris į moters ir vyro vaidmenį šeimoje, mažos galimybės derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, didelis darbo užmokesčio atotrūkis, psichologinės problemos ir nepasitikėjimas savimi, norint įsilieti į darbo rinką po vaiko priežiūros atostogų. Analizuojant vyrų ir moterų užimtumą, aktualu pateikti jų lyginamąjį svorį darbo rinkoje.

2.3 lentelė

Gyventojų užimtumo lyginamasis svoris pagal lytį Europos Sąjungos šalyse 2004 – 2012 m., proc.

Užimtumo lygis, proc./Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ES-15	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Lyginamasis svoris moterų	43,9	44,1	44,3	44,5	44,8	45,4	45,5	45,7	45,9
Lyginamasis svoris vyrų	56,1	55,9	55,7	55,5	55,2	54,6	54,5	54,3	54,1
ES-12	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Lyginamasis svoris moterų	45,5	45,2	45,2	45,2	45,1	45,3	45,3	45,1	45,2
Lyginamasis svoris vyrų	54,5	54,8	54,8	54,8	54,9	54,7	54,7	54,9	54,8
ES-27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Lyginamasis svoris moterų	44,2	44,3	44,5	44,6	44,8	45,3	45,4	45,6	45,7
Lyginamasis svoris vyrų	55,8	55,7	55,5	55,4	55,2	54,7	54,6	54,4	54,3
Lietuva	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Lyginamasis svoris moterų	49,0	49,1	49,6	49,5	49,6	52,0	52,7	51,9	51,6
Lyginamasis svoris vyrų	51,0	50,9	50,4	50,5	50,4	48,0	47,3	48,2	48,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis

Kaip matoma iš 2.3 lentelės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis nuo 2004 m. užimtų moterų lyginamasis svoris po truputi didėjo (nuo 49 proc. iki 51,6 proc. (2011 m.)). Analizuojamo rodiklio pokytis Lietuvoje, palyginus su ES valstybėms narėmis, vertinamas gana

teigiamai. 2012 m. ES-27 moterys sudarė 45,7 proc. visų gyventojų, o Lietuvoje – 51,6 proc. Lietuvos, palyginus su ES senbuvėmis, rodiklis viršija 5,7 proc. p. Užimtumo sritis, nors ir tendencingai, gerėja kiekybine prasme, vis dėlto išlieka dar pakankamai diskriminuojanti. Nelygybė tik didėja, kadangi moterys yra verčiamos rinktis tarp darbo, profesinės karjeros ir šeimos, todėl moterų padėtis darbo rinkoje yra gana sudėtinga. Yra pastebima, kad nors moterų sudarančių kiekybinę daugumą šalyje, padėtis tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose vis dar yra prastesnė nei vyrų. Norint įgyvendinti lyčių lygybę, būtinas moterų dalyvavimas priimant sprendimus. Deja, visų pasaulio šalių valdymo struktūrose priimant sprendimus, dominuoja vyrai. Lietuva nėra išimtis. Tose šalyse, kur valdžioje yra dauguma moterų, pakinta ir politikos prioritetai, geriau ginami moterų interesai, yra siekiama, kad visuomenėje vienodai saugiai jaustųsi abiejų lyčių atstovai (Dromantaitė-Stancikienė A., Gineitienė Z. (2010).

Nors visoje ES valstybės narėse užimtumas pamažu auga, tačiau vis dėlto didesnio užimtumo nauda kol kas nepasiekė darbo rinkos užribyje esančių asmenų (einama link bendrų Lisabonos strategijos tikslų užimtumo srityje, bandoma pasiekti visišką užimtumą, gerinama darbo kokybė ir produktyvumas, stiprinama socialinė ir teritorinė sanglauda). Įveikti skurdą vien kuriant naujas darbo vietas bei gerinant darbo kokybę ne visada pavyksta. Kai kurioms grupėms ir toliau kyla konkrečių sunkumų, pavyzdžiui, mažai galimybių mokytis ir įsidarbinti žemos kvalifikacijos darbuotojams, pagyvenusiems asmenims sunku ne tik susirasti darbą, bet ir persikvalifikuoti, jaunimui be darbo patirties atsiranda didelis barjeras įsilieti į darbo rinką.

Užimtumo lygis pagal amžiaus grupes rodo, kad aktuali jaunimo (15–24 m.) užimtumo problema yra tiek ES-15, tiek ES-12. Tenka pažymėti, kad didžiausias jaunimo užimtumas pastebimas ES-15. Lietuva, pagal 15-24 m. amžiaus grupes, užimtumo lygis nuo ES vidurkio atsilieka vidutiniškai apie 1,6 karto, o nuo senųjų ES valstybių narių apie 1,8 karto. Vidutiniškai kasmet didžiausias jaunimo užimtumas pastebimas Nyderlanduose (65,9 proc.), Danijoje (61,6 proc.), Austrijoje (54,2 proc.), Didžiojoje Britanijoje (50,9) (žr. 6 priedas). Mažiausiai pagal 15-24 m. amžiaus grupes buvo užimti Vengrijoje (20,2 proc.), Graikijoje (21,8 proc.), Lietuvoje (21,9 proc.) ir Italijoje (23,1 proc.). Mažas jaunimo užimtumas, rodo blogą jaunimo padėtį darbo rinkoje. Tai yra didelė paskata šiai tikslinei grupei skirti darbo priemonių, kurios padėtų padidinti jaunimo užimtumą. Išanalizavus bendrąjį užimtumo ataskaitos projektą pastebima, kad dažniausiai taikytos tokios jaunimo užimtumo skatinimo priemonės kaip visiškas, dalinis ir (arba) sektorinis darbo užmokesčio subsidijavimas (šios priemonės ypač taikomos Belgijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Vengrija, Prancūzijoje, Italija, Portugalijoje), su darbo užmokesčiu nesusijusių darbo sąnaudų mažinimas taikomas Belgijoje, Graikijoje, Estijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje, Slovėnijoje; jaunimo stažuotės ypač populiarios Belgijoje, Čekijoje, Portugalijoje; gamybinė praktika aktuali Danijoje, Graikijoje, Estijoje, Suomijoje, Vengrijoje, Italijoje, Portugalijoje, Švedijoje, Didžiojoje Britanijoje, tuo tarpu

profesinė praktika tik Kipre, Lenkijoje, Slovėnijoje. Konsultavimas ypač populiarius Austrijoje ir darbo viešajame sektoriuje galimybės labiausiai prieinamos Bulgarijoje, Prancūzijoje ir Vengrijoje.

Globalizacija ir naujos technologijos keičia darbo rinką. Tai atsispindi, pavyzdžiui, vis labiau trumpėjančiuose produktų gyvavimo cikluose. Dėl darbo vietų judėjimo tarp sektorių ir naujų darbo organizavimo formų, atsiranda naujų darbo vietų, tačiau išskyla ir naujų įgūdžių poreikis. Tai ypač palies vyresnio amžiaus darbuotojų (55–64 m.) užimtumą. 55–64 m. darbuotojų užimtumas ES-27 šalyse pakilo nuo 40,6 proc. 2004 m. iki 48,8 proc. 2012 m. Tačiau jis vis tiek išlieka gerokai mažesnis nei bendrasis užimtumas 15–64 m. amžiaus grupėje. ES-27 vidutinis pasitraukimo iš darbo rinkos amžius didėjo – nuo 60,3 metų 2004 m. iki 62,4 metų 2012 m. Norint, kad ES narių piliečiai dirbtų iki pensijos, yra gerinamos darbo sąlygos, sprendžiamos įvairios problemos, susijusios su vyresnio amžiaus žmonėmis. 2012 m. atlikta EU-OSHA nuomonių apklausa parodė, kad daugelis ES piliečių mano, jog padedant žmonėms ilgiau dirbti prieš išeinant į pensiją labai svarbu sveikatos ir saugos geroji patirtis. Norint padidinti vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumą, reikia padėti darbuotojams, kurie jau turi sveikatos problemų ar lėtinių ligų, dirbti ilgiau, būtina pritaikyti darbą pagal jų sveikatos būklę ir gebėjimus.

Kaip rodo Eurobarometro 2012 rezultatai, vyresnio amžiaus darbuotojų (55–64 m.) užimtumas turės tendenciją didėti, kai pasikeis požiūris į senėjimą. Atlikus apklausą ir iš šioje ataskaitoje pateiktų rezultatų matoma, kad maždaug 1 iš 20 žmonių patyrė diskriminaciją darbe dėl savo amžiaus, net 1 iš 7 tokių atvejų pats matė. Vyresnio amžiaus asmenys jaučiantys spaudimą ne tik iš jaunesnių bendradarbių, bet ir iš darbdavių, yra priversti palikti savo darbo vietą ir pasitraukti iš darbo rinkos. Ši faktą patvirtino maždaug septyni iš dešimties piliečių, kurie dalyvavo apklausoje.

2.4 lentelėje pateikta gyventojų vidutiniai 2004 – 2012 m. lyčių užimtumo lygių skirtumai pagal amžių ir išsimokslinimą, proc.

2.4 lentelė

Gyventojų vidutiniai 2004 – 2012 m. lyčių užimtumo lygių skirtumai pagal amžių ir išsimokslinimą, proc.

Užimtumo lygis	Bendras rodiklis	Amžiaus grupės			Išsimokslinimo lygis		
		15-24	25-54	55-64	Aukštas	Vidutinis	Žemas
ES-15	12,5	4,0	13,9	15,9	6,5	11,9	16,7
ES-12	12,4	6,6	12,3	17,3	6,8	13,7	12,4
ES-27	12,5	5,2	13,2	16,2	6,6	12,7	14,8
Lietuva	3,0	5,3	0,9	11,1	1,2	8,7	8,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis

Paprastai moterų ir pagyvenusių darbuotojų užimtumo lygis yra mažesnis. 2012 m. vyrų užimtumo lygis ES-27 buvo 68,9 proc., o moterų – 58,8 proc. Lyginant ilgesnį laikotarpį matyti, kad vyrų užimtumo lygis 2012 m. buvo mažesnis nei prieš aštuonis metus (70,5 proc. 2004 m.), o moterų aiškiai augo (2,8 proc. p. nuo 56 proc. 2004 m.). Imant bendrus vidutinius užimtumo rodiklius

pastebima, kad skirtumai tarp vyrų ir moterų buvo 0,1 proc. p. didesni ES-15 nei ES-12 ar ES-27. Analizuojant amžiaus grupes (šiuo atveju 15-24 m.) mažiausias skirtumas tarp vyrų ir moterų yra pastebimas ES-15 šalių grupėje (4 proc.), o didžiausias ES-12 šalių grupėje net 6,6 proc. Kaip matyti iš 2.4 lentelės pats mažiausias skirtumas tarp vyrų ir moterų užimtumo lygio nagrinėjamu laikotarpiu buvo 25-54 m. amžiaus grupėje Lietuvoje ir siekė tik 0,9 proc. Imant 55-64 amžiaus grupę, didžiausias atotrūkis tarp vyrų ir moterų matomas ES-12 grupėje 17,3 proc., o mažiausias Lietuvoje – 1,1 proc.

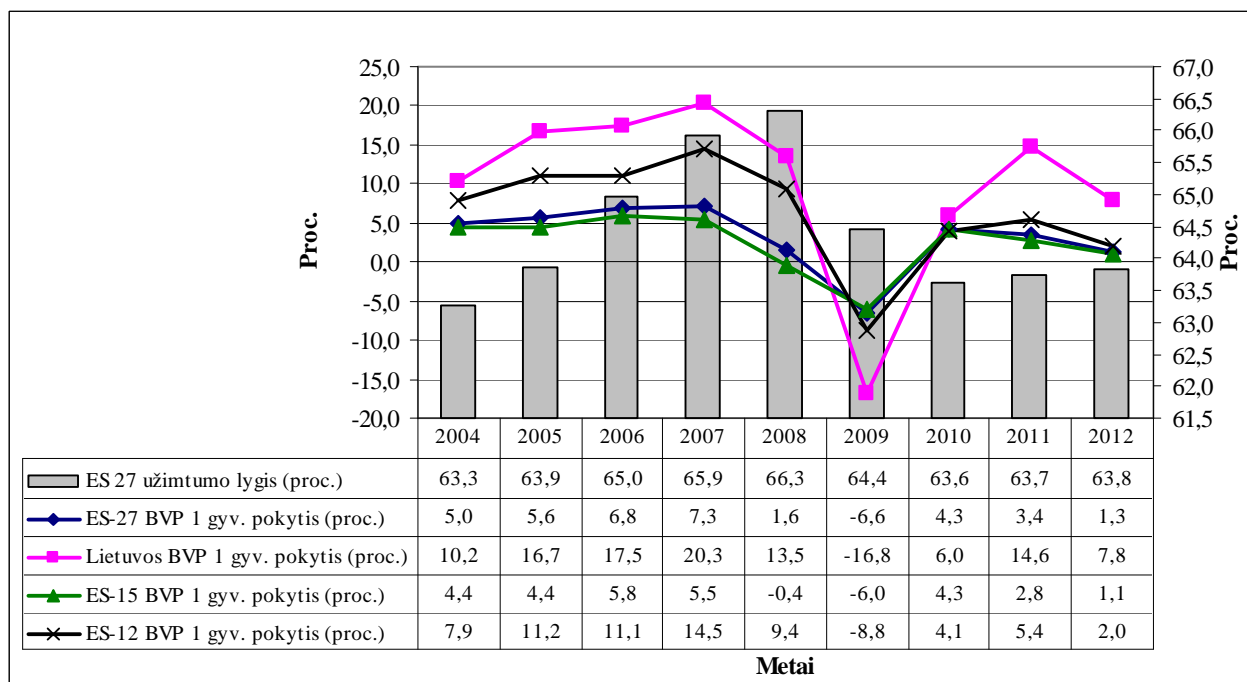
Užimtumo lygis taip pat labai skiriasi priklausomai nuo įgyto išsilavinimo. Šiam tikslui užimtumo lygio statistika rengiama ne pagal 15–64 m., o pagal 25–64 m. amžiaus grupę. 2012 m. ES-27 žemiausią išsilavinimą įgijusių gyventojų užimtumo lygis buvo 45,6 proc., tuo tarpu 2004 m. buvo 50,8 proc. (per analizuojamą laikotarpį pastebimas 5,2 proc. sumažėjimas). Atotrūkis tarp vyrų ir moterų vidutiniškai lygus 16,7 proc. p. Aukščiausią išsilavinimą turinčių žmonių užimtumo lygis ES-27 buvo 86,9 proc. (2004 m.), per analizuojamą laikotarpį yra pastebimas 1,5 proc. sumažėjimas. Būtent aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių užimtumo lygio skirtumai yra mažiausi. Vidutiniškai kasmet šie skirtumai ES-27 buvo 6,6 proc. p. Palyginus Lietuvos ir ES-27 užimtumo lygio skirtumus tarp lyčių išsilavinimo grupėse pastebima, kad Lietuvoje šie rodikliai yra ženkliai mažesni (žemo išsimokslinimo lygio skirtumas 8,3 proc. p., vidutinio išsimokslinimo lygio skirtumas – 3,2 proc. p., aukštojo išsimokslinimo lygio skirtumas – 5,3 proc. p.). 2012 m. moterų, įgijusių aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą (42,3 proc.), daugiau nei vyrų (33 proc.). Šiuo rodikliu Lietuva viršija ES vidurkį (7 vieta). ES vidurkis – 39 proc. aukštąjį išsilavinimą įgijusių moterų ir 31 proc. vyrų. Geriausias analizuojamas rodiklis matomas Liuksemburge, Jungtinėje Karalystėje, Airijoje. Blogiausias – Italijoje, Slovakijoje, Rumunijoje.

Sėkminga užimtumo politika garantuoja nacionalinio produkto didėjimą, žmonių gerovės kilimą. Europos Komisija yra įsitikinusi, jog užimtumo skatinimas ir investicijos į žmogiškąjį kapitalą ne tik užtikrins stabilias pajamas šeimoms, bet ir leis sparčiau tobulinti technologijas, gerinti produkcijos kokybę, mažins atskirtį.

Apibendrinant galima teigti, kad ES vyrauja didesnis vyrų užimtumas nei moterų. Darbo autorė atlikusi analizę pastebi, kad pažeidžiamiausios grupės ir toliau išlieka moterys, vyresnio amžiaus asmenys ir jaunimas. Taip pat matoma, kad didžiausias užimtumas vyrauja šalyse, kurios į ES įstojo nuo pirmų susikūrimo dienų. Tai įrodo, kad Lisabonos užsibrėžta tikslą, pasiekti užimtumo lygį iki 70 proc., įgyvendino tik penkios senosios ES narės. Kalbant apie naująsias ES nares pažymėtina, kad šiuo metu Lisabonos tikslo įgyvendinimą (iki 2020 m. pasiekti 75 proc. užimtumą) ir pastovų užimtumo didėjimą gali užtikrinti paslaugų sfera, todėl būtina besivystančiuose šalyse skatinti perėjimą „nuo pramonės ekonomikos į paslaugų ekonomiką“. Darbo autorės nuomone, būtent paslaugų sfera mažins užimtumo atotrūkius tarp vyrų ir moterų, bei didins jaunimo užimtumą.

2.3 ES gyventojų užimtumo pokyčius lėmusių veiksnių analizė

Tam tikros tendencijos, visų pirma globalizacija ir gebėjimais grindžiami technologijų pokyčiai, palaiapsniui keičia darbo jėgos paklausą. Santykinė kvalifikuotų darbuotojų paklausa išaugo, o vidutinės ir žemos kvalifikacijos darbuotojų – sumažėjo (t. y. reikalaujama aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų). Norint įgyvendinti užimtumo strategijoje išsikeltą tikslą, iki 2020 m. pasiekti bendrą užimtumo lygį 75 proc., reikia atkreipti dėmesį į veiksnius, kurie turi sąryšį su užimtumo kitimu.

2.2 pav. BVP tenkančio vienam gyventojui kitimo tempas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Eurostat duomenimis

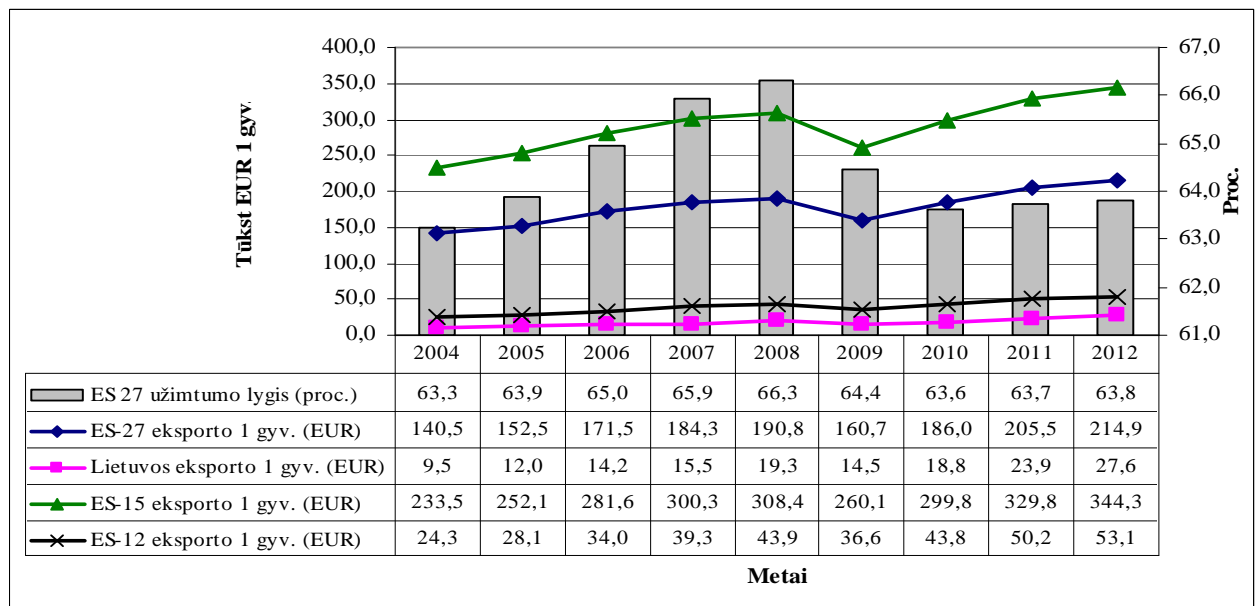
Vienas svarbiausių veiksnių analizuojant bet kokį ekonominį reiškinį yra bendras vidaus produktas (BVP). 2.2 pav. pavaizduota ES-27 šalių grupės užimtumo lygio bei Lietuvos ir autorės išskirtų Europos šalių grupių BVP tenkančio vienam gyventojui kitimo tempo dinamika. Kaip matyti iš 2.2 pav. didžiausias užimtumo lygis ES-27 šalių grupėje buvo pasiektas 2008 m., t. y. 66,3 proc., prieš pat prasidedant ekonomikos nuosmukiui. Didžiausias užimtumo lygio augimas pastebimas 2006 m. (lyginant su 2005 m.), kuris padidėjo 1,1 proc., didžiausias sumažėjimas pastebimas 2009 m. lyginant su 2008 m. net 1,9 proc. 2.2 pav. matomi ir atitinkami BVP tenkančio vienam gyventojui kitimo tempo pokyčiai nagrinėjamoje grupėse. Daugiausia BVP vienam gyventojui tenka Europos senbuvėse (ES-15), vidutiniškai kasmet 32 738 EUR (daugiausiai Liuksemburge, Danijoje ir Airijoje atitinkamai 73 422 EUR, 41 078 EUR ir 38 067 EUR). Tuo tarpu Lietuvoje šis rodiklis tesiekė vos 8 511 EUR (žr. 18 priedas). ES naujokių grupėse (ES-12) analizuojamas rodiklis siekė – 9 903 EUR,

kai ES-27 vidurkis buvo 22 956 EUR. Kaip ir užimtumo lygis, taip ir BVP tenkantis vienam gyventojui kito netolygiai. Iki 2009 m. visose grupėse BVP augo, tik ES-15 šalių grupės rodiklis 2008 m. (lyginant su 2007 m.) sumažėjo 0,4 proc. 2008 m. BVP tenkantis vienam gyventojui sumažėjimas pastebimas Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, Švedijoje bei Liuksemburge atitinkamai 12,6 proc., 7 proc., 2,1 proc. ir 2,2 proc. Galima teigti, kad BVP kitimas neigiama linkme yra pirmasis požymis, signalizuojantis ekonomikos nuosmukį. 2009 m. visose analizuotose valstybėse BVP rodiklis sumažėjo, dėl investicijų ir namų ūkių vartojimo sumažėjimo. Tačiau ženklų smukimą pristabdė grynojo eksporto ir valdžios sektoriaus teigiamas poveikis. 2009 m. lyginant su 2008 m., ES-12 šalių grupėje BVP tenkantis vienam gyventojui sumažėjo net 8,8 proc., ES-27 – 6,6 proc., o mažiausiai sumažėjo ES-15 šalių grupėje tik 6,0 proc.

Per analizuojamą 2004 – 2012 m. laikotarpį BVP tenkantis vienam gyventojui vidutiniškai kasmet sparčiausiai augo Lietuvoje, net 9,9 proc., o ES-15 šalių grupėje vidutinis padidėjimas buvo mažiausias tik 2,2 proc. Ekonominis nuosmukis labiausiai atsiliepė Lietuvos BVP tenkančiam vienam gyventojui, kuris sumažėjo net 16,8 proc. 2012 m. Lietuvoje BVP augimą, palyginti su praėjusiais metais, didžiąja dalimi lėmė teigiamas apdirbamosios gamybos produkcijos apimtys pokytis bei vidaus vartojimo padidėjimas.

Apibendrinant BVP rodiklio pokyčius, galima teigti, kad labiausiai ekonomiškai atsilikusios šalys turėjo didžiausią stimulą ir potencialą augti. Mažiausiai tarp visų ES valstybių BVP vienam gyventojui tenka ES-12 šalių grupei priskiriamose valstybėse, tai Bulgarijoje, Rumunijoje ir Lenkijoje atitinkamai 4 189 EUR, 5 422 EUR ir 8 144 EUR.

Šalims įstojus į ES, prekyba tarp ES priklausančių šalių vyksta be muitų, o trečiosioms šalims taikomi vienodi muitų tarifai. Spartus šalių ekonomikos augimas, didėjantis gyventojų vartojimas ir užsienio prekybos liberalizavimas buvo pagrindinės priežastys, sąlygojusios eksporto apimčių didėjimą analizuojamu 2004 – 2012 m. laikotarpiu.

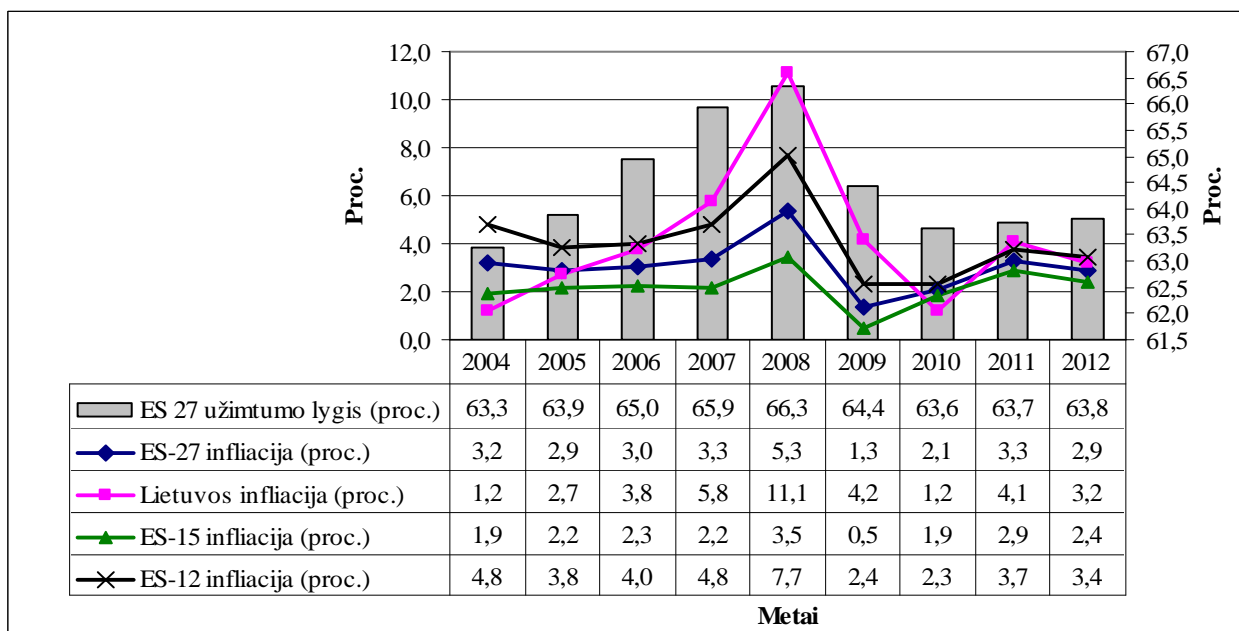
2.3 pav. Eksporto tenkančio vienam gyventojui kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Eurostat duomenimis

2.3 pav. pavaizduota ES-27 šalių grupės užimtumo lygio ir Lietuvos bei autorės pasirinktų šalių grupių (ES-12, ES-15, ES-27) eksporto tenkančio vienam gyventojui EUR dinamika. Matyti, kad tiek užimtumo lygis, tiek eksportas tenkantis vienam gyventojui sumažėjo tik 2009 m. prasidėjus pasauliniam ekonomikos nuosmukiui. Eksportas priešingai nei užimtumo lygis greitai atsistatė ir visose autorės išskirtose ES šalių grupėse, taip pat ir Lietuvoje, viršijo prieš krizinį 2008 m. lygį jau 2011 m. Didžiausias eksporto tenkančio vienam gyventojui sumažėjimas 2009 m. pastebimas Lietuvoje net 25,2 proc. arba 4 880 EUR lyginant su 2008 m. Mažiausiai eksportas sumažėjo ES-15 šalių grupėje – 15,7 proc. arba 48 340 EUR. Visose autorės išskirtose ES grupėse ir Lietuvoje eksporto tenkančio vienam gyventojui didžiausias augimas pastebimas 2010 m. lyginant su 2009 m. (Lietuvoje – 29,8 proc. arba 4 312 EUR, ES-12 šalių grupėje 19,9 proc. arba 7 265 EUR, ES-27 šalių grupėje 15,7 proc. arba 25 299 EUR). Mažiausiai tik 15,3 proc. arba 39 726 EUR išaugo ES-15 šalių grupėje. Nors didžiausia suma, vidutiniškai kasmet per analizuojamą laikotarpį, eksporto vienam gyventojui tenka ES-15 šalių grupei, tačiau augimo tempas šioje valstybių grupėje buvo mažiausias, vos 5,4 proc. Tuo tarpu Lietuvoje atvirkščiai, eksporto vienam gyventojui tenka mažiausia suma tik 17 250 EUR, tačiau vidutiniškai kasmet per analizuojamą laikotarpį analizuojamas dydis išaugo net 15,8 proc. arba 2 273 EUR. Eksporto plėtrą lėmė tiek tebedidėjanti užsienio paklausa, tiek Lietuvos įmonių konkurencinėje kovoje išsikovota didesnė rinkos dalis. Lietuvoje pastebima tendencija, kad vis lėčiau didėjant vidaus paklausai, pagrindiniu ekonomikos plėtros veiksniu tampa grynasis eksportas. ES-12 šalių grupėje eksporto tenkančio vienam gyventojui vidutinis metinis augimas buvo didžiausias po Lietuvos ir siekė 10,9 proc. arba 3 599 EUR. Daugiausiai šioje šalių grupėje eksporto vienam gyventojui teko Lenkijoje ir Čekijoje, o mažiausiai kurortinėse valstybės Maltoje ir Kipre

atitinkamai. ES-27 šalių grupėje per analizuojamą laikotarpį eksportas tenkantis vienam gyventojui padidėjo 52,9 proc. (74 353 EUR) arba vidutiniškai po 5,9 proc. (9 294 EUR) kasmet.

Pasak D. Celovo, V. Tulabos, E. Vilko (2008) infliacija yra vienas svarbiausių kiekvienos šalies ūkio rodiklių. Kartu su produkcijos apimtimi ir nedarbo lygiu ji parodo šalies ekonominį stabilumą ir socialinę gerovę. O tai yra būtinos sąlygos ilgalaikiai socialiai ir orientuotai ekonomikos plėtrai.

2.4 pav. Infliacijos kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.

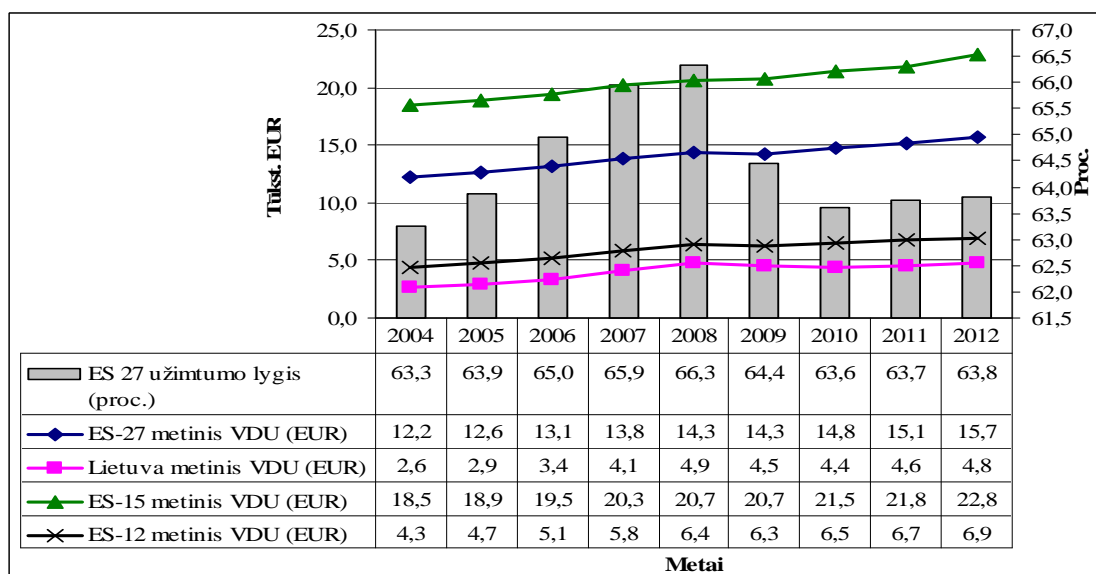
Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Eurostat duomenimis

2.4 pav. pateikta darbo autorės pasirinktų Lietuvos bei ES-27, ES-15, ES-12 šalių grupių infliacijos ir ES-27 užimtumo lygio dinamika. Galima pastebėti, kad infliacijos pokyčiai ir ES-27 užimtumo lygio pokyčiai yra labai panašūs. Tiek infliacijos, tiek užimtumo lygio rodiklių reikšmės didžiausios buvo 2008 m. Kaip matoma iš 2.4 pav. mažiausi infliacijos rodikliai analizuojamu 2004 – 2012 m. laikotarpiu yra ES-15 šalių grupėje, vidutiniškai 2,2 proc. (Airija – 1,4 proc., Švedija – 1,6 proc., Nyderlandai – 1,7 proc.). Didžiausia infliacija pastebima Lietuvoje, vidutiniškai 4,1 proc. Per 2004 – 2008 m. laikotarpį infliacija padidėjo 9,9 proc. p. ir 2008 m. siekė net 11,1 proc. p (didžiausia reikšmė tarp analizuojamų šalių grupių). 2009 m. ir 2010 m. pastebimas ženklus infliacijos mažėjimas atitinkamai 6,9 proc. p. ir 3 proc. p ir 2011 m. pasiekė 2004 m. lygį 1,2 proc. p. 2011 m. lyginant su ankstesniais 2010 m. infliacija išaugo 2,9 proc. p. Tokį ženklų vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokytį 2011 m. Lietuvoje lėmė pasiūlos veiksniai, ypač išoriniai (pasaulinės energetikos išteklių, maisto kainos). Nors jų augimas pradėjo lėtėti antroje metų pusėje dėl mažėjančios paklausos ir lėtėjančio pasaulinės ekonomikos atsigavimo, pastebima, kad 2011 m. pabaigoje kainos išliko aukštesnės nei prieš metus. Vidutiniškai kasmet Lietuvoje infliacija augo 0,3 proc. p. Per visą laikotarpį infliacija Lietuvoje išaugo 2 proc. p. Metinės infliacijos lygį daugiausia

lėmė maisto produktų ir nealkoholinių gėrimų, būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro grupės prekių ir paslaugų, transporto prekių ir paslaugų, viešbučių, kavinių ir restoranų paslaugų pabrangimas bei drabužių ir avalynės atpigimas. ES-15 šalių grupės infliacijos rodikliai per analizuojamą laikotarpį mažėjo 3 kartus, 2007 m. – 0,1 proc. p. lyginant su 2006 m., 2009 m. sumažėjimas buvo didžiausias ir siekė 2,9 proc. p. lyginant su 2008 m. bei 2012 m. – 0,5 proc. p. Per visą analizuojamą laikotarpį ES-15 šalių grupės infliacija padidėjo tik 0,5 proc. p., vidutiniškai kasmet augo po 0,1 proc. p. Didžiausias infliacijos ES-15 šalių grupėje augimas visu analizuojamu laikotarpiu pastebimas Suomijoje 3,1 proc., o didžiausias sumažėjimas Ispanijoje 0,7 proc. ES-27 ir ES-12 šalių grupių infliacijos rodikliai per analizuojamą laikotarpį sumažėjo atitinkamai 0,3 proc. p. ir 1,3 proc. p. Tiek ES-27 tiek ir ES-15 didžiausi infliacijos sumažėjimai pastebimi 2009 m. lyginant su 2008 m. atitinkamai 4 proc. p. ir 5,3 proc. p. Didžiausias infliacijos padidėjimas ES-12 šalių grupėje per analizuojamą laikotarpį pastebimas Lietuvoje – 2 proc., o didžiausias sumažėjimas Rumunijoje 8,5 proc. ES-27 šalių grupės infliacijos rodiklis per visą 2004 – 2012 m. laikotarpį sumažėjo 0,04 proc. p. kasmet. ES-12 šalių grupėje analizuojamo rodiklis per 2004 – 2012 m. sumažėjo, net 1,3 proc. p., arba kasmet po 0,2 proc. p.. Pasak D. Rudytės, D. Karulaitienės, R. Reizgevičienės (2009) infliacijos augimui įtakos turėjo ir mažos indelių palūkanos, kurios skatino ne taupymą, o vartojimą. Taip pat išaugęs darbo jėgos mobilumas, skatino darbo užmokesčio augimą, taip sukeldamas pasiūlos infliaciją. Tuo tarpu Lietuvoje išleidžiami emigrantų pinigai skatino paklausos infliaciją.

I. Vetlov, E. Virbickas (2006) pastebi, kad Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų šalių, darbo užmokesčio kitimas iš esmės priklauso nuo darbo rinkos būklės, institucinių sprendimų ir

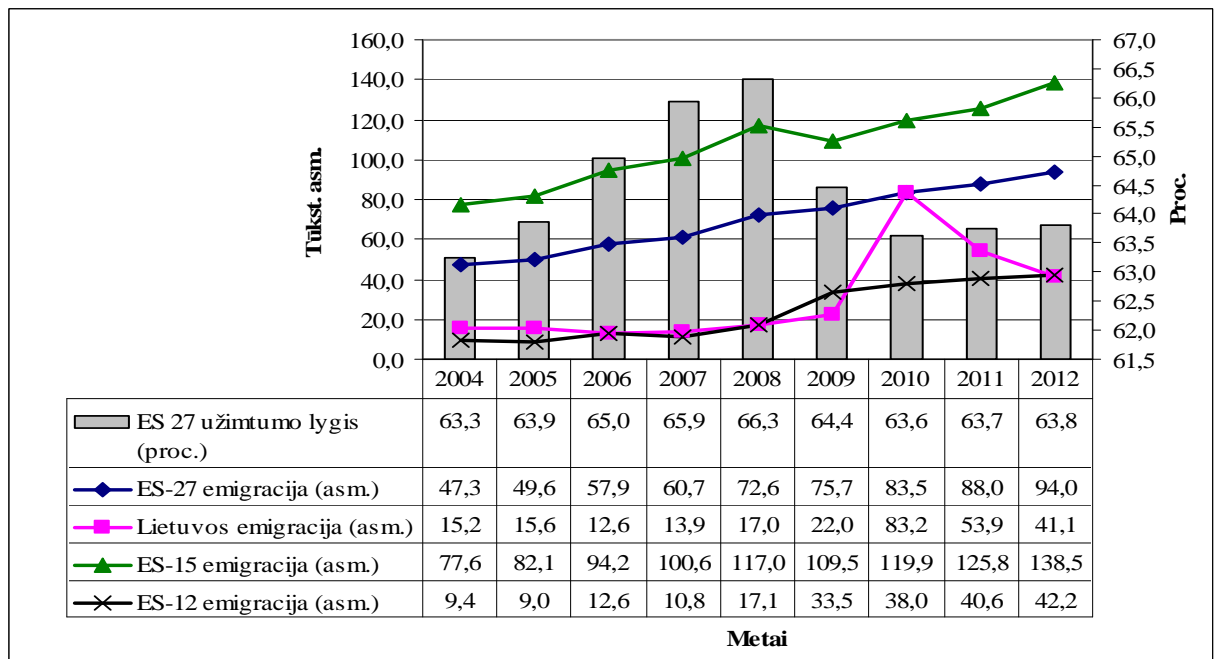
ekonominio aktyvumo.

2.5 pav. Metinio vidutinio darbo užmokesčio kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.

ES-27, ES-15, ES-12 šalių grupių ir Lietuvos vidutinio metinio darbo užmokesčio dinamika 2.5 pav. lyginama su užimtumo lygio dinamika ES-27 šalių grupėje. Matoma, jog priešingai nei užimtumo lygis per analizuojamą 2004 – 2012 m. laikotarpį, metinis VDU kinta labai nežymiai. Nagrinėjant visų šalių grupių duomenis pastebima, kad 2009 m. lyginant su ankstesniais metais, metinis vidutinis darbo užmokestis sumažėjo Lietuvoje – 6,8 proc., ES-12 – 1,8 proc. ir ES-27 – 0,2 proc., tik ES-15 šalių grupės metinis VDU augo labai nežymiai (0,2 proc. arba 47 EUR). Lietuvos vidutinis metinis darbo užmokestis 2004 – 2012 m. laikotarpiu buvo mažiausias ir siekė tik 4 015 EUR. Vidutiniškai kasmet Lietuvoje jis išaugdavo 8,3 proc. arba 270 EUR, o per visą laikotarpį išaugo 2 162 EUR arba 83,1 proc. Ryškų vidutinio metinio darbo užmokesčio didėjimą lėmė sparčiai mažėjantis nedarbas ir auganti konkurencija dėl darbo jėgos, taip pat didėjantis įmonių efektyvumas ir pelningumas. Didžiausias metinis VDU analizuojamu laikotarpiu pastebimas tarp ES-15 šalių, čia jis kiekvienais metais vidutiniškai viršija Lietuvos rodiklį 5,3 karto ir siekė 20 516 EUR. (Liuksemburge – 26 133 EUR, Belgijoje – 24 886 EUR, Vokietijoje – 24 610 EUR). Mažiausias metinis VDU tarp ES-15 grupės šalių visu analizuojamu laikotarpiu pastebimas Portugalijoje – 9 936 EUR ir Graikijoje – 10 933 EUR. Kasmet metinis VDU ES-15 šalių grupėje padidėdavo po 2,7 proc. arba 539 EUR, o per visą 2004 – 2012 išaugo 4 309 EUR arba 23,3 proc. ES-12 šalių grupės metinis VDU vidurkis Lietuvos rodiklį viršijo beveik 1,5 karto ir kasmet sudarydavo 5 855 EUR. Daugiausia per metus ES-12 grupės šalyse vidutiniškai per analizuojamą laikotarpį uždirbo Kipro – 11 448 EUR ir Maltos – 9 075 EUR gyventojai, o mažiausiai Bulgarijos ir Rumunijos gyventojai atitinkamai 1 903 EUR ir 2 981 EUR. ES-12 šalių vidutinis metinis darbo užmokestis analizuojamu laikotarpiu augo vidutiniškai po 6,1 proc. arba 319 EUR, o per visą laikotarpį padidėjo 2 549 EUR arba 58,9 proc. ES-27 šalių vidurkis viršijo 3,6 karto ir sudarė vidutiniškai kiekvienais metais 14 000 EUR. Metinis VDU per analizuojamą laikotarpį padidėjo 28,9 proc. arba 3 527 EUR ES-27 šalių grupėje, o kasmet paaugdavo 3,2 proc. arba 441 EUR.

2004 m. įstojus 12 šalių į ES ir panaikinus tarpvalstybines sienas buvo suteikta galimybė besivystančių šalių gyventojams legaliai išvykti ilgesniam laikui ir tokiu būdu pagerinti gyvenimo, darbo sąlygas. Remiantis Europos statistikos departamento pateiktais duomenimis, pastebima, kad Lietuvos gyventojai yra vieni iš labiausiai emigruojančių ES.

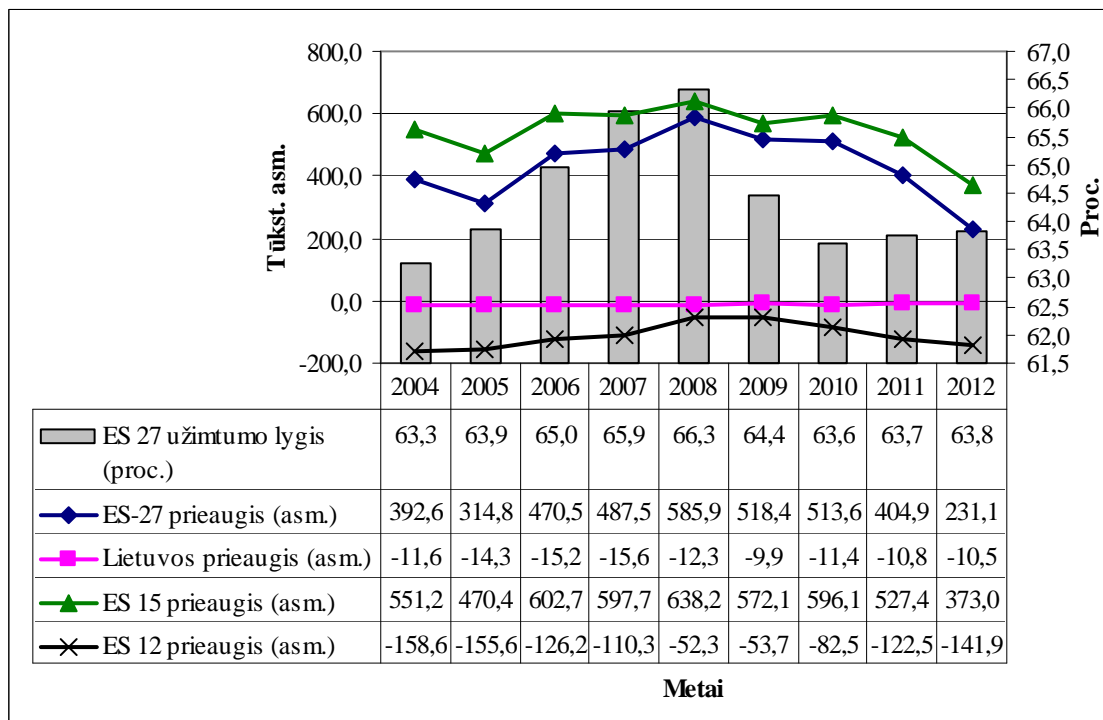
2.6 pav. Emigracijos kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Eurostat duomenimis

Emigracijos dinamika darbo autorės pasirinktose ES šalių grupėse ir užimtumo lygio pakitimai ES-27 šalių grupėje pavaizduoti 2.6 pav. Kaip matoma visose ES grupėse emigracija auga tolygiai, tik Lietuvoje pastebimas didelis 278,5 proc. arba 61 187 asm. šuolis (2010 m. lyginant su 2009 m.). Didžiausia emigracija pastebima ES-15 šalių grupėje. Didžiojoje Britanijoje vidutiniškai per analizuojamą laikotarpį emigravo po 347 916 asmens per metus, Ispanijoje – 268 893 asm., mažiausiai šioje grupėje emigravo iš Liuksemburgo ir Suomijos atitinkamai 9 408 asm. ir 12 755 asm. Iš šios grupės valstybių vidutiniškai kiekvienais metais per 2004 – 2012 m. laikotarpį emigravo po 107 233 asm. Šis rodiklis išaugo net 78,4 proc. arba 60 851 asm. 2012 m. lyginant su 2004 m. Vidutiniškai kasmet ES-15 šalių grupės emigracija augo po 7,7 proc. arba 7 606 asm. Per visą analizuojamą laikotarpį bendras padidėjimas didžiausias buvo ES-12 šalių grupėje net 349,5 proc. arba 32 840 asm. Vidutiniškai kasmet iš ES-12 šalių emigravo 23 694 asm., o emigrantų skaičiaus augimas per analizuojamą laikotarpį vidutiniškai siekė beveik 25 proc. arba 4 105 asm. Daugiausiai iš ES-12 šalių grupės emigravo lenkų bei čekų atitinkamai 133 496 asm. ir 47 175 asm., o mažiausiai emigravo iš Slovakijos ir Maltos atitinkamai 3 765 asm. ir 3 653 asm. Vien Lietuvoje vidutinis emigrantų skaičius analizuojamu laikotarpiu viršija visos ES-12 šalių vidurkį apie 1,3 karto ir siekia 30 477 asm. Tam įtakos turėjo darbo užmokesčio netolygumai, perspektyvų nebuvimas gimtojoje šalyje, nepalanki švietimo reforma. Dideli emigrantų srautai pasirenka tikslo šalį pagal darbo įgūdžius, kvalifikacijos poreikį užsienio šalyse, asmeninius tikslus. Yra manoma, kad greitas ir geras susisiekimas, patogi geografinė padėtis, kalbos barjerai stipriai veikia asmens apsisprendimą išvykti. Kaip matyti iš 2.6 pav. būtent Lietuvoje pastebimas ne tik emigracijos šuolis, bet ir didžiausias emigracijos sumažėjimo tempas net 35,2 proc. arba 29 294 asm. 2011 m. lyginant su

2012 m. Šis sumažėjimas siejamas su privalomu sveikatos draudimo mokesčio įvedimu. Per visą tiriamą laikotarpį Lietuvoje emigracijos srautas išaugo 171 proc. arba 25 935 asm., vidutiniškai kasmet padidėdavo 33,1 proc. arba 3 242 asm.

Natūralus gyventojų prieaugis (kaita), tai skirtumas tarp gimstamumo ir mirtingumo žmonių skaičiaus. Nevienodą gyventojų kaitą Europos valstybėse lėmė daugelis veiksnių, tačiau bene didžiausią įtaką turėjo politiniai, ekonominiai, socialiniai pasikeitimai. Darbo autorė pastebi, mažiausiai kontrastingi gyventojų pokyčiai buvo Šiaurės Europos valstybėse. Natūralus gyventojų prieaugis Lietuvoje, ES-15, ES-12 ir užimtumo lygio dinamika ES-27 šalių grupėje pavaizduota 2.7 pav.

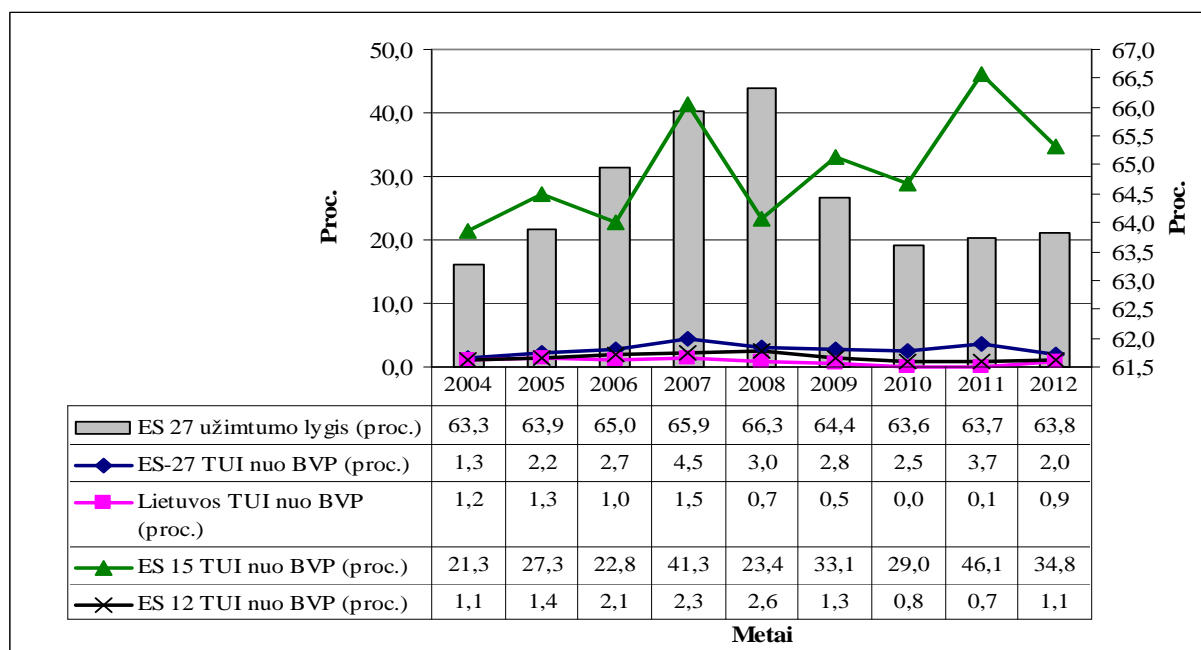
2.7 pav. Natūralaus gyventojų prieaugio kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorė, remiantis Eurostat duomenimis

Kaip matyti iš 2.7 pav. yra dvi grupės natūralaus gyventojų prieaugio, tai Lietuva ir ES-12 šalių grupė, kur natūralus gyventojų prieaugis yra neigiamas bei ES-27 ir ES-15 šalių grupė, kur prieaugis yra ženkliai teigiamas. Didžiausias natūralus gyventojų prieaugis pastebimas 2008 – 2009 m., po kurio sekė ženklus mažėjimas ir 2012 m. pastebimas natūralaus gyventojų prieaugio mažėjimas visose nagrinėjamose šalių grupėse. Nors ES-15 šalių grupėje analizuojamu 2004 – 2012 m. laikotarpiu vidutiniškai kasmet natūralus gyventojų prieaugis buvo 547 649 asm., vis dėlto vidutiniškai kasmet rodiklis mažėjo 3,4 proc. arba 22 271 asm. Pastebima, kad per visą laikotarpį gyventojų natūralus prieaugis sumažėjo 32,3 proc. arba 178 164 asm. Daugiausiai ES-15 šalių grupėje per analizuojamą laikotarpį gyventojų sumažėjo Italijoje ir Vokietijoje atitinkamai 94 638 asm. ir 83 389 asm., o labiausiai padaugėjo – Didžiojoje Britanijoje 111 032 asm. Antra pagal

natūralaus gyventojų prieaugio dydį šalių grupė ES-27, kurioje vidutiniškai kasmet gyventojų padaugėjo 435 472 asm. Šioje grupėje taip pat pastebimas 2,9 proc. arba 20 192 asm. mažėjimas kiekvienais analizuojamo laikotarpio metais. ES-27 šalių grupėje pastebimas didžiausias sumažėjimas per visą tiriamą laikotarpį net 41,1 proc. arba 161 537 asm. Tarp visų nagrinėjamų grupių didžiausias neigiamas natūralus gyventojų prieaugis pastebimas ES-12 šalių grupėje, vidutiniškai kasmet šioje grupėje gyventojų sumažėdavo po 111511 asm. Labiausiai šioje valstybių grupėje gyventojų mažėjo Rumunijoje – 11806 asm., o labiausiai pagausėjo Čekijoje ir Lenkijoje atitinkamai 9 900 asm. ir 8 860 asm. Nors 2008 m. ir pastebimas didžiausias neigiamo gyventojų prieaugio sumažėjimas net 52,5 proc. (57 916 asm.), tačiau 2010 m. ir 2011 m. sekė neigiamo gyventojų prieaugio augimas atitinkamai 53,7 proc. (28 822 asm.) ir 48,4 proc. (39 941 asm.) lyginant su ankstesniais metais. Šie pokyčiai nulėmė, kad per visą analizuojamą laikotarpį bendras gyventojų prieaugis ES-12 išaugo 16 627 asm. arba 10,5 proc.. ES-12 šalių grupėje bendras neigiamas gyventojų prieaugis vidutiniškai mažėjo 4,3 proc. arba 2 078 asm. Iš 2.7 pav. matyti, kad Lietuvoje bendras gyventojų prieaugis kito tolygiai lyginant su didesnėmis šalių grupėmis. Labiausiai neigiamas gyventojų prieaugis sumažėjo 2008 m. – 21,2 proc. (3 308 asm.), o padidėjo 2005 m. – 23,5 proc. (2 718 asm.) lyginant su ankstesniais metais. Vidutiniškai kasmet neigiamas gyventojų prieaugis sumažėdavo po 0,1 proc. arba 137 asm.

2.8 pav. pavaizduota tiesioginių užsienio investicijų (TUI) autorės išskirtose šalių grupėse (Lietuvoje, ES-27, ES-15 ir ES-12) ir užimtumo lygio ES-27 šalių grupėje kitimai.

2.8 pav. Tiesioginių užsienio investicijų kitimas sudarytose ES šalių grupėse 2004 – 2012 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Eurostat duomenimis

Iš 2.8 pav. matyti, kad daugiausiai tiesioginių užsienio investicijų gauna ES senbuvės šalys (ES-15). Nors TUI ES-15 šalių grupėje kinta netolygiai, tačiau vidutiniškai po 31 proc. nuo savo

BVP buvo skirta TUI. Per visą analizuojamą 2004 – 2012 m. laikotarpį TUI rodiklis ES-15 šalių grupėje išaugo 63,6 proc. arba 13,5 proc. nuo savo BVP lygio. Vidutiniškai kiekvienais metais TUI padidėdavo po 14,2 proc. Didžiausia dalis BVP produkto vidutiniškai per analizuojamą laikotarpį tarp ES-15 šalių yra Liuksemburge, o mažiausia dalis Graikijoje. ES-27 šalių grupė yra antra pagal TUI nuo BVP rodiklio dydį, kuris kasmet vidutiniškai siekia apie 2,7 proc.. Šioje grupėje TUI per analizuojamą laikotarpį padidėjo net 53,9 proc. arba 0,7 proc. p nuo savo BVP, ir kiekvienais metais vidutiniškai augo po 13,7 proc. arba 0,1 proc. p nuo ES-27 šalių grupės BVP. Iš analizuojamų šalių grupių vienintelėje Lietuvoje TUI nuo BVP sumažėjo 25 proc. arba 0,3 proc. p. ir kasmet vidutiniškai sudarydavo tik 0,8 proc. šalies BVP. ES-12 šalių grupėje TUI vidutiniškai kasmet sudarydavo apie 1,5 proc. savo BVP, šioje grupėje per visą analizuojamą laikotarpį TUI nepakito. Tarp ES-12 valstybių didžiausia TUI dalis nuo BVP buvo Kipre ir Estijoje vidutiniškai kasmet atitinkamai po 4,6 proc. ir 3,7 proc., mažiausia vos 0,04 proc. Rumunijoje.

2.4 Ekonominių veiksnių poveikio užimtumui vertinimas

Siekiant nustatyti, kokie ekonominiai veiksniai turi poveikį užimtumui, moksliniame darbe buvo atlikta regresinė-koreliacinė analizė. S. Valentinavičius (2001) savo darbe „*Užimtumą ir nedarbą lemiantys ekonominiai veiksniai*“ teigia, kad BVP ir užimtumo lygį sieja tiesioginis ir stiprus ryšys, nes padidėjęs BVP yra laikytinas užimtumo lygio padidėjimo padariniu. Tyrimai ES šalyse rodo, kad mažos įmonės turi didelį poveikį bendram darbo vietų kūrimui. Nuo 1988 m. iki 1995 m. užimtumas tokiose įmonėse vidutiniškai didėjo 0,75 proc. Tuo tarpu smulkiuose įmonėse beveik nebuvo jokio padidėjimo, o vidutinėse ir stambiose – pastebėtas 0,5 proc. sumažėjimas. A. Pocius (2005) įvertinęs ekonominius nuostolius Lietuvos darbo rinkoje pastebi, kad 2002 – 2003 m. šalies ekonomikos augimas, neturėjęs įtakos gyventojų užimtumui. Kalbant apie šiuos laikus, D Laskienė (2009) ir C. B. Frey bei M. A. Osborne (2013) teigia, kad tarp BVP ir užimtųjų vyrauja tiesioginis ryšys. Autoriai pastebi, kad ekonominio nuosmukio metu, darbo vietų skaičius mažėja, dėl sulėtėjusios gamybos, sumažėjusio vartojimo. Tačiau spartus technologijų vystymasis, turi įtakos BVP ir užimtumo augimui. Nors autorė D. Laskienė (2009) savo darbe „*Nedarbo lygio ir gamybos augimo ryšys*“ kalba apie ekonomikos ir nedarbo lygio priklausomybę, tačiau jos darbe galima įžvelgti ir priklausomybę tarp BVP ir užimtumo. Anot autorės ekonomikos nuosmukis iššaukia nedarbo didėjimą ir tuo pačiu užimtumo mažėjimą, o spartaus ekonomikos augimo laikotarpiui būdingas mažas nedarbo lygis ir aukštas užimtumas. Autorė pastebi, kad ryšys yra abipusis. Kai bendrasis nedarbo lygis itin aukštas, viršijantis natūralų nedarbo lygį, šalyje nepagaminamas potencialusis nacionalinis produktas. Mažėjantis nedarbas reiškia, kad šalyje geriau išnaudojamas vienas iš gamybos veiksnių – darbas, o tai skatina prekių ir paslaugų gamybą šalyje.

Atliktos regresinės-koreliacinės analizės duomenys pateikti 2.5 lentelėje. Norint įvertinti ar egzistuoja ryšys tarp užimtumo lygio ir BVP, eksporto, infliacijos, VDU, emigracijos, bendro gyventojų prieaugio, TUI 2004 – 2012 m. laikotarpiu, svarbu apskaičiuoti koreliacijos koeficientą. Lentelėje pateikti jau apskaičiuoti determinacijos koeficientai ir nustatyti ryšiai. Analizė parodo ir mokslinio darbo autorė sutinka su S. Valentinavičium, D. Laskiene ir C. B. Frey bei M. A. Osborne teigimu, kad užimtumui tiesiogiai ir stipriai įtakos turi BVP kitimas. Determinacijos koeficientas ES-15 (0,61), ES-12 (0,75), ES-27 (0,72), Lietuva (0,63) parodo, kad BVP kitimas paaiškina atitinkamai 61 proc., 75 proc., 72 proc., 63 proc. užimtumo lygio sklaidos.

2.5 lentelė

ES užimtumo ir pasirinktų veiksmų tarpusavio sąveikos rezultatai

Veiksniai	ES-15		ES-12		ES-27		Lietuva	
	Ryšys	Determinacijos koef.	Ryšys	Determinacijos koef.	Ryšys	Determinacijos koef.	Ryšys	Determinacijos koef.
BVP	S	0,61	S	0,75	S	0,72	S	0,63
Eksportas	LS	0	LS	0,05	LS	0,02	LS	0,09
Infliacija	-LS	0	V	0,37	LS	0,15	V	0,3
VDU	LS	0,15	S	0,6	S	0,59	SLP	0,22
Emigracija	LS	0,04	-V	0,34	LS	0,01	-V	0,35
Bendras gyventojų prieaugis	LS	0,1	-LS	0,12	LS	0,03	LS	0,08
TUI	-LS	0	S	0,7	LS	0,09	SLP	0,21

*S-stiprus; V-vidutinis; SLP-silpnas; LS-labai silpnas;
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Apibendrinus tiesinės koreliacijos gautus rezultatus, galima teigti, kad tarp užimtumo ir infliacijos tik ES-12 ir Lietuvoje pastebimas tiesioginis vidutinis ryšys. Tiesioginį ryšį tarp užimtumo ir infliacijos pastebi R. Kareivaitė, V. Lipskis, D. Rudytė (2007), t. y. infliaciją sukelia pinigų pasiūlos perteklius, kuris atsiranda esant ekonomikos augimui bei aukštam užimtumui. Galima daryti išvadą, kad infliacijos kitimas Lietuvoje ir ES-12 šalyse paaiškina atitinkamai 30 proc. ir 37 proc. užimtumo kitimą.

Anot A. Simanavičienės, L. Užkurytės (2009) mažėjant šalies gyventojų skaičiui, mažėja ir darbingo amžiaus gyventojų skaičius, o kartu – ir darbo jėgos pasiūla. Mažėjantį gyventojų skaičių lemia ne tik sumažėjęs gimusiųjų skaičius, bet ir didėjantys emigracijos srautai, augantis mirusiųjų skaičius. Tačiau atlikus regresinę-koreliacinę analizę pastebėta, kad tiek emigracija, tiek bendras gyventojų prieaugis labai silpnai veikia užimtumą visose sudarytose ES šalių grupėse, išskyrus emigracija ES-12 ir Lietuvoje. Lietuvoje ir ES-12 pastebimas atvirkštinis vidutinis ryšys tarp emigracijos ir užimtumo. Galima daryti išvadą, kad emigracijos kitimas Lietuvoje ir ES-12 šalyse paaiškina atitinkamai 35 proc. ir 34 proc. užimtumo kitimą, bei kad iš šių šalių emigruoja užimti ir darbingi gyventojai.

Analizuojant tiesioginių užsienio investicijų įtaką darbo rinkai yra pastebima dvejopa įtaka – jei investuojama su tikslu kurti darbo vietas, tai investicijos didins užimtumą. Tačiau jeigu dėl įdiegtų technologijų yra mažinamas darbuotojų skaičius, keliami kvalifikaciniai reikalavimai, tai tokiu atveju tiesioginių užsienio investicijų įtaka neigiamai veiks užimtumą. Iš 2.5 lentelės pastebima, kad ryšys tarp užimtumo ir TUI nėra itin glaudus. Statiškai nustatytas determinacijos koeficientas stipriai glaudų tiesioginį ryšį parodo tik ES-12 šalių grupėje (0,7), todėl galima teigti, kad TUI kitimas paaiškina 70 proc. užimtumo kitimą. Įstojusios į ES Vidurio ir Rytų Europos valstybės narės dėl bendrosios rinkos ir ES integravimo gali lengviau pritraukti TUI. TUI skatina ekonomikos augimą, perkelia inovacines technologijas ir didinti našumą investicijas gaunančiose šalyse. Todėl TUI yra svarbios užimtumui didinti ir ekonomikai modernizuoti mažiau išsivysčiusiose valstybėse narėse, šiuo atveju ES-12.

Teigti, kad užimtumui įtakos turi tik vienas veiksnys yra neteisinga. Todėl buvo sudaryta veiksmų grupė ir išanalizuotas jų poveikis užimtumui. Išanalizavus užimtumo lygį Lietuvoje, ES-27, ES-15 ir ES-12, bei jį lemiančius veiksnius 2004 – 2012 m., toliau darbo skyriuje bus analizuojamos grupės, padėsiančios įvertinti, kurie veiksniai labiausiai lemia užimtumo lygio pokyčius darbo autorės išskirtose ES šalių grupėse. Norint tinkamai įvertinti užimtumo lygį reikia vadovautis kompleksiniu požiūriu, todėl buvo atlikta daugialypė – regresinė analizė, remiantis Europos statistikos pateiktais 2004 – 2012 m. duomenų pakitimais. SPSS programa buvo sudaryti keturi atskiri modeliai, kurių rezultatai atvaizduoti 2.6 lentelėje. Kiekvienam iš modelių buvo aprinktos atitinkamos veiksmų grupės, kuriomis siekiama išsiaiškinti, kaip BVP tenkantis vienam gyventojui, eksportas tenkantis vienam gyventojui, infliacija, vidutinis metinis darbo užmokestis, emigracija, tiesiogines užsienio investicijas ir natūralus gyventojų prieaugis veikia užimtumo lygį. SPSS programa buvo apdoroti duomenis ir nustatyta ar Lietuvoje bei ES šalių grupėse tarp užimtumo lygio ir veiksmų grupių nėra išskirčių (žr. 2.6 lentelė). Išskirčių nustatymas yra reikalingas norint nustatyti ar mūsų pasirinkti veiksniai nėra vienas nuo kito per daug priklausomi ir ar nereikia jų eliminuoti. Kaip matome išskirčių Lietuvoje bei ES šalių grupėse nėra nei pagal standartinės liekanos skaičiavimo metodą nei pagal stebėjimo indekso skaičiavimo metodą, o pagal Kuko mato metodą išskirčių nėra tik ES-27 šalių grupėje. Lietuvoje, ES-15 ir ES-12 šalių grupės pastebimos išskirtys skaičiuojant Kuko mato metodu, tačiau tai išskirtimi nelaikysime, nes kiti du metodai to nenustatė. Standartizuota liekana yra laikoma tikslesniu parametru, nes vertinant išskirtis, skirtingai nei stebėjimo įtakos indeksas, atsižvelgia tiek į nepriklausomą, tiek į priklausomus kintamuosius.

Užimtumą lemiančių veiksnių ES šalių grupėse gauti rezultatai

	Išskirtys			Autokoreliacija		Multikolinierumas		Reikšmingumas		Modelio tinkamumas		
	Standart. liekana	Stebėj. indeksas	Kukomatas	Neapibrėžtumo sritis	Nėra	VIF	Porinė korel.	$F_{SPSS} > F_T$	$F_{SPSS} < F_T$	$b_j \neq 0$	$b_j = 0$	$b_j = 0$ ir $b_j \neq 0$
ES-15	-	-	√	-	√	-	-	√	-	-	-	√
ES-12	-	-	√	√	-	-	-	√	-	-	-	√
ES-27	-	-	-	-	√	-	-	√	-	-	-	√
Lietuva	-	-	√	√	-	-	-	√	-	-	-	√

Remiantis Durbin-Watson testu nustatyta, kad ES-15 ir ES-27 šalių grupėse gauti rezultatai nepatenka į neapibrėžtumo sritį. Taigi galima teigti, kad sudarytų veiksnių grupėje esantys veiksniai neiškreipia gautų rezultatų ir galima daryti išvadą, jog autokoreliacijos sudarytame modelyje nėra. Durbin-Watson testu apskaičiuoti Lietuvos bei ES-12 šalių grupės rezultatai patenka į neapibrėžtumo sritį todėl išvadų daryti negalima, autokoreliacija gali ir būti, ir nebūti.

Apskaičiuotas multikolinierumas parodė, kad visi dispersijos mažėjimo daugikliai buvo mažesni nei 4, o porinės koreliacijos koeficientai mažesni už 0,8, tai kintamieji nėra multikolinierūs. Todėl apskaičiuotas multikolinierumas parodė, kad BVP tenkantis vienam gyventojui, eksportas tenkantis vienam gyventojui, infliacija, vidutinis metinis darbo užmokestis, emigracija, tiesiogines užsienio investicijas ir natūralus gyventojų prieaugis tarpusavyje nėra stipriai susiję, todėl jų nereikia eliminuoti, nes galutinis rezultatas nebus iškreiptas.

Nustačius, kad modeliuose išskirčių, autokoreliacijos ir multikolinierumo nėra tarp pasirinktų veiksnių, buvo skaičiuojami Fišerio ir Stjudento kriterijai. Apskaičiuoti kriterijai, pagal tikimybės reikšmes, parodo ar koreliacijos koeficientai yra reikšmingi. Nustatyta, kad Fišerio kriterijaus faktinė reikšmė yra didesnė už teorinę reikšmę, todėl galima teigti, kad pasirinktų veiksnių grupės determinacijos koeficientas yra statistiškai reikšmingas (95 proc.). Kitaip tariant, užimtumo lygiui pasirinkta veiksnių grupė įtakos turi (žr. 25-28 priedas).

Užimtumą lemiančių veiksnių ES-12 grupėje gauti rezultatai

2004-2012 m.	Standartizuotas Beta koef.	t	Koreliacijos koef.	Koreguotas determinacijos koef.
BVP vienam gyventojui pok.	0,713	2,080	0,875	0,765
Eksportas vienam gyventojui pok.	0,108	0,402		
Infliacijos pok.	0,160	0,520		
Natūralaus prieaugio pok.	-0,086	-0,303		

ES-12 veiksnių grupės gautas koreliacijos koeficientas (0,875) (žr. 2.7 lentelę), parodo kad užimtumo lygį stipriai veikia BVP tenkantis vienam gyventojui, eksportas tenkantis vienam

gyventojui, infliacija bei natūralus gyventojų prieaugis, kadangi koeficientas yra intervale [0,7 – 0,9]. Modelio reikšmingumui tikrinti, naudotas koreguotas determinacijos koeficientas rodo, kad pasirinkta grupė analizuojamu laikotarpiu paaiškina iki 76,5 proc. užimtumo sklaidos. T. y. BVP ir eksporto tenkančio vienam gyventojui, infliacijos ir bendro gyventojų prieaugio pokyčiai, paaiškina iki 76,5 proc. ES-12 užimtumo lygio pokyčio.

Remiantis 2.7 lentelės pateiktais duomenimis buvo suformuluotos statistinės išvados apie sudarytą veiksnių grupę. Tiesinė koreliacinė – regresinė analizė tarp nepriklausomojo kintamojo (ES-12 užimtumo lygio) ir priklausomųjų kintamųjų (BVP tenkančio vienam gyventojui, eksporto tenkančio vienam gyventojui, infliacijos ir bendro gyventojų prieaugio) analizuojamu laikotarpiu rezultatai parodė, kad visi kintamieji, išskyrus natūralų gyventojų prieaugį veikė teigiamai (žiūrėti į standartizuotą beta koeficientą), t. y. tarp kintamųjų egzistavo tiesioginė priklausomybė. Taigi galima formuluoti išvadą, kad kuo didesnė dalis BVP tenka vienam gyventojui, kuo didesnė eksporto dalis tenka vienam gyventojui ir kuo didesnė infliacija ES-12 šalyse, tuo didesnis užimtumo lygis. Tuo tarpu, didėjantis natūralus gyventojų prieaugis užimtumo lygį mažina. Nagrinėjant kintamųjų reikšmingumo lygius galima teigti, jog reikšmingiausias veiksnys 2004 –2012 m laikotarpiu įtakojantis ES-12 užimtumo lygį, kaip ir kitose ES šalių grupėse, yra BVP tenkantis vienam gyventojui.

2.8 lentelė

Užimtumą lemiančių veiksnių ES-15 grupėje gauti rezultatai

2004-2012 m.	Standartizuotas Beta koef.	t	Koreliacijos koef.	Koreguotas determinacijos koef.
BVP vienam gyventojui pok.	1,068	3,851	0,913	0,834
Emigracijos sk. pok.	0,284	1,303		
Infliacijos pok.	-0,509	-2,183		
VDU pok.	-0,221	-0,828		

Kaip matyti iš 2.8 lentelės ES-15 šalių grupės užimtumą lemia: BVP vienam gyventojui, emigracija, infliacija bei VDU (vidutinis metinis darbo užmokestis). Gautas veiksnių grupės koreliacijos koeficientas (0,913), rodo kad ES-15 užimtumo lygį labai stipriai veikia pasirinkti veiksniai, kadangi koeficientas yra intervale [0,9 – 1,0]. Taip pat buvo patikrintas modelio reikšmingumas, nustatyta, kad koreguotasis determinacijos koeficientas leidžia teigti, jog pasirinktos grupės pokyčiai analizuojamu laikotarpiu paaiškina iki 83,4 proc. ES-15 užimtumo lygio sklaidos, t. y. pasirinktų veiksnių pokyčiai, paaiškina iki 83,4 proc. ES-15 užimtumo lygio kitimo.

Remiantis 2.8 lentelėje pateiktais duomenimis, suformuluotos statistinės išvados apie išskirtą veiksnių grupę. Tiesinė koreliacinė – regresinė analizė tarp ES-15 užimtumo lygio ir BVP tenkančio vienam gyventojui bei emigracijos parodė, kad šie kintamieji, ES-15 užimtumo lygį veikė teigiamai (tiesinė priklausomybė), o infliacija ir metinis VDU – neigiamai (atvirkštinė priklausomybė). Apskaičiuoti standartizuoti beta koeficientai parodė, jog ES-15 užimtumo lygį pasirinkti veiksniai

veikia skirtingai; augantis BVP tenkantis vienam gyventojui ir emigracijos skaičius turėtų didinti, o didėjantis metinis VDU ir infliacija ES-15 užimtumo lygį mažinti.

Nagrinęjant kintamųjų reikšmingumo lygius (naudotas t kriterijus) nustatyta, kad reikšmingiausias veiksnys, 2004 – 2012 m., įtakojantis ES-15 užimtumo lygio kitimą yra BVP tenkančio vienam gyventojui pokytis. Tai galima pagrįsti, remiantis analitinėje dalyje gautais rezultatais, kad augant BVP gerėja ekonominė šalies situacija, kas turi įtakos naujų darbo vietų kūrimui ir atvirkščiai mažėjantis BVP rodo ekonomikos susitraukimą, kai mažėja bendroji paklausa, o tuo pat metu atsisakoma ir dalies darbo vietų.

ES-27 užimtumo lygį lemiančių veiksnių rezultatai pateikti 2.9 lentelėje.

2.9 lentelė

Užimtumą lemiančių veiksnių ES-27 grupėje gauti rezultatai

2004-2012 m.	Standartizuotas Beta koef.	t	Koreliacijos koef.	Koreguotas determinacijos koef.
BVP vienam gyventojui pok.	0,839	2,577	0,860	0,739
Emigracijos sk. pok.	0,231	0,534		
Natūralaus prieaugio pok.	0,128	0,266		
TUI pok.	-0,029	-0,089		

Patikrinus ES-27 veiksnių grupės tinkamumą matoma, kad koreguotasis determinacijos koeficientas yra gana aukštas. Koreguotas determinacijos koeficientas parodo, kad pasirinkti nepriklausomi kintamieji (BVP tenkančio vienam gyventojui pokytis, emigracijos pokytis, natūralaus gyventojų prieaugio pokytis ir TUI pokytis) 2004 – 2012 m. laikotarpiu paaiškino 73,9 proc. ES-27 užimtumo lygio pokytį. Apskaičiuoti standartizuoti Beta koeficientai parodė, jog visi išskyrus, TUI, nepriklausomi kintamieji ES-27 užimtumo lygį veikė teigiamai. Iš visų pasirinktų nepriklausomų kintamųjų, reikšmingiausias yra BVP tenkančio vienam gyventojui proc. pokytis ($t=2,577$). Augantis BVP parodo gerėjančią šalies ekonomiką. Augant ir vystantis šalies ūkiui yra kuriamos darbo vietos, todėl yra didesnės galimybės susirasti darbą.

Sudarytos Lietuvos užimtumo lygį lemiančių veiksnių grupės gautas koreliacijos koeficientas (0,936) (žr. 2.10 lentelė). Kadangi koeficientas yra intervale [0,9 – 1], tai rodo labai stiprų, BVP ir eksporto tenkančio vienam gyventojui, emigracijos ir natūralaus gyventojų prieaugio poveikį Lietuvos užimtumo lygiui. Modelio reikšmingumui tikrinti, naudotas koreguotas determinacijos koeficientas. Nustatyta, kad pasirinkta grupė analizuojamu laikotarpiu paaiškino iki 87,6 proc. Lietuvos užimtumo lygio sklaidos, t. y. BVP tenkančio vienam gyventojui, eksporto tenkančio vienam gyventojui, emigracijos ir natūralaus gyventojų prieaugio pokyčiai, paaiškina iki 87,6 proc. Lietuvos užimtumo lygio kitimo. Koreliacinės – regresinės analizės analizuojamu laikotarpiu rezultatai parodė, kad visi kintamieji, išskyrus emigraciją, veikė teigiamai (standartizuotas beta koeficientą), tarp kintamųjų egzistavo tiesinė priklausomybė.

Užimtumą lemiančių veiksnių Lietuvoje gauti rezultatai

2004-2012 m.	Standartizuotas Beta koef.	t	Koreliacijos koef.	Koreguotas determinacijos koef.
BVP vienam gyventojui pok.	0,443	1,711	0,936	0,876
Eksportas vienam gyventojui pok.	0,289	1,302		
Emigracijos sk. pok.	-0,648	-2,761		
Natūralus prieaugis pok.	0,203	0,884		

Taip pat buvo bandoma nustatyti, kuris iš veiksnių yra reikšmingiausias Lietuvos užimtumo lygio kitimui. Reikšmingumui nustatyti naudojamas t kriterijus. Nustatyta, kad reikšmingiausiai Lietuvos užimtumą veikia emigracija. Neigiamas standartizuotas beta koeficientas parodo, kad augant emigracijai, Lietuvos užimtumo lygis analizuojamu laikotarpiu mažėja. Galima daryti prielaidą, kad didžiausią dalį emigracijos sudarė darbingo amžiaus asmenys (kurie Lietuvoje turėjo darbą, bet dėl nepalankių sąlygų emigravo), todėl Lietuvoje ima trūkti specialistų galinčių užpildyti laisvas darbo vietas. Esant dideliame atotrūkiui tarp darbo rinkos paklausos ir pasiūlos, užimtumo lygis turi tendenciją mažėti. Atlikus užimtumą įtakojančių veiksnių analizę Lietuvoje, pastebima, kad mažiausiai reikšmingas veiksnys turintis įtakos užimtumo lygiui yra gyventojų prieaugio pokytis. Teigiamas standartizuotas beta koeficientas parodo, kad augant natūraliam prieaugiui, auga ir užimtumo lygis.

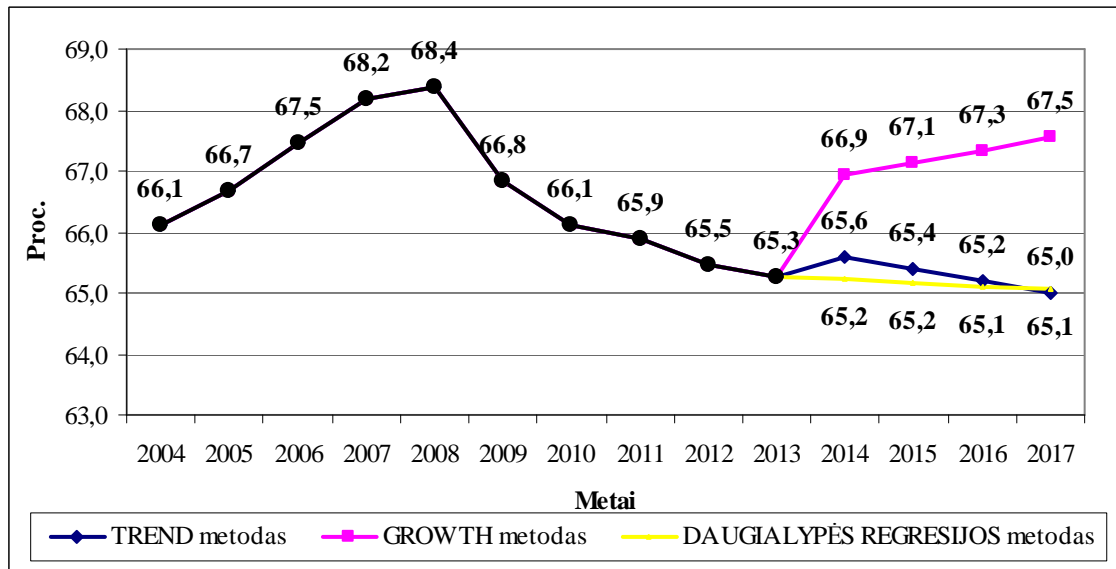
Apibendrintai galima teigti, kad užimtumą veikia ekonominiai procesai vykstantys ES. Norint pasiekti užsibrėžtą užimtumo lygio tikslą (strategija „Europa 2020“), būtina ne tik kurti darbo vietas, bet ir sureguliuoti darbo rinką, kai darbo pasiūla atitinka paklausą.

3. ES gyventojų užimtumo prognozė ir didinimo priemonės

2010 m. EK pasiūlė naują strategiją („Europa 2020“), kuri buvo inicijuota sulėtėjus ekonomikos augimui, blogėjant ekonominei ir socialinei aplinkai. Ši strategija buvo sukurta atsižvelgiant į Lisabonos strategijos įgyvendinimo patirtį, kai vienas iš penkių naujų iškeltų tikslų – 20-64 m. gyventojų užimtumo lygio padidinimas mažiausiai iki 75 proc. Norint pasiekti šį tikslą, reikia papildomai įdarbinti daugiau nei 16 mln. asmenų. Norint įgyvendinti šį tikslą reikia išnaudoti darbo jėgą, kurią daugiausia sudaro moterys ir vyresnio amžiaus žmonės. Taip pat didelis dėmesys turi būti skiriamas neaktyviems suaugusiems. Prognozuojama, kad ateityje augs aukštos, o ne žemos kvalifikacijos darbo paklausa, todėl būtina aktyvi darbo rinkos ir visapusiškos integracijos politika bei mokymosi visą gyvenimą strategija.

3.1 Užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.

Siekiant įvertinti užimtumo lygio pokyčius ir nustatyti gerinimo kryptis ES šalių grupėse bei Lietuvoje, apskaičiuota užimtumo lygio prognozė 2014 – 2017 m. Prognozė atlikta Trend, Growth ir daugialypės regresijos metodais, gauti rezultatai pateikti žemiau pateiktuose paveiksluose. Apskaičiuotos 2014 – 2017 m. prognozės ES-15 šalių grupėje pateiktos 3.1 pav.

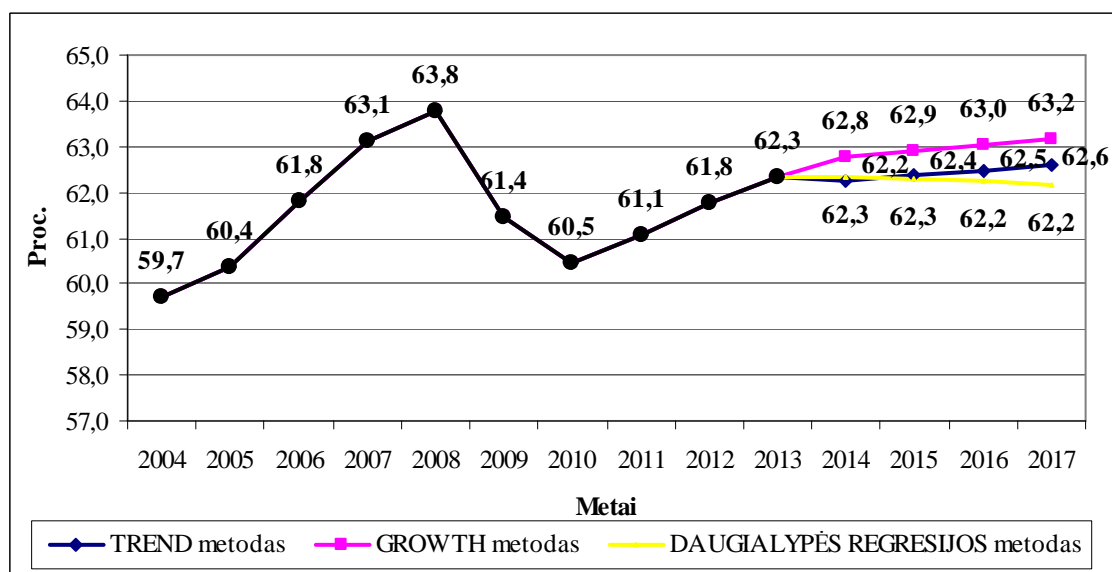

3.1 pav. ES-15 šalių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Kaip matoma iš 3.1 pav. optimistiškiausia prognozė gauta naudojant Growth metodą, kadangi per visą prognozuojamą laikotarpį pastebimas tolygus užimtumo lygio augimas. Užimtumo lygis (kitom sąlygom nekintant) 2017 m. turėtų siekti 67,5 proc.. Vidutiniškai kasmet užimtumo lygis ES-15 šalių grupėje padidėtų po 0,6 proc. ir per visą analizuojamą laikotarpį išaugtų 2,2 proc. Tokiu tempu augant užimtumo lygiui, jei kitos sąlygos nekistu, ES-15 šalių grupė užsibrėžtą 75 proc. lygį pasiektų jau 2032 m. Analizuojant ES-15 šalių grupės valstybes atskirai pastebima, kad labiausiai užimtumo lygis turėtų augti Ispanijoje, Portugalijoje bei Airijoje (atitinkamai 6,5 proc., 5,8 proc. ir 4,2 proc.), o mažiausiai užimtumo lygis augtų Danijoje (0,2 proc.), Švedijoje, Prancūzijoje bei Liuksemburge, atitinkamai po 0,3 proc. Iš 2.9 pav. matyti, kad kiti du metodai (Trend ir daugialypės regresijos) ženkliai skiriasi nuo apskaičiuoto Growth metodo. Taikant tiesinį Trend modelį užimtumo lygis ES-15 šalių grupėje per visą prognozuojamą 2014 – 2017 m. laikotarpį turėtų sumažėti 0,3 proc., o pagal daugialypės regresijos metodą – sumažėtų 0,2 proc. Darbo autorė pastebi, kad vidutiniškai kasmet užimtumo lygis turėtų mažėti beveik po 0,1 proc. Analizuojant kiekvieną šalį atskirai, pastebima, kad taikant tiesinį Trend modelį užimtumo lygis labiausiai sumažėtų Airijoje – 6,8 proc., Ispanijoje – 3 proc. ir Didžiojoje Britanijoje – 1,9 proc., o išaugtų Vokietijoje – 4,6 proc., Austrijoje – 2,7 proc. ir Nyderlanduose – 1,9 proc.

3.2 pav. pavaizduota ES-12 šalių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m. laikotarpiu. Darbo autorė pastebi, kad priešingai nei ES-15 šalių grupės prognozės, nekintant kitom sąlygom, analizuojamas dydis kiekvienais metais turi tendencija didėti.

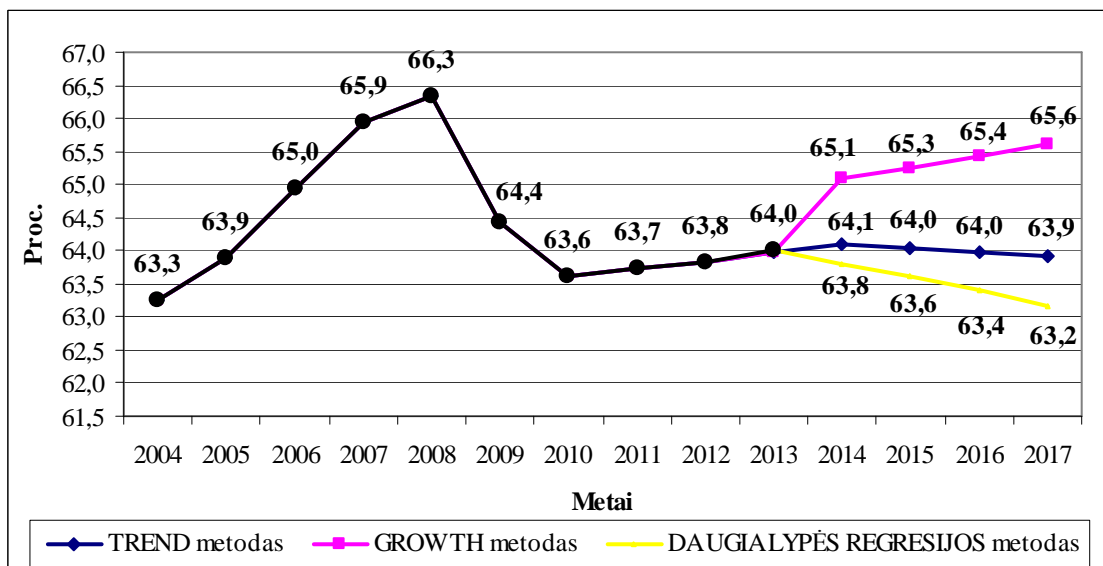

3.2 pav. ES-12 šalių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Iš 3.2 pav. matyti, kad Growth metodu apskaičiuotos prognozės yra optimistiškiausios, nes iki 2017 m. užimtumo lygis turėtų padidėti 0,9 proc. ir siekti 63,2 proc. (lyginant su baziniais 2013 m.). Vidutiniškai kasmet (kitom sąlygom nekintant) užimtumo lygis prognozuojant šiuo metodu padidėtų po 0,2 proc. Tokiu tempu užimtumo lygiui augant (nekintant kitom sąlygom), ES-12 valstybių grupė 75 proc. užimtumo lygį pasiektų tik 2076 m. Prognozuojant šiuo metodu užimtumo lygis turėtų didžiausia tendenciją didėti Kipre – 6,4 proc., Slovėnijoje – 3 proc. ir Bulgarijoje 2,2 proc., o didžiausias sumažėjimas pastebimas Vengrijoje – 1,6 proc., Lietuvoje ir Čekijoje po 1,2 proc. Skaičiuojant prognozę tiesiniu Trend modeliu pastebimas stabilus, bet žemas vos 0,3 proc. užimtumo lygio augimas per 2014 – 2017 m. laikotarpį. Prognozuojant 2014 – 2017 m. laikotarpio užimtumo lygį ES-12 valstybių grupėje Trend metodu matyti, kad didžiausias augimas turėtų būti Lenkijoje – 5,1 proc. ir Bulgarijoje – 2,9 proc., o didžiausias sumažėjimas pastebimas Latvijoje – 3,3 proc., Lietuvoje – 3 proc. ir Vengrijoje – 1,6 proc.

ES-27 valstybių grupės užimtumo lygio prognozė pagal tiesinį Trend, Growth ir daugialypės logistinės regresijos modelius, analizuojamu laikotarpiu, pavaizduota 3.3 pav.

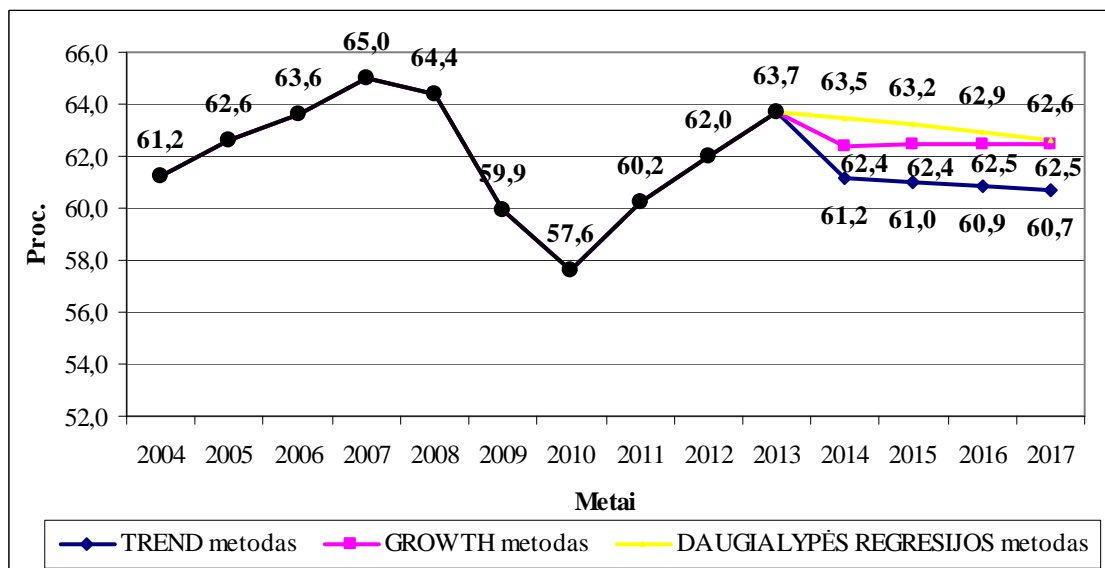

3.3 pav. ES-27 šalių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Iš 3.3 pav. matyti, kad geriausi užimtumo lygio prognozės rezultatai ES-27 šalių grupėse, kaip ir ES-15 bei ES-12 valstybių grupėse, gauti skaičiuojant pagal Growth metodą. ES-27 šalių grupės užimtumo lygis 2017 m. turėtų siekti 65,6 proc. ir per analizuojamą laikotarpį, kitom sąlygom nekintant, užimtumas augtų vidutiniškai po 0,4 proc. ir padidėtų 1,6 proc. Tokiu tempu augant, kitom sąlygom nekintant, ES-27 valstybių grupė užsibrėžtą 75 proc. užimtumo lygį pasiektų 2041 m. ES-27 valstybių grupėje prognozuojami sparčiausi užimtumo lygio augimai pastebimi Ispanijoje ir Kipre, atitinkamai 6,5 proc. ir 6,4 proc. Tuo tarpu didžiausias sumažėjimas – Vengrijoje 1,6 proc. Prognozuojant likusiais dviem metodais, matoma blogėjanti situacija. Trend metodu prognozuojant, 2017 m. užimtumo lygis ES-27 šalių grupėje siektų 63,8 proc. (0,2 proc. mažiau nei 2013 m.). Prognozuojant daugialypės regresijos metodu matyti, kad užimtumo lygis turėtų dar labiau sumažėti ir 2017 m. siektų tik 63,2 proc. (0,8 proc. mažiau lyginant su 2013 m.). Taikant tiesinį Trend modelį, užimtumo lygis ES-27 šalių grupėje per 2014 – 2017 m. laikotarpį sparčiausiai didėtų Lenkijoje ir Vokietijoje, atitinkamai 5,1 proc. ir 4,6 proc., o sumažėjimas pastebimas Airijoje ir Latvijoje, atitinkamai 6,8 proc. ir 3,3 proc.

Užimtumo lygio prognozė Lietuvoje pagal tiesinį Trend, Growth ir daugialypės regresijos metodus 2014 – 2017 m. laikotarpiu pavaizduota 3.4 pav.

3.4 pav. Lietuvos užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

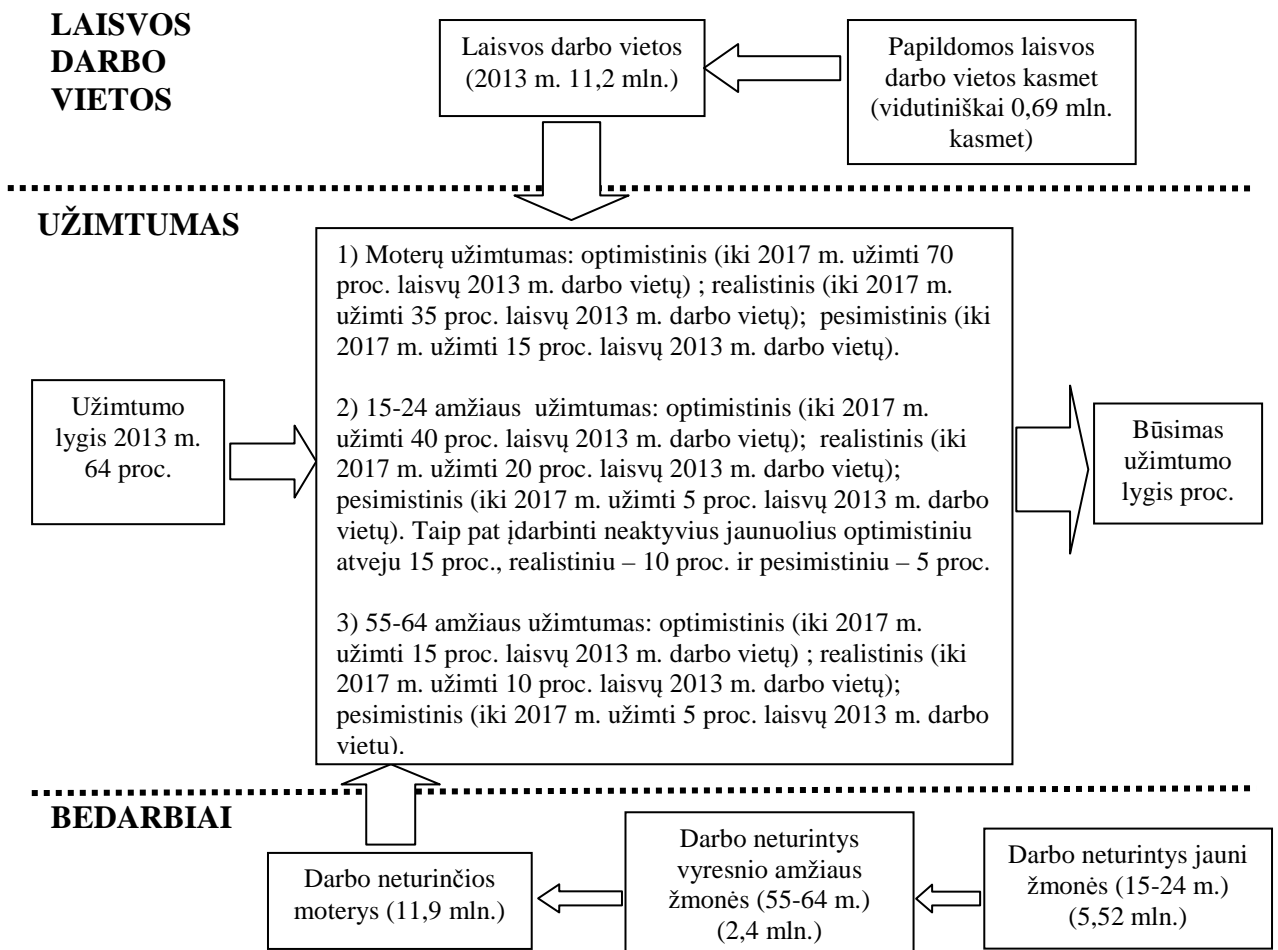
Iš 3.4 pav. matyti, kad Lietuvoje, taikant prognozių metodus, užimtumo lygis 2014 – 2017 m. laikotarpiu turi tendencija mažėti. Remiantis Trend metodu apskaičiuotomis prognozėmis, kitom sąlygom nekintant, Lietuvos užimtumo lygis per analizuojamą laikotarpį vidutiniškai kasmet turėtų mažėti po 0,7 proc. Analizuojant visą laikotarpį, užimtumo lygis sumažėtų 3 proc. Apskaičiavus prognozes Growth ir daugialypės regresijos metodais, Lietuvos užimtumo lygis prognozuojamu laikotarpiu sumažėtų vidutiniškai kasmet po 0,3 proc. Per visą analizuojamą laikotarpį yra pastebimas atitinkamai 1,2 proc. ir 1,1 proc. sumažėjimas. Remiantis šiomis prognozėmis, kitom sąlygom nekintant, per prognozuojamą laikotarpį Lietuva nepasiektų užsibrėžto 72,8 proc. užimtumo lygio.

Apibendrinant pabrėžiama, kad visos tiesiniu Trend ir Growth modeliais atliktos prognozės yra patikimos t.y. tiesės lygtys tiksliai išlygina turimus faktinius duomenis, tai rodo apskaičiuotos aproksimacijos paklaidos, kurios neviršija 2,5 proc. Jei aproksimacijos paklaidos neviršija 10 proc., tai rodo, kad pasirinktos matematinės funkcijos tiksliai numato kitimo tendencijas. Todėl galima teigti, kad nei viena ES narių grupė nepasieks užsibrėžto 75 proc. užimtumo lygio, nes 2017 m. didesnis nei 68 proc. užimtumo lygis nebuvo pasiektas. Geriausi prognozės rezultatai ES-27, kaip ir ES-15 bei ES-12 valstybių grupėse buvo gauti pagal Growth metodą. Atliekant prognozavimą Lietuvoje, užimtumo lygis 2017 m. padidės tik iki 62,6 proc. pagal daugialypės regresijos metodą.

3.2 ES gyventojų užimtumo didinimo priemonės

3.1 temoje pateiktos prognozės parodo, kad Europos užsibrėžtas tikslas pasiekti 75 proc. užimtumo lygį iki 2020 m. sunkiai pasiekiamas be atitinkamų priemonių. EK siekdama pagerinti „Europa 2020“ užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties sritis sudarė tris strategijas: Judus jaunimas;

Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė; Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi. Pirmoji – „Judus jaunimas“, tai iniciatyva, kuria siekiama gerinti jaunimo įsidarbinimo galimybes, padedant studentams ir stažuotojams įgyti patirties kitose šalyse bei gerinant mokymosi ir stažavimosi Europoje kokybę ir patrauklumą. Antroji iniciatyva „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“, kuria siekiama suteikti naują paspirtį darbo rinkos reformoms, padedant žmonėms įgyti reikalingų įgūdžių, kurti naujas darbo vietas ir peržiūrėti su užimtumu susijusius ES teisės aktus. Trečioji iniciatyva „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi platforma“, kuria siekiama paremti visais įmanomais būdais vykdomą darbą, kad būtų įgyvendintas vienas pagrindinių ES tikslų – pasiekti, kad iki 2020 m. bent 20 mln. žmonių gyventų aukščiau skurdo ribos ir integruotųsi visuomenėje. Apibendrinus atlikto tyrimo rezultatus baigiamojo darbo autorė siūlo užimtumo didinimo teorinį modelį, kuris pateiktas (žr. 3.5 pav.).

3.5 pav. Užimtumo lygio prognozavimo modelis

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės

Iš 3.5 pav. pavaizduoto modelio matyti, kad darbo autorė siūlo į laisvas arba naujas darbo vietas įdarbinti mažiausiai užimtų gyventojų grupių asmenis, taip didinant bendrą užimtumo lygį ir siekiant ES užsibrėžtų tikslų. Europos statistikos duomenimis 2013 m. Europoje buvo 11,2 mln.

naujų arba dar neužimtų darbo vietų. Atsižvelgdama į tai, darbo autorė daro prielaidą, kad kiekvienais metais yra sukuriama papildomai apie 0,69 mln. naujų darbo vietų.

Žinant, kad visoje Europoje vyrauja didelis jaunimo nedarbas, darbo autorė siūlo, kad dalį laisvų darbo vietų turėtų užimti 15-24 m. jaunimas. Todėl ir toliau būtina suteikti darbdaviui galimybę, įdarbinant jauną asmenį, naudotis mokesčių lengvatomis (sodros įmokų sumažinimas), daliniu darbo užmokesčio kompensavimu (padengiamas dalinis darbo užmokestis iki puses metų). Suteikus darbdaviui tokias lengvatas, darbo autorė daro prielaidą (optimistiškai), kad jaunimas užims apie 40 proc. visų laisvų darbo vietų, tuo tarpu vertinant pesimistiniu atveju naujų darbo vietų jaunimas užimtų tik 5 proc. Jei ši prielaida pasitvirtintu užimtumo lygis iki 2017 m. padidėtų nuo 2,3 proc. (pesimistiniu atveju) iki 13,8 proc. (optimistiniu atveju). Kadangi 5,52 mln. (2013 m. duomenimis) 15-24 m. amžiaus jaunų žmonių nedirba, prognozė sumažintų tos amžiaus grupės bedarbių skaičių nuo 81,2 proc. (optimistiniu atveju) iki 10,1 proc. (pesimistiniu atveju).

Neaktyvus jaunimas – tai asmenys, kurių absoliuti dauguma mokosi aukštojoje, profesinėje ar bendrojo lavinimo mokykloje. Norint šiuos asmenis integruoti į darbo rinką ir paversti aktyviais darbo rinkos dalyviais, būtina suteikti galimybę derinti mokslo studijas su darbu (suteikti lankstesnius darbo ir mokslo grafikus, propaguoti sezoninius darbus ne tik savoje šalyje, bet pasinaudojus Erasmus, EURES ir kitomis jaunimo programomis, suteikti lankstesnes įsidarbinimo, stažuočių sąlygas kitose šalyse). Kita veiksminga priemonė, kuri padėtų neaktyvius jaunos žmones įsilieti į darbo rinką – verslumo skatinimo fondas. Verslumo skatinimo fondas turėtų sukurti palankesnes sąlygas gauti lengvatines paskolas bei kompensuoti palūkanas bent jau pirmuosius porą metų. Taikant šias priemones, darbo autorė daro prielaidą, kad optimistiniu atveju neaktyvių jaunų žmonių skaičius sumažėja 15 proc., pesimistiniu – 5 proc. Automatiškai jaunimo užimtumo lygis papildomai padidėtų nuo 2,2 proc. (pesimistiniu atveju) iki 6,7 proc. (optimistiniu atveju) ir per 4 metus (iki 2017 m.) užimtųjų skaičius turėtų padidėti nuo 1,1 mln. asmenų (pesimistiniu atveju) iki 6,1 mln. asmenų (optimistiniu atveju).

Autorės nuomone, antroji galimybė padidinti užimtumo lygį, turėtų būti vyresnio amžiaus žmonių (55-64 m.) integravimas į darbo rinką. Yra pastebimas didelis neatitikimas tarp vyresnio amžiaus profesinių polinkių ir darbo rinkos poreikių. Todėl būtina skatinti vyresnio amžiaus asmenis kelti arba keisti kvalifikaciją, pritaikant prie rinkos pokyčių (skatinti naujų kalbų mokymąsi, didinti kompiuterinį raštingumą ir pan.). Atsižvelgiant į Europos laisvų darbo vietų skaičių (11,2 mln. vietų 2013 m. duomenimis) ir vyresnio amžiaus bedarbių skaičių (2,4 mln. asm. 2013 m. duomenimis) autorė mano, kad optimistiniu atveju būtų galima užimti iki 15 proc. laisvų darbo vietų Europoje, taip sumažinant 55-64 m. amžiaus bedarbių skaičių 70 proc. ir užimtumą iki 2017 m. padidinant 3,9 proc. (54,2 proc.). Pesimistiniu atveju užėmus iki 5 proc. laisvų darbo vietų Europoje, vyresnio amžiaus bedarbių sumažėtų 23,3 proc. ir užimtumas padidėtų iki 1,6 proc. (2017 m. vyresnio amžiaus užimtumo lygis siektų 51,9 proc.).

Kadangi Europoje skirtumas tarp vyrų ir moterų užimtumo lygio vidutiniškai siekia 12,5 proc., darbo autorė siūlo didinti moterų užimtumą. Autorės manymu, kompensuojant bent jau 50 proc. privataus vaikų darželio ar „auklės“ išlaidų, moterys galėtų daug greičiau įsitraukti į darbo rinką. Grįžtant į darbą po ilgos pertraukos, sunku prisitaikyti prie pakitusios aplinkos, nes darbinėje veikloje nuolat kas nors keičiasi: klientai, darbuotojai, technologijos, įstatymai, reikalavimai. Jei moters vaiko priežiūros atostogos truktų trumpiau nei metus, ji galės greičiau sugrįžti į darbo rinką (šiuo atveju būtų žymiai patrauklesnė darbdaviui). Šiais siūlymais moterys, kurių 2013 m. bedarbių buvo 11,9 mln., per 4 m. (iki 2017 m.) optimistiniu atveju galėtų pretenduoti į 70 proc. 2013 m. laisvų darbo vietų, realistiniu į - 35 proc., o pesimistinių į - 15 proc. Tokiu atveju moterų užimtumas turėtų išaugti nuo 1,5 proc. (pesimistiniu atveju) iki 5,6 proc. (optimistiniu atveju). Pesimistiniu atveju iki 2017 m. moterų užimtumas siektų 60,3 proc., o optimistiniu 64,4 proc. Optimistiniu atveju bedarbių moterų per 4 m. iki 2017 m. sumažėtų 9 mln., o pesimistiniu – tik 2,2 mln.

Prieš pateikiant bendro užimtumo lygio prognozę po priemonių įgyvendinimo, darbo autorė daro prielaidą, kad 15-24 m. ir 55-64 m. amžiaus grupėse moterų dalis yra 50 proc. Todėl norint, kad darbo rezultatai būtų tikslesni, darbo autorė daro prielaidą, kad moterų užimtumo lygio didinimas, mažintų jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių užimtumo lygio didinimo efektą 50 proc.

Pritaikius visus autorės pasiūlymus bendra ES-27 užimtumo lygio prognozė 2014 – 2017 m. laikotarpiu optimistiniu, realistiniu ir pesimistiniu požiūriu pavaizduota 2.11 lentelėje.

3.1 lentelė

ES-27 valstybių grupės užimtumo lygio prognozės 2014 – 2017 m. proc.

Prognozės/Metai	2013	2014	2015	2016	2017
Optimistinė	64,0	64,9	65,8	66,7	67,6
Realistinė	64,0	64,4	64,9	65,4	65,8
Pesimistinė	64,0	64,2	64,4	64,6	64,8

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kaip matyti iš 2.11 lentelės pesimistiniu atveju bendras ES-27 šalių grupės užimtumo lygis per 2013 – 2017 m. laikotarpį padidėtų 0,8 proc. ir siektų 64,8 proc. 2017 m. Per visą laikotarpį vidutiniškai augtų po 0,2 proc. ir užsibrėžtą 75 proc. užimtumo lygį pasiektų tik 2067 m. Pesimistiniu atveju 2020 m. užimtumo lygis siektu tik 65,3 proc. Realistinėmis prognozėmis 2020 m. užimtumo lygis turėtų siekti 67,3 proc. ir užsibrėžto 75 proc. tikslo taip pat nepasiektų iki 2035 m. Realistiniu atveju 2017 m. užimtumo lygis siektų 65,8 proc. ir palyginus su 2013 m. išaugtu 1,8 proc. arba vidutiniškai po 0,5 proc. kasmet.

Visus siūlymus įgyvendinus 100 proc. būtų pasiektas optimistinis atvejis, kuris ES-27 šalių grupės užsibrėžtą 75 proc. užimtumo lygį pasiektų 2025 m. 2017 m. lyginant su 2013 m. užimtumo lygis turėtų padidėti 3,6 proc. ir per nagrinėjamą laikotarpį augti po 0,9 proc. kasmet.

IŠVADOS

- Užimtumo sampratą vienareikšmiškai apibrėžti yra sudėtinga. Tai daugiareikšmė sąvoka, kuri apima ne tik teisinius, bet ir tarpasmeninius santykius, egzistuoja visuose formose. Pagrindinis aspektas – darbingo amžiaus asmenys, kurių veikla kuria materialias, dvasines vertybes. Baigiamajame darbe vadovautasi šia užimtumo apibrėžtimi, t. y. užimtumas – 15 m. ir vyresni gyventojai, tiriamąją savaitę ne trumpiau kaip valandą dirbę bet kokį darbą, už kurį gavo darbo užmokestį ar iš kurio turėjo pelno, taip pat gyventojai, kurie tiriamąją savaitę sirgo, atostogavo, nedirbo dėl prastovų, augino vaikus iki 3 m. amžiaus, t.y. nebuvo nutraukę oficialių ryšių su darbovieta. Užimtumui didelę įtaką daro ekonominiai motyvai, tačiau neatmetami ir politiniai bei socialiniai veiksniai. Atlikta užimtumą lemiančių veiksnių analizė parodė, kad užimtumui įtakos turi ne tik ekonominė situacija ir darbo rinkos pokyčiai šalyje, bet ir asmeninės žmonių savybės, jų motyvacija, darbdavių individualus vertinimas.
- Amsterdamo sutartis buvo pirmasis žingsnis Lisabonos strategijai išsivystyti. ES norėdama neatsilikti nuo JAV ir Japonijos ekonomikų, turėjo spręsti užimtumo problemą ne vienos šalies atžvilgiu, bet visos Europos. Lisabonos strategijoje buvo iškelti pagrindiniai ES užimtumo politikos tikslai – visiškas užimtumas, darbo kokybė ir našumas bei socialinė sanglauda. Siekdama išlaikyti ekonomiškai stipraus, stabilaus ir konkurencingo regiono pozicijas, ES formuoja bendras politikos kryptis, kurios yra įgyvendinamos visose ES šalyse narėse. Europos Komisija, būdama atsakinga už visą Lisabonos strategijos įgyvendinimo procesą, sukūrė ir tebekuria ES valstybių narių vykdomų politikų ir jų pažangos vertinimo priemones. Siekdama efektyvumo EK plačiai skelbia statistinę ir analitinę informaciją, sudarydama valstybėms narėms galimybę pačioms palyginti savo padėtį su ES vidurkiais bei kitų valstybių pažangą.
- Atlikus analizę pastebima, kad didžiausias užimtumas vyrauja senosiose ES šalyse. Lisabonos užsibrėžta tikslą, pasiekti užimtumo lygį iki 70 proc., 2012 m. įgyvendino tik penkios senosios ES narės, t. y. Danija, vidutiniškai kasmet užimtumo lygis siekė 75,4 proc., Nyderlandai – 75,1 proc., Švedija – 73,1 proc., Didžioji Britanija – 70,8 proc. ir Austrija – 70,7 proc. Mažiausias užimtumo lygis pastebimas Maltoje ir Bulgarijoje – apie 55 proc. Tuo tarpu bendras ES-27 užimtumo lygis vidutiniškai kasmet siekė 64,4 proc.

Lyčių lygybė suprantama kaip vienas iš pagrindinių demokratijos principų, kuris grindžiamas lyčių lygiomis teisėmis, atsakomybe, galimybėmis visose gyvenimo srityse ir vienoda elgsena su abiem lytimis. Didžiausias vidutinis atotrūkis tarp vyrų ir moterų užimtumo pastebimas Maltoje (36 proc. p.), Graikijoje (24,9 proc. p.), Italijoje (22,8 proc. p.), o mažiausi – Lietuvoje (3 proc. p.), Suomijoje (3,3 proc. p.), Švedijoje (4,3 proc. p.). Yra pastebima, kad kiekvienais metais užimtumo lygio skirtumas tarp moterų ir vyrų mažėja. Imant bendrą ES-27 moterų užimtumo lygį (58,2 proc.) matoma, kad Lisabonos strategijoje iškeltas tikslas (padidinti iki 2010 m. dirbančių moterų užimtumą –

nuo 51 proc. iki 60 proc.) nebuvo pasiektas. Analizuojant atskiras ES valstybes nares pastebima, kad tik Danija, Nyderlandai, Švedija, Suomija, Austrija, Vokietija, Didžioji Britanija, Slovėnija, Estija, Kipras, Portugalija, Latvija ir Lietuva pasiekė Lisabonos strategijos užsibrėžtą tikslą.

Darbo autorė pastebi, kad labai aktuali yra jaunimo ir senyvo amžiaus žmonių užimtumo problema. Atlikus analizę matoma, kad didžiausias jaunimo užimtumas yra Nyderlanduose (65,9 proc.), Danijoje (61,6 proc.), Austrijoje (54,2 proc.), Didžiojoje Britanijoje (50,9), tačiau mažiausiai 15-24 m. amžiaus grupės gyventojai buvo užimti Vengrijoje (20,2 proc.), Graikijoje (21,8 proc.), Lietuvoje (21,9 proc.) ir Italijoje (23,1 proc.). Apibendrinant 55–64 m. amžiaus grupes, matoma, kad darbuotojų užimtumas ES-27 šalyse pakilo nuo 40,6 proc. 2004 m. iki 48,8 proc. 2012 m. ES-27 vidutinis pasitraukimo iš darbo rinkos amžius didėjo – nuo 60,3 metų 2004 m. iki 62,4 metų 2012 m.

- Apibendrinant daugialypės regresinės analizės gautus rezultatus pastebima, kad didžiausią įtaką iš darbo autorės pasirinktų veiksnių, užimtumo kitimui turi BVP kitimas. Tiesioginis ryšys tarp užimtumo ir sudarytos veiksnių grupės, išskiriant reikšmingiausią veiksnį – BVP, parodo, kad augantis BVP yra pagrindinis šalies variklis. Augančią ekonomiką galima susieti su kuriamomis darbo vietomis ir augančia darbo paklausa.
- Atlikus prognozavimą Trend, Growth ir daugialypės regresijos metodais paaiškėjo, kad nei ES-27 šalių grupei, nei senosioms, nei naujosioms narėms (Lietuva ne išimtis) iki 2020 m. užsibrėžto 75 proc. (Lietuvai 72,8 proc.) užimtumo lygio pasiekti nepavyks. Optimistiškiausios prognozės metodas buvo Growth, pagal kurį ES-15 valstybių grupė 75 proc. užimtumą turėtų pasiekti 2032 m., ES-27 šalių vidurkis 75 proc. užimtumo lygį pasiektų 2041 m., o ES-12 tik 2076 m. Siekiant paskatinti užimtumo lygio augimą ir tuo pat metu priartinti prie užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo, darbo autorė pateikė tris siūlymus: didinti moterų, jaunimo (15-24 m.) ir vyresnio amžiaus (55-64) užimtumą. Apskaičiavus šiuos siūlymus buvo pateikti trys galimi scenarijai: pesimistinis – užimtumo lygis 75 proc. sieks 2076 m., realistinis – 2035 m. ir optimistinis – 2025 m.

LITERATŪRA

1. Aleksandravičius A. Raupelienė A. (2012). Lietuvos strateginio planavimo dokumentų vertinimas užimtumo didinimo ir darnaus darbo vietų vystymo srityse. Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslui ir kaimo infrastruktūros plėtrai.
2. Balkytė, A., Tvaronavičienė, M. (2010). Pasirengimas būsimai Europos Sąjungos strategijai „ES 2020“: Lietuvos atvejis. MRU
3. Beržinskienė, D. (2005). Nepanaudotų užimtumo galimybių priežastys. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos 5: Ernesto Galvanausko tarptautinė mokslinė konferencija. Šiauliai.
4. Beržinskienė D. (2001). Darbo rinkos pokyčiai ir nedarbo tendencijos Lietuvoje bei Europoje. Magistrantų konferencijos pranešimų medžiaga. Ekonomika ir vadyba.
5. Beržinskienė D. (2005). Model of population Employment estimation. Inžinerinė ekonomika.
6. Beržinskienė D., Budvytytė – Gudienė A. (2010). Ilgalaikio nedarbo dinamika ekonominio nuosmukio sąlygomis. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos.
7. Beržinskienė D., Martinkus B. (2001). Nedarbas ir ekonominės bei socialinės jo pasekmės. Inžinerinė ekonomika.
8. Blanchflower, D. G., Oswald, A. J. (1995). An introduction to the wage curve. Journal of economics Perspectives.
9. Budrytė A., Kvedaras V. (2000). Lietuvos makroekonometrinio modelio vizija. Prieiga per internetą: http://www.ebiblioteka.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2000_01_01.pdf. [Žiūrėta 2014-02-10].
10. Celov, D., Tulaba, V., Vilkas E. (2008). P* modelis ir Lietuvos infliacijos dinamika. Pinigų studijos.
11. Dambrauskienė G. (2002). Lanksčių darbo formų taikymas Lietuvoje. Jurisprudencija.
12. David R. Howell, Dean Baker, Andrew Glyn and John Schmitt. (2006). Are Protective Labor Market Institutions at the Root of Unemployment? A Critical Review of the Evidence.
13. Dromantienė L., Česnuitytė V. (2011). Europos Sąjungos socialinė politika.
14. Dromantaitė-Stancikienė A., Gineitienė Z. (2010). Moterų padėtis Lietuvoje siekiant karjeros. Socialinių mokslų studijos. Vilnius
15. Elgin C., Kuzubas T. U. (2013). Wage-Productivity Gap in OECD Economies. Prieiga per internetą: <http://www.economics-ejournal.org/economics/discussionpapers/2013-18?searchterm=unemployment?> [Žiūrėta 2014-01-21].
16. Ekonominė statistika ir indikatoriai (2016). Prieiga per internetą: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/year/2016/>. [Žiūrėta 2014-04-12].
17. ES prioritetai (2011). Prieiga per internetą: <http://www.euractiv.lt/lt/straipsnis/109/europa-stengiasi->

- [igyvendinti-2020-metu- uzimtumo-tiksla](#)>. [Žiūrėta 2013-11-12].
18. Europa stengiasi įgyvendinti 2020 metų užimtumo tikslą. Prieiga per internetą: <http://www.euractiv.lt/lt/straipsnis/109/europa-stengiasi-igyvendinti-2020-metu- uzimtumo-tiksla>>. [Žiūrėta 2013-11-12].
 19. Europos strategija Europa 2020. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/europe2020/index_lt.htm>. [Žiūrėta 2014-01-12].
 20. Galininė B., Dikovič O. (2008). Europos Sąjungos biudžeto reforma: Ekonomika.
 21. George Tsogas (2001) Labor Regulation in a Global Economy. New York: Work and Human Resources.
 22. Goetschy, J. (1999). The European Employment Strategy: Genesis and Development. European Journal of Industrial Relations.
 23. Gottschalk, P. (1988). The Impact of Taxes and Transfer on Job Search. Journal of Labour Economics.
 24. Frey C. B., Osborne M. A. (2013). The Future of Employment: How susceptible are Jobs to Computerisation? Prieiga internetu: http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The_Future_of_Employment.pdf> [Žiūrėta 2014-03-12].
 25. Howell, D. (2005). Fighting Unemployment: the Limits of Free Market Orthodoxy. Oxford Scholarship Online.
 26. Jakštienė S. (2012). Ekonominių veiksnių poveikio darbo rinkos segmentams vertinimo modelio formavimas. Economics and Management.
 27. Jakštienė S., Beržinskienė D. (2011). Darbo rinkos segmentų klasifikavimo modelis. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos.
 28. Jakutis A., Petraškevičius V., Stepanovas A. ir kiti (2007). Ekonomikos teorijos. Vilnius
 29. Kanopienė V. (2005). Moterų užimtumas Lietuvoje: ES kontekstas.- Socialinis darbas. Vilnius.
 30. Kareivaitė, R., Rudytė, D., Lipskis, V. (2007). Ryšio tarp infliacijos ir nedarbo tyrimas Baltijos valstybėse. Šiauliai.
 31. Key figures about Europa 2012. Statistikos ataskaita. (2012). Prieiga per internetą: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-EI-12-001>. [Žiūrėta 2014-01-12]
 32. [code=KS-EI-12-001](#)>. [Žiūrėta 2014-01-12]
 33. Langvinienė N., Sekliuckienė J. (2007). Competitiveness of Lithuanian Freight Transport service sector in the context of the European Union. Ekonomika.
 34. Laskienė D. (2009). Nedarbo lygio ir gamybos augimo ryšys: Lietuvos atvejis. Ekonomika ir vadyba.
 35. Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos ekonominių rodiklių projekcijos. Prieiga per internetą: http://www.finmin.lt/web/finmin/aktualus_duomenys/makroekonomika>. [Žiūrėta 2014-

04-15]

36. Lukaševičius K. (2000). Nedarbo problema ir jos sprendimo būdai. Inžinierinė ekonomika.
37. Mačernytė-Panomariovienė, I. Tarptautinės darbo organizacijos įtaka Lietuvos darbo teisės raidai. Lietuvos darbo teisės raida ir perspektyvos. Vilnius
38. Markauskienė, A., & Nikitina, S. (2002). Gyventojų nedarbo ir užimtumo dinamika ir užimtumo perspektyvos. Ekonomika ir vadyba ekonomikos aktualijos. Kaunas
39. Marsden D. (2003). A Theory of employment systems. Prieiga per internetą <<http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/.001.0001/acprof-9780198294221-chapter-9>>. [Žiūrėta 2014-02-15]
40. Martinkus B. (1998). Darbo ištekliai ir jų naudojimas. Kaunas: Technologija
41. Martinkus B., Beržinskienė D. (2007). Darbo rinkos rodiklių pokyčių identifikavimas. Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai.
42. Martinkus B., Sakalas A., Savanevičienė A. (2003). Darbo išteklių ekonomika ir valdymas. Kaunas: Technologija.
43. Martinkus B., Stoškus S., Beržinskienė D. (2009). Changes of Employment through the Segmentation of Labour market in the Baltic States. Inžinierinė ekonomika.
44. Martinkus, B., Beržinskienė, D. (2005). Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. Kaunas: Technologija.
45. Matiušaitytė R. (2006). Nedarbas. Ekonomika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
46. Matulevičienė G., Kučinskienė M. (2007). Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai integruotojo ES rinkoje. Ekonomika.
47. Melnikas B. (2007). An Integral Cultural space in Europe and New Challenges for Its economic Development. Ekonomika.
48. Moksvina J., Okunevičiūtė-Neveauskienė L. (2011). Aktyvi darbo rinkos politika: Teorija ir praktika. Vilnius: Technika.
49. Moravcsik A., Nicolaidis K. (1999). Explaining the Treaty of Amsterdam: Interests, Influence, Institutions. Prieiga internetu: <science/7183/2nd%20week/Nicolaidis_Moravcsik.pdf> [Žiūrėta 2014-02-04]
50. Mósesdóttir, L., Roivas, S., Reinicke, K., Thorbergdóttir, B. (2004) The European Employment Strategy and National employment policies. Addressing the employment and gender challenges of the Knowledge Based Society.
51. Navickas V., Paulavičius K. (1998). Darbo rinka. Mokymo priemonė. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
52. Pasaulinė ekonomikos apžvalga. Prieiga per internetą: <<http://www.dnb.com/lc/credit-education/global-economic-outlook-2013-to-2017.html#.U10iHld9KSp>>. [Žiūrėta 2014-04-04]
53. Palumickaitė, J., Matuzevičiūtė K. (2004). Darbo rinkos priemonių ekonominio efektyvumo

- įvertinimas Šiaulių apskrityje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. E.Galvanausko mokslinė konferencija. Šiauliai.
54. Pocius A, Okunevičiūtė Neverauskienė L. (2007). Neoficialaus užimtumo apimties įvertinimas // Lietuvos statistikos darbai. Nr. 45. Vilnius.
 55. Pocius A. (2002). Neoficialaus užimtumo būklės ir dinamikos skaičiavimai. *Aktualijos*
 56. Raizgevičienė R., Beržinskienė D. (2013). Ekonominių ciklų poveikis Europos Sąjungos darbo rinkos rodikliams, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*.
 57. Ratkevičienė V. (2005). Lietuvos kaimo gyventojų užimtumo analizė ir perspektyvos. *Tiltai*.
 58. Rudytė D., Karulaitienė D., Reizgevičienė R. (2009). Naujųjų Europos Sąjungos valstybių makroekonominių rodiklių pokyčiai integruotoje rinkoje. *Šiauliai*
 59. Rudytė D., Beržinskienė D., Prichotskytė F. (2008) Darbo užmokesčio diferenciacija: veiksniai ir tendencijos // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiauliai
 60. Simanauskas L., Šidlauskas S. (2007). Efficiency of the EU Structural Support and its effects on the Country progress. *Ekonomika*.
 61. Simonavičienė A., Užkurytė L. (2009). pokyčiai darbo rinkoje ekonominio nuosmukio metu: Lietuvos atvejis. *Ekonomika ir vadyba*.
 62. Snieška V., Baumilienė V., Bernatonytė D. ir kt. (2001). *Makroekonomika*. Kaunas: Technologija.
 63. Snower D., Braun S., Lechthaler W. (2011). Responding to the Labour Market Challenges of Globalisation. *Kylis: Vokietija*.
 64. Stankuvienė A., Šukys R., Čyras P. (2006). Pokyčiai darbuotojų saugos ir sveikatos srityje Lietuvai tapus ES nare. *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*.
 65. Starkevičiūtė M. (2003). Kūrybinių ekonominių veiklų indėlio į Lietuvos ekonomiką vertinimas. Prieiga per internetą: <http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:hZLsV-CSA0cJ:scholar.google.com/+ES+ekonomika&hl=lt&as_sdt=0>. [Žiūrėta 2014-03-12]
 66. Starkevičiūtė M. (2007). Lietuvos ekonominės integracijos gairės. *Intelektinė ekonomika*.
 67. Steponavičienė G. (2000). Nedarbo priežastys Prieiga per internetą: <<http://www.lrinka.lt/straipsniai36.phtml>>. [žiūrėta 2014-01-10].
 68. Šileika, A., Andriušaitienė, D. (2007). Istorinis metodologinis darbo rinkos sampratos aspektas. *Verslas: teorija ir praktika*.
 69. Trehan, B. (2001). Unemployment and Productivity. FRBSF Economic Letter No. 2001-28. Prieiga per internetą: <http://www.frbsf.org/publications/economics/letter/2001/el2001-28.pdf> [žiūrėta 2014 01 12].
 70. Usonis J., Bagdanskis T. (2008). Darbo nuoma ir jos teisinio reguliavimo perspektyvos Lietuvoje. Vilnius. *Jurisprudencija*.
 71. Vaišvila, A. (2004). *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia
 72. Valentinavičius, S. (2001). Užimtumą ir nedarbą skatinantys veiksniai. *Ekonomika: mokslo darbai*.

Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.

73. Vanagas P. (2009). Darbo organizavimas, normavimas ir atlyginimas už darbą. Kaunas: Technologija.
74. Vetlov, I., Virbickas, E. (2006). Lietuvos darbo rinkos lankstumas. Pinigų studijos. Prieiga per internetą: <http://www.lbank.lt/lt/leidiniai/pinigu_studijos2006_1/vetlov.pdf > [žiūrėta 2014 01 12].
75. Wonnacott, P. Wonnacott, R. (1994). Makroekonomika. Kaunas: Technologija.
76. Zaicev S. (2007). Socialinio sektoriaus ekonomika. Vilnius: Technika.

PRIEDAI

Bendras užimtumo lygis 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	63,3	63,9	65,0	65,9	66,3	64,4	63,6	63,7	63,8	64,4	0,6
Belgija	60,3	61,1	61,0	62,0	62,4	61,6	62,0	61,9	61,8	61,6	1,5
Bulgarija	54,2	55,8	58,6	61,7	64,0	62,6	59,7	58,4	58,8	59,3	4,6
Čekija	64,2	64,8	65,3	66,1	66,6	65,4	65,0	65,7	66,5	65,5	2,3
Danija	75,7	75,9	77,4	77,0	77,9	75,3	73,3	73,1	72,6	75,4	-3,1
Vokietija	65,0	65,5	67,2	69,0	70,1	70,3	71,1	72,5	72,8	69,3	7,8
Estija	63,0	64,4	68,1	69,4	69,8	63,5	61,0	65,1	67,1	65,7	4,1
Airija	66,3	67,6	68,7	69,2	67,6	61,9	59,6	58,9	58,8	64,3	-7,5
Graikija	59,4	60,1	61,0	61,4	61,9	61,2	59,6	55,6	51,3	59,1	-8,1
Ispanija	61,1	63,3	64,8	65,6	64,3	59,8	58,6	57,7	55,4	61,2	-5,7
Prancūzija	63,7	63,7	63,6	64,3	64,8	64,0	63,9	63,9	63,9	64,0	0,2
Italija	57,6	57,6	58,4	58,7	58,7	57,5	56,9	56,9	56,8	57,7	-0,8
Kipras	68,9	68,5	69,6	71,0	70,9	69,0	68,9	67,6	64,6	68,8	-4,3
Latvija	62,3	63,3	66,3	68,3	68,6	60,9	59,3	60,8	63,0	63,6	0,7
Lietuva	61,2	62,6	63,6	64,9	64,3	60,1	57,6	60,2	62,0	61,8	0,8
Liuksemburgas	62,5	63,6	63,6	64,2	63,4	65,2	65,2	64,6	65,8	64,2	3,3
Vengrija	56,8	56,9	57,3	57,3	56,7	55,4	55,4	55,8	57,2	56,5	0,4
Malta	54,0	53,9	53,6	54,6	55,3	55,0	56,1	57,6	59,0	55,5	5,0
Nyderlandai	73,1	73,2	74,3	76,0	77,2	77,0	74,7	74,9	75,1	75,1	2,0
Austrija	67,8	68,6	70,2	71,4	72,1	71,6	71,7	72,1	72,5	70,9	4,7
Lenkija	51,7	52,8	54,5	57,0	59,2	59,3	58,9	59,3	59,7	56,9	8,0
Portugalija	67,8	67,5	67,9	67,8	68,2	66,3	65,6	64,2	61,8	66,3	-6,0
Rumunija	57,7	57,6	58,8	58,8	59,0	58,6	58,8	58,5	59,5	58,6	1,8
Slovėnija	65,3	66,0	66,6	67,8	68,6	67,5	66,2	64,4	64,1	66,3	-1,2
Slovakija	57,0	57,7	59,4	60,7	62,3	60,2	58,8	59,3	59,7	59,5	2,7
Suomija	67,6	68,4	69,3	70,3	71,1	68,7	68,1	69,0	69,4	69,1	1,8
Švedija	72,1	72,5	73,1	74,2	74,3	72,2	72,1	73,6	73,8	73,1	1,7
Didžioji Britanija	71,7	71,7	71,6	71,5	71,5	69,9	69,5	69,5	70,1	70,8	-1,6
ES-15	66,1	66,7	67,5	68,2	68,4	66,8	66,1	65,9	65,5	66,8	-0,7
ES-12	59,7	60,4	61,8	63,1	63,8	61,5	60,5	61,1	61,8	61,5	2,1

Moterų užimtumo lygis 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	56,0	56,8	58,0	59,0	59,7	58,9	58,3	58,4	58,8	58,2	2,7
Belgija	52,6	53,8	54,0	55,3	56,2	56,0	56,5	56,7	56,8	55,3	4,2
Bulgarija	50,6	51,7	54,6	57,6	59,5	58,3	56,4	55,6	56,3	55,6	5,7
Čekija	56,0	56,3	56,8	57,3	57,6	56,7	56,3	57,2	58,2	56,9	2,2
Danija	71,6	71,9	73,4	73,2	74,1	72,7	71,1	70,4	70,0	72,0	-1,6
Vokietija	59,2	59,6	61,5	63,2	64,3	65,2	66,1	67,7	68,0	63,9	8,8
Estija	60,0	62,1	65,3	65,9	66,3	63,0	60,6	62,8	64,7	63,4	4,7
Airija	56,5	58,3	59,3	60,6	60,2	57,4	55,8	55,1	55,1	57,6	-1,4
Graikija	45,2	46,1	47,4	47,9	48,7	48,9	48,1	45,1	41,9	46,6	-3,3
Ispanija	48,3	51,2	53,2	54,7	54,9	52,8	52,3	52,0	50,6	52,2	2,3
Prancūzija	58,2	58,4	58,6	59,6	60,2	59,8	59,7	59,7	60,0	59,4	1,8
Italija	45,2	45,3	46,3	46,6	47,2	46,4	46,1	46,5	47,1	46,3	1,9
Kipras	58,7	58,4	60,3	62,4	62,9	62,3	63,0	62,1	59,4	61,1	0,7
Latvija	58,5	59,3	62,4	64,4	65,4	60,9	59,4	60,2	61,7	61,4	3,2
Lietuva	57,8	59,4	61,0	62,2	61,8	60,7	58,5	60,2	61,8	60,4	4,0
Liuksemburgas	51,9	53,7	54,6	56,1	55,1	57,0	57,2	56,9	59,0	55,7	7,1
Vengrija	50,7	51,0	51,1	50,9	50,6	49,9	50,6	50,6	52,1	50,8	1,4
Malta	32,7	33,7	33,3	35,6	37,4	37,6	39,3	40,9	44,2	37,2	11,5
Nyderlandai	65,8	66,4	67,7	69,6	71,1	71,5	69,3	69,9	70,4	69,1	4,6
Austrija	60,7	62,0	63,5	64,4	65,8	66,4	66,4	66,5	67,3	64,8	6,6
Lenkija	46,2	46,8	48,2	50,6	52,4	52,8	52,6	52,7	53,1	50,6	6,9
Portugalija	61,7	61,7	62,0	61,9	62,5	61,6	61,1	60,4	58,7	61,3	-3,0
Rumunija	52,1	51,5	53,0	52,8	52,5	52,0	52,0	52,0	52,6	52,3	0,5
Slovėnija	60,5	61,3	61,8	62,6	64,2	63,8	62,6	60,9	60,5	62,0	0,0
Slovakija	50,9	50,9	51,9	53,0	54,6	52,8	52,3	52,5	52,7	52,4	1,8
Suomija	65,6	66,5	67,3	68,5	69,0	67,9	66,9	67,4	68,2	67,5	2,6
Švedija	70,5	70,4	70,7	71,8	71,8	70,2	69,6	71,3	71,8	70,9	1,3
Didžioji Britanija	65,6	65,8	65,8	65,5	65,8	65,0	64,6	64,5	65,1	65,3	-0,5
ES-15	58,6	59,4	60,4	61,3	61,8	61,3	60,7	60,7	60,7	60,5	2,1
ES-12	52,9	53,5	55,0	56,3	57,1	55,9	55,3	55,6	56,4	55,3	3,6

Vyrų užimtumo lygis 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	70,5	71,0	72,0	72,8	73,0	70,0	68,9	69,0	68,9	70,7	-1,7
Belgija	67,9	68,3	67,9	68,7	68,6	67,2	67,4	67,1	66,9	67,8	-1,0
Bulgarija	57,9	60,0	62,8	66,0	68,5	66,9	63,0	61,2	61,3	63,1	3,4
Čekija	72,3	73,3	73,7	74,8	75,4	73,8	73,5	74,0	74,6	73,9	2,3
Danija	79,7	79,8	81,2	80,8	81,6	78,0	75,6	75,9	75,2	78,6	-4,5
Vokietija	70,8	71,3	72,8	74,7	75,8	75,4	76,0	77,3	77,6	74,6	6,8
Estija	66,4	67,0	71,0	73,2	73,6	64,1	61,5	67,7	69,7	68,2	3,3
Airija	75,9	76,9	77,9	77,5	74,9	66,5	63,5	62,6	62,7	70,9	-13,2
Graikija	73,7	74,2	74,6	74,9	75,0	73,5	70,9	65,9	60,6	71,5	-13,1
Ispanija	73,8	75,2	76,1	76,2	73,5	66,6	64,7	63,2	60,2	69,9	-13,6
Prancūzija	69,4	69,2	68,9	69,1	69,5	68,3	68,2	68,2	68,0	68,8	-1,4
Italija	70,1	69,9	70,5	70,7	70,3	68,6	67,7	67,5	66,5	69,1	-3,6
Kipras	79,8	79,2	79,4	80,0	79,2	76,3	75,3	73,7	70,4	77,0	-9,4
Latvija	66,4	67,6	70,4	72,5	72,1	61,0	59,2	61,5	64,4	66,1	-2,0
Lietuva	64,7	66,1	66,3	67,9	67,1	59,5	56,5	60,1	62,2	63,4	-2,5
Liuksemburgas	72,8	73,3	72,6	72,3	71,5	73,2	73,1	72,1	72,5	72,6	-0,3
Vengrija	63,1	63,1	63,8	64,0	63,0	61,1	60,4	61,2	62,5	62,5	-0,6
Malta	75,1	73,8	73,4	73,0	72,6	71,6	72,4	73,6	73,3	73,2	-1,8
Nyderlandai	80,2	79,9	80,9	82,2	83,2	82,4	80,0	79,8	79,7	80,9	-0,5
Austrija	74,9	75,4	76,9	78,4	78,5	76,9	77,1	77,8	77,8	77,1	2,9
Lenkija	57,2	58,9	60,9	63,6	66,3	66,1	65,3	66,0	66,3	63,4	9,1
Portugalija	74,2	73,4	73,9	73,8	74,0	71,1	70,1	68,1	64,9	71,5	-9,3
Rumunija	63,4	63,7	64,6	64,8	65,7	65,2	65,7	65,0	66,5	65,0	3,1
Slovėnija	70,0	70,4	71,1	72,7	72,7	71,0	69,6	67,7	67,4	70,3	-2,6
Slovakija	63,2	64,6	67,0	68,4	70,0	67,6	65,2	66,1	66,7	66,5	3,5
Suomija	69,7	70,3	71,4	72,1	73,1	69,5	69,4	70,6	70,5	70,7	0,8
Švedija	73,6	74,4	75,5	76,5	76,7	74,2	74,6	75,8	75,6	75,2	2,0
Didžioji Britanija	77,9	77,7	77,5	77,5	77,3	74,8	74,5	74,5	75,2	76,3	-2,7
ES-15	73,6	73,9	74,6	75,0	74,9	72,4	71,5	71,1	70,3	73,0	-3,4
ES-12	66,6	67,3	68,7	70,1	70,5	67,0	65,6	66,5	67,1	67,7	0,5

Užimtumo skirtumas tarp vyrų ir moterų 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	14,5	14,2	14,0	13,8	13,2	11,1	10,6	10,6	10,1	12,5	-4,4
Belgija	15,3	14,5	13,9	13,4	12,4	11,2	10,9	10,4	10,1	12,5	-5,2
Bulgarija	7,3	8,3	8,2	8,4	9,0	8,6	6,6	5,6	5,0	7,4	-2,3
Čekija	16,3	17,0	16,9	17,5	17,8	17,1	17,2	16,8	16,4	17,0	0,1
Danija	8,1	7,9	7,8	7,6	7,5	5,3	4,5	5,5	5,2	6,6	-2,9
Vokietija	11,6	11,7	11,3	11,5	11,5	10,2	9,9	9,6	9,6	10,8	-2,0
Estija	6,4	4,9	5,7	7,3	7,3	1,1	0,9	4,9	5,0	4,8	-1,4
Airija	19,4	18,6	18,6	16,9	14,7	9,1	7,7	7,5	7,6	13,3	-11,8
Graikija	28,5	28,1	27,2	27,0	26,3	24,6	22,8	20,8	18,7	24,9	-9,8
Ispanija	25,5	24,0	22,9	21,5	18,6	13,8	12,4	11,2	9,6	17,7	-15,9
Prancūzija	11,2	10,8	10,3	9,5	9,3	8,5	8,5	8,5	8,0	9,4	-3,2
Italija	24,9	24,6	24,2	24,1	23,1	22,2	21,6	21,0	19,4	22,8	-5,5
Kipras	21,1	20,8	19,1	17,6	16,3	14,0	12,3	11,6	11,0	16,0	-10,1
Latvija	7,9	8,3	8,0	8,1	6,7	0,1	-0,2	1,3	2,7	4,8	-5,2
Lietuva	6,9	6,7	5,3	5,7	5,3	-1,2	-2,0	-0,1	0,4	3,0	-6,5
Liuksemburgas	20,9	19,6	18,0	16,2	16,4	16,2	15,9	15,2	13,5	16,9	-7,4
Vengrija	12,4	12,1	12,7	13,1	12,4	11,2	9,8	10,6	10,4	11,6	-2,0
Malta	42,4	40,1	40,1	37,4	35,2	34,0	33,1	32,7	29,1	36,0	-13,3
Nyderlandai	14,4	13,5	13,2	12,6	12,1	10,9	10,7	9,9	9,3	11,8	-5,1
Austrija	14,2	13,4	13,4	14,0	12,7	10,5	10,7	11,3	10,5	12,3	-3,7
Lenkija	11,0	12,1	12,7	13,0	13,9	13,3	12,7	13,3	13,2	12,8	2,2
Portugalija	12,5	11,7	11,9	11,9	11,5	9,5	9,0	7,7	6,2	10,2	-6,3
Rumunija	11,3	12,2	11,6	12,0	13,2	13,2	13,7	13,0	13,9	12,7	2,6
Slovėnija	9,5	9,1	9,3	10,1	8,5	7,2	7,0	6,8	6,9	8,3	-2,6
Slovakija	12,3	13,7	15,1	15,4	15,4	14,8	12,9	13,6	14,0	14,1	1,7
Suomija	4,1	3,8	4,1	3,6	4,1	1,6	2,5	3,2	2,3	3,3	-1,8
Švedija	3,1	4,0	4,8	4,7	4,9	4,0	5,0	4,5	3,8	4,3	0,7
Didžioji Britanija	12,3	11,9	11,7	12,0	11,5	9,8	9,9	10,0	10,1	11,0	-2,2
ES-15	15,1	14,5	14,2	13,8	13,1	11,2	10,8	10,4	9,6	12,5	-5,5
ES-12	13,7	13,8	13,7	13,8	13,4	11,1	10,3	10,8	10,7	12,4	-3,1

Bendras užimtųjų sk. tūkst. 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	204 053,4	207 055,8	211 159	215 062,9	217 398,0	213 556,5	211 833,3	212 236,4	211 646,2	211 555,7	7 592,8
Belgija	4 113,6	4 199,2	4 232,9	4 348,1	4 413,7	4 389,4	4 450,6	4 470,5	4 479,0	4 344,1	365,4
Bulgarija	2 876,9	2 947,0	3 071,7	3 208,8	3 306,2	3 204,8	3 010,4	2 927,5	2 894,9	3 049,8	18,0
Čekija	4 638,5	4 710,0	4 769,4	4 855,9	4 933,5	4 857,2	4 809,6	4 796,4	4 810,4	4 797,9	171,9
Danija	2 693,4	2 706,3	2 761,7	2 758,7	2 806,7	2 724,1	2 654,0	2 643,1	2 621,3	2 707,7	-72,1
Vokietija	35 412,7	35 844,7	36 633,0	37 397,2	37 902,3	37 807,8	38 072,7	38 978,3	39 255,9	37 478,3	3 843,2
Estija	573,3	586,3	621,1	630,7	633,5	575,8	551,8	588,2	601,7	595,8	28,4
Airija	1 830,2	1 915,1	2 004,6	2 072,6	2 054,8	1 917,0	1 837,5	1 803,6	1 790,1	1 913,9	-40,1
Graikija	4 234,8	4 286,7	4 365,3	4 423,5	4 473,7	4 423,2	4 306,5	4 016,6	3 705,2	4 248,4	-529,6
Ispanija	17 861,2	18 833,7	19 600,2	20 211,3	20 102,8	18 736,0	18 304,1	17 953,3	17 123,7	18 747,4	-737,5
Prancūzija	24 665,8	24 842,8	25 011,3	25 425,1	25 752,9	25 511,3	25 545,4	25 582,5	25 563,0	25 322,2	897,2
Italija	22 059,6	22 214,4	22 618,5	22 846,2	23 010,5	22 650,1	22 496,5	22 582,7	22 481,1	22 551,1	421,5
Kipras	330,1	338,0	348,3	367,9	371,1	371,0	382,3	386,3	378,3	363,7	48,2
Latvija	988,4	1 002,0	1 047,3	1 075,1	1 076,3	950,9	918,9	840,6	851,8	972,4	-136,6
Lietuva	1 413,1	1 454,0	1 475,9	1 505,8	1 490,2	1 387,5	1 224,2	1 225,7	1 244,4	1 380,1	-168,7
Liuksemburgas	188,0	193,2	194,9	202,6	201,8	214,8	218,6	222,4	233,7	207,8	45,7
Vengrija	3 874,6	3 878,6	3 906,0	3 897,0	3 849,2	3 751,2	3 750,1	3 779,0	3 842,8	3 836,5	-31,8
Malta	146,8	147,6	150,7	155,5	159,2	159,3	162,1	166,3	170,3	157,5	23,5
Nyderlandai	8 013,9	8 013,3	8 152,0	8 345,1	8 467,6	8 443,4	8 226,9	8 231,7	8 254,1	8 238,7	240,2
Austrija	3 716,3	3 786,3	3 881,3	3 963,2	4 019,8	4 002,4	4 021,1	4 069,6	4 109,3	3 952,1	393,0
Lenkija	13 503,5	13 834,2	14 338,4	14 996,5	15 557,4	15 629,5	15 233,0	15 312,8	15 340,3	14 860,6	1 836,8
Portugalija	4 806,3	4 800,0	4 830,3	4 836,6	4 872,2	4 735,5	4 663,4	4 557,4	4 349,4	4 716,8	-456,9
Rumunija	8 635,0	8 651,3	8 837,6	8 842,5	8 882,2	8 804,7	8 822,0	8 750,0	8 885,6	8 790,1	250,6
Slovėnija	917,4	924,9	936,7	957,0	975,2	954,8	941,5	914,8	906,5	936,5	-10,9
Slovakija	2 160,1	2 207,1	2 295,2	2 350,5	2 423,4	2 356,6	2 307,2	2 303,2	2 317,2	2 302,3	157,1
Suomija	2 344,8	2 377,6	2 416,1	2 458,5	2 497,2	2 423,3	2 410,1	2 428,5	2 431,0	2 420,8	86,2
Švedija	4 220,3	4 272,0	4 351,9	4 453,3	4 493,8	4 391,4	4 403,2	4 498,1	4 509,6	4 399,3	289,3
Didžioji Britanija	27 834,8	28 089,5	28 306,7	28 477,7	28 670,8	28 183,5	28 109,6	28 207,3	28 495,6	28 263,9	660,8
ES-15	163 995,7	166 374,8	169 360,7	172 219,7	173 740,6	170 553,2	169 720,2	170 245,6	169 402,0	169 512,5	5 406,3
ES-12	40 057,7	40 681,0	41 798,3	42 843,2	43 657,4	43 003,3	42 113,1	41 990,8	42 244,2	42 043,2	2 186,5

15-24 metų užimtumo lygis 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	35,4	35,4	36,1	37,0	37,0	33,9	32,2	31,8	31,2	34,4	-4,2
Belgija	27,8	27,5	27,6	27,5	27,4	25,3	25,2	26,0	25,3	26,6	-2,5
Bulgarija	21,5	21,6	23,2	24,5	26,3	24,8	22,2	22,1	21,9	23,1	0,4
Čekija	27,8	27,5	27,7	28,5	28,1	26,5	25,2	24,5	25,2	26,8	-2,6
Danija	62,3	62,3	64,6	65,3	66,4	62,5	58,1	57,5	55,0	61,6	-7,3
Vokietija	41,9	41,9	43,5	45,4	46,6	46,0	46,2	47,9	46,6	45,1	4,7
Estija	27,2	29,1	31,6	34,5	36,4	28,9	25,7	31,5	33,0	30,9	5,8
Airija	47,7	48,7	50,3	50,4	45,9	36,9	31,5	29,5	28,2	41,0	-19,5
Graikija	26,8	25,0	24,2	24,0	23,5	22,9	20,4	16,3	13,1	21,8	-13,7
Ispanija	35,2	38,3	39,5	39,1	36,0	28,0	24,9	21,9	18,2	31,2	-17,0
Prancūzija	30,5	30,2	29,8	31,0	31,3	30,4	30,2	29,9	28,8	30,2	-1,7
Italija	27,6	25,7	25,5	24,7	24,4	21,7	20,5	19,4	18,6	23,1	-9,0
Kipras	37,5	36,7	37,4	37,4	38,0	34,8	33,8	30,1	28,1	34,9	-9,4
Latvija	30,5	32,6	35,9	38,4	37,2	27,7	26,4	25,8	28,7	31,5	-1,8
Lietuva	20,3	21,2	23,7	25,2	26,7	21,5	18,3	19,0	21,5	21,9	1,2
Liuksemburgas	23,3	24,9	23,3	22,5	23,8	26,7	21,2	20,7	21,7	23,1	-1,6
Vengrija	23,6	21,8	21,7	21,0	20,0	18,1	18,3	18,3	18,6	20,2	-5,0
Malta	46,2	45,3	44,2	45,7	45,8	44,0	44,7	44,6	43,8	44,9	-2,4
Nyderlandai	65,9	65,2	66,2	68,4	69,3	68,0	63,0	63,5	63,3	65,9	-2,6
Austrija	51,9	53,1	54,0	55,5	55,9	54,5	53,6	54,9	54,6	54,2	2,7
Lenkija	21,7	22,5	24,0	25,8	27,3	26,8	26,4	24,9	24,7	24,9	3,0
Portugalija	37,1	36,1	35,8	34,9	34,7	31,3	28,5	27,2	23,6	32,1	-13,5
Rumunija	27,9	24,9	24,0	24,4	24,8	24,5	24,3	23,8	23,9	24,7	-4,0
Slovėnija	33,8	34,1	35,0	37,6	38,4	35,3	34,1	31,5	27,3	34,1	-6,5
Slovakija	26,3	25,6	25,9	27,6	26,2	22,8	20,6	20,0	20,1	23,9	-6,2
Suomija	39,4	40,5	42,1	44,6	44,7	39,6	38,8	40,4	41,8	41,3	2,4
Švedija	39,2	38,7	40,3	42,2	42,2	38,3	38,8	40,9	40,2	40,1	1,0
Didžioji Britanija	55,6	54,4	53,8	52,9	52,4	48,4	47,6	46,4	46,9	50,9	-8,7
ES-15	40,8	40,8	41,4	41,9	41,6	38,7	36,6	36,2	35,1	39,2	-5,8
ES-12	28,7	28,6	29,5	30,9	31,3	28,0	26,7	26,3	26,4	28,5	-2,3

25-54 metų užimtumo lygis 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	77,5	78,0	79,3	80,2	80,6	78,6	77,8	77,9	77,7	78,6	0,3
Belgija	77,3	78,3	78,4	79,7	80,5	79,8	80,0	79,3	79,3	79,2	2,0
Bulgarija	71,2	73,0	75,7	79,4	81,3	79,2	75,7	73,3	73,1	75,8	1,9
Čekija	81,4	82,0	82,5	83,5	83,8	82,5	82,2	82,8	82,9	82,6	1,5
Danija	83,7	84,5	86,1	86,1	87,5	84,7	82,8	82,3	81,9	84,4	-1,8
Vokietija	78,1	77,4	78,8	80,3	80,9	80,8	81,5	82,8	83,2	80,4	5,1
Estija	78,8	79,6	84,2	84,8	83,9	76,4	74,8	78,1	79,2	80,0	0,4
Airija	76,8	77,9	78,3	78,6	77,3	72,3	70,3	69,3	69,5	74,5	-7,3
Graikija	73,5	74,0	75,3	75,6	76,1	75,4	73,3	69,0	64,1	72,9	-9,4
Ispanija	72,7	74,4	75,8	76,8	75,3	70,7	69,6	68,7	66,3	72,3	-6,4
Prancūzija	80,5	80,7	81,2	82,0	83,0	82,0	81,8	81,4	80,8	81,5	0,3
Italija	72,2	72,3	73,3	73,5	73,5	71,9	71,1	71,1	70,3	72,1	-1,9
Kipras	82,4	81,8	82,6	83,8	83,7	82,3	82,2	81,3	78,4	82,1	-4,0
Latvija	77,9	78,4	81,1	82,3	82,6	74,7	73,4	75,0	76,3	78,0	-1,6
Lietuva	79,4	81,0	81,7	82,5	81,2	76,3	73,6	76,9	78,5	79,0	-0,9
Liuksemburgas	79,3	80,7	81,0	81,9	80,0	81,2	82,3	82,0	83,1	81,3	3,8
Vengrija	73,6	73,7	74,2	74,6	74,4	72,9	72,5	73,1	74,6	73,7	1,0
Malta	62,1	62,4	64,4	66,2	67,4	68,0	68,7	70,6	72,7	66,9	10,6
Nyderlandai	82,5	82,9	84,2	85,4	86,8	86,3	84,7	84,2	83,8	84,5	1,3
Austrija	82,6	82,6	83,5	84,0	84,4	84,0	84,2	84,9	85,4	84,0	2,8
Lenkija	68,2	69,6	71,8	74,9	77,5	77,6	77,2	77,3	77,2	74,6	9,0
Portugalija	81,1	80,8	81,3	81,0	81,6	79,7	79,2	77,8	75,4	79,8	-5,7
Rumunija	72,9	73,3	74,7	74,6	74,4	73,7	74,4	74,1	74,9	74,1	2,0
Slovėnija	83,8	83,8	84,2	85,3	86,8	84,8	83,7	83,1	83,3	84,3	-0,5
Slovakija	74,7	75,3	77,2	78,0	80,1	77,8	75,8	76,5	76,4	76,9	1,7
Suomija	81,0	81,7	82,4	83,4	84,3	82,4	81,6	82,3	82,0	82,3	1,0
Švedija	82,9	83,9	84,7	86,1	86,5	84,5	84,0	85,1	85,2	84,8	2,3
Didžioji Britanija	80,9	81,2	81,2	81,3	81,4	80,2	79,8	80,1	80,5	80,7	-0,4
ES-15	79,0	79,6	80,4	81,0	81,3	79,7	79,1	78,7	78,1	79,6	-1,0
ES-12	75,5	76,2	77,9	79,2	79,8	77,2	76,2	76,8	77,3	77,3	1,8

55-64 metų užimtumo lygis 2004-2012 m.

Valstybės/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
ES-27	41,3	42,9	44,4	45,5	46,5	46,4	46,2	46,8	47,9	45,3	6,5
Belgija	30,0	31,8	32,0	34,4	34,5	35,3	37,3	38,7	39,5	34,8	9,5
Bulgarija	32,5	34,7	39,6	42,6	46,0	46,1	43,5	44,6	45,7	41,7	13,2
Čekija	42,7	44,5	45,2	46,0	47,6	46,8	46,5	47,7	49,3	46,3	6,6
Danija	60,3	59,5	60,7	58,9	58,4	58,2	58,4	59,5	60,8	59,4	0,5
Vokietija	41,8	45,5	48,1	51,3	53,7	56,1	57,7	59,9	61,5	52,8	19,7
Estija	52,4	56,1	58,5	60,0	62,4	60,4	53,8	57,2	60,6	57,9	8,2
Airija	49,5	51,6	53,1	53,8	53,7	51,3	50,2	50,0	49,3	51,4	-0,2
Graikija	39,4	41,6	42,3	42,4	42,8	42,2	42,3	39,4	36,4	41,0	-3,0
Ispanija	41,3	43,1	44,1	44,6	45,6	44,1	43,6	44,5	43,9	43,9	2,6
Prancūzija	37,8	38,5	38,1	38,2	38,2	39,0	39,8	41,5	44,5	39,5	6,7
Italija	30,5	31,4	32,5	33,8	34,4	35,7	36,6	37,9	40,4	34,8	9,9
Kipras	49,9	50,6	53,6	55,9	54,8	55,7	56,3	54,8	50,7	53,6	0,8
Latvija	47,9	49,5	53,3	57,7	59,4	53,2	48,2	50,5	52,8	52,5	4,9
Lietuva	47,1	49,2	49,6	53,4	53,1	51,6	48,3	50,2	51,7	50,5	4,6
Liuksemburgas	30,4	31,7	33,2	32,0	34,1	38,2	39,6	39,3	41,0	35,5	10,6
Vengrija	31,1	33,0	33,6	33,1	31,4	32,8	34,4	35,8	36,9	33,6	5,8
Malta	31,5	30,8	29,8	28,5	29,3	27,8	30,4	31,8	33,6	30,4	2,1
Nyderlandai	45,2	46,1	47,7	50,9	53,0	55,1	53,7	56,1	58,6	51,8	13,4
Austrija	28,8	31,8	35,5	38,6	41,0	41,1	42,4	41,5	43,1	38,2	14,3
Lenkija	26,2	27,2	28,1	29,7	31,6	32,3	34,1	36,9	38,7	31,6	12,5
Portugalija	50,3	50,5	50,1	50,9	50,8	49,7	49,2	47,9	46,5	49,5	-3,8
Rumunija	36,9	39,4	41,7	41,4	43,1	42,6	41,1	40,0	41,4	40,8	4,5
Slovėnija	29,0	30,7	32,6	33,5	32,8	35,6	35,0	31,2	32,9	32,6	3,9
Slovakija	26,8	30,3	33,1	35,6	39,2	39,5	40,5	41,3	43,1	36,6	16,3
Suomija	50,9	52,7	54,5	55,0	56,5	55,5	56,2	57,0	58,2	55,2	7,3
Švedija	69,1	69,4	69,6	70,0	70,1	70,0	70,4	72,0	73,0	70,4	3,9
Didžioji Britanija	56,2	56,8	57,3	57,4	58,0	57,5	57,1	56,7	58,1	57,2	1,9
ES-15	44,1	45,5	46,6	47,5	48,3	48,6	49,0	49,5	50,3	47,7	6,2
ES-12	37,8	39,7	41,6	43,1	44,2	43,7	42,7	43,5	44,8	42,3	7,0

9 Priedas

Užimtumas pagal amžiaus grupes 2004-2012 m.

	Lietuva			ES-27			ES-15			ES-12		
	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64
2004	20,3	79,4	47,1	35,4	76,6	40,6	40,8	79,0	44,1	28,7	75,2	37,2
2005	21,2	81,0	49,2	35,4	77,0	42,2	40,8	79,6	45,5	28,6	75,8	39,1
2006	23,7	81,7	49,6	36,1	78,0	43,4	41,4	80,4	46,6	29,5	77,4	41,0
2007	25,2	82,5	53,4	37,0	79,0	44,5	41,9	81,0	47,5	30,9	78,8	42,6
2008	26,7	81,2	53,1	37,0	79,4	45,5	41,6	81,3	48,3	31,3	79,4	43,6
2009	21,5	76,3	51,6	33,9	78,0	45,9	38,7	79,7	48,6	28,0	76,9	43,3
2010	18,3	73,6	48,3	32,2	77,5	46,3	36,6	79,1	49,0	26,7	75,8	42,3
2011	19,0	76,9	50,2	31,8	77,6	47,3	36,2	78,7	49,5	26,3	76,3	43,0
2012	21,5	78,5	51,7	31,2	77,2	48,8	35,1	78,1	50,3	26,4	76,6	44,2
Vidurkis	21,9	79,0	50,5	34,4	77,8	44,9	39,2	79,6	47,7	28,5	76,9	41,8

10 Priedas

Vyru užimtumas pagal amžiaus grupes 2004-2012 m.

	Lietuva			ES-27			ES-15			ES-12		
	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64
2004	24,0	81,7	57,6	38,5	85,1	51,7	43,4	87,4	53,5	32,3	82,3	49,5
2005	24,8	83,3	59,1	38,3	85,6	52,9	43,4	87,7	54,3	31,9	83,1	51,2
2006	26,4	84,1	55,7	39,2	86,7	53,9	44,1	88,3	55,2	33,2	84,8	52,2
2007	29,6	84,3	60,8	40,1	87,5	55,0	44,6	88,6	56,0	34,6	86,0	53,8
2008	30,9	82,7	60,2	39,9	87,5	56,0	43,9	88,4	56,8	34,9	86,3	55,1
2009	22,0	74,6	56,0	35,8	84,4	55,0	39,9	85,8	56,7	30,7	82,6	53,0
2010	19,1	71,1	52,1	34,0	83,3	54,1	37,8	85,0	56,5	29,3	81,2	51,2
2011	20,9	75,7	54,1	33,9	83,4	54,3	37,4	84,5	56,4	29,5	82,1	51,7
2012	22,8	77,7	55,9	33,1	83,0	55,0	36,1	83,4	56,8	29,3	82,5	52,7
Vidurkis	24,5	79,5	56,8	37,0	85,2	54,2	41,2	86,6	55,8	31,7	83,4	52,3

11 Priedas

Moterų užimtumas pagal amžių 2004-2012 m.

	Lietuva			ES-27			ES-15			ES-12		
	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64
2004	16,5	77,3	39,3	32,3	69,8	31,7	38,1	70,6	35,0	25,1	68,8	27,7
2005	17,4	78,8	41,7	32,4	70,4	33,7	38,1	71,4	37,0	25,2	69,2	29,5
2006	20,9	79,5	45,1	32,9	71,7	35,5	38,6	72,4	38,3	25,8	70,9	32,0
2007	20,5	80,8	47,9	33,8	72,9	36,8	39,1	73,4	39,3	27,0	72,2	33,6
2008	22,2	79,7	47,8	34,0	73,7	37,6	39,3	74,1	40,1	27,5	73,1	34,6
2009	20,9	78,0	48,3	32,0	72,7	38,3	37,4	73,6	40,8	25,1	71,7	35,2
2010	17,4	75,9	45,5	30,3	72,2	38,7	35,3	73,1	41,7	24,0	71,1	34,9
2011	17,0	78,1	47,2	29,6	72,3	44,4	34,9	72,9	42,9	23,1	71,5	46,2
2012	20,1	79,1	48,5	29,3	72,4	41,1	34,0	72,7	44,1	23,4	72,0	37,5
Vidurkis	19,2	78,6	45,7	31,8	72,0	37,5	37,2	72,7	39,9	25,1	71,2	34,6

12 Priedas

Užimtumo skirtumas tarp vyrų ir moterų pagal amžių 2004-2012 m.

	Lietuva			ES-27			ES-15			ES-12		
	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64	15-24	25-54	55-64
2004	7,5	4,4	18,3	6,2	15,3	20,0	5,3	16,8	18,5	7,2	13,5	21,8
2005	7,4	4,5	17,4	6,0	15,2	19,3	5,3	16,3	17,4	6,8	13,9	21,6
2006	5,5	4,6	10,6	6,3	15,0	18,4	5,5	15,9	16,9	7,4	13,9	20,2
2007	9,1	3,5	12,9	6,4	14,6	18,2	5,4	15,2	16,7	7,5	13,8	20,2
2008	8,7	3,0	12,4	5,9	13,8	18,4	4,6	14,4	16,8	7,4	13,1	20,5
2009	1,1	-3,4	7,7	3,8	11,7	16,7	2,5	12,2	15,9	5,6	11,0	17,8
2010	1,7	-4,8	6,6	3,7	11,1	15,4	2,5	11,9	14,8	5,3	10,1	16,3
2011	3,9	-2,4	6,9	4,3	11,1	10,0	2,6	11,6	13,5	6,4	10,5	5,5
2012	2,7	-1,4	7,4	3,8	10,6	13,9	2,2	10,7	12,7	5,9	10,5	15,3
Vidurkis	5,3	0,9	11,1	5,2	13,2	16,7	4,0	13,9	15,9	6,6	12,3	17,7

13 Priedas

Vyrų užimtumo lygis pagal išsilavinimą 2004-2012 m.

	Lietuva			ES-27			ES-15			ES-12		
	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas
2004	84,9	72,2	33,7	85,9	73,9	57,2	86,7	76,6	60,6	86,7	73,0	39,1
2005	88,5	72,6	31,1	85,9	74,5	57,3	86,7	77,2	60,9	87,0	73,7	38,6
2006	88,4	73,8	28,6	86,5	75,4	57,7	87,2	77,9	61,1	88,0	74,3	39,3
2007	89,6	74,5	32,6	87,2	76,4	58,2	87,7	78,4	61,5	88,4	75,7	40,6
2008	90,0	73,7	25,6	87,4	76,8	57,7	87,9	78,2	60,7	88,7	76,1	40,2
2009	85,0	63,9	19,4	86,2	74,6	54,8	86,4	75,3	57,1	86,7	71,4	37,3
2010	85,2	59,2	15,7	85,7	73,9	53,4	85,7	74,6	55,4	84,5	69,4	36,0
2011	86,8	62,9	16,8	85,6	73,9	53,5	85,4	73,9	55,4	84,8	70,1	35,5
2012	86,7	65,4	18,4	85,5	73,6	52,2	85,1	73,0	53,7	85,0	70,2	35,2
Vidurkis	87,2	68,7	24,7	86,2	74,8	55,8	86,5	76,1	58,5	86,6	72,7	38,0

14 Priedas

Moterų užimtumo lygis pagal išsilavinimą 2004-2012 m.

	Lietuva			ES-27			ES-15			ES-12		
	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas
2004	83,4	60,3	21,2	78,9	61,3	37,7	79,7	62,9	41,9	80,1	59,2	26,5
2005	84,8	61,9	18,7	79,1	61,5	38,0	80,0	63,6	42,1	80,3	59,4	25,9
2006	87,3	62,4	19,8	79,7	62,5	38,5	80,6	64,7	42,6	81,1	59,7	25,8
2007	86,7	63,5	19,5	80,3	63,3	39,0	81,0	65,5	43,6	81,7	60,5	26,6
2008	86,1	62,7	15,5	80,2	63,6	38,6	81,0	65,7	43,1	81,7	61,2	26,7
2009	86,2	59,4	15,4	79,5	62,7	37,5	80,4	64,8	41,7	80,4	59,2	25,6
2010	85,4	55,7	12,1	79,0	62,2	37,0	79,6	64,1	40,6	79,1	57,3	25,2
2011	87,5	56,3	11,8	78,6	62,2	37,3	79,2	63,7	40,5	79,0	57,2	24,5
2012	87,2	57,7	12,4	78,3	62,0	36,9	78,8	63,2	40,0	78,6	57,6	24,4
Vidurkis	86,1	60,0	16,3	79,3	62,4	37,8	80,0	64,2	41,8	80,2	59,0	25,7

Užimtumo skirtumas tarp vyrų ir moterų pagal išsilavinimą 2004-2012 m.

	Lietuva			ES-27			ES-15			ES-12		
	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas	Aukštas	Vidutinis	Žemas
2004	1,5	11,9	12,5	7,0	12,6	19,5	6,9	13,7	18,7	6,5	13,8	12,6
2005	3,7	10,7	12,4	6,8	13,0	19,3	6,7	13,5	18,9	6,7	14,3	12,7
2006	1,1	11,4	8,8	6,8	12,9	19,2	6,6	13,2	18,4	6,8	14,7	13,5
2007	2,9	11,0	13,1	6,9	13,1	19,2	6,6	12,9	17,9	6,7	15,2	14,0
2008	3,9	11,0	10,1	7,2	13,2	19,1	6,8	12,5	17,6	6,9	14,8	13,4
2009	-1,2	4,5	4,0	6,7	11,9	17,3	6,0	10,5	15,4	6,3	12,2	11,7
2010	-0,2	3,5	3,6	6,7	11,7	16,4	6,1	10,5	14,8	5,5	12,2	10,7
2011	-0,7	6,6	5,0	7,0	11,7	16,2	6,2	10,3	14,9	5,8	12,9	11,0
2012	-0,5	7,7	6,0	7,2	11,6	15,3	6,3	9,8	13,6	6,4	12,6	10,8
Vidurkis	1,2	8,7	8,4	6,9	12,4	17,9	6,5	11,9	16,7	6,4	13,6	12,3

Užimtumo lygio dinamika 2004-2012 m.

ES 27											
Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	
Užimtumo lygis	63,26	63,9	65,0	65,9	66,3	64,4	63,6	63,7	63,82	64,4	
Bazinis pokytis	-	0,6	1,7	2,7	3,1	1,2	0,4	0,5	0,56	1,3	
Grandininis pokytis	-	0,6	1,1	1,0	0,4	-1,9	-0,8	0,1	0,1	0,1	
Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	1,0	2,7	4,2	4,8	1,9	0,6	0,8	0,9	2,1	
Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-	1,0	1,7	1,5	0,6	-2,8	-1,3	0,2	0,1	0,1	
Lietuva											
Užimtumo lygis	61,2	62,6	63,6	64,9	64,3	60,1	57,6	60,2	62,0	61,8	
Bazinis pokytis	-	1,4	2,4	3,7	3,1	-1,1	-3,6	-1,0	0,8	0,7	
Grandininis pokytis	-	1,4	1,0	1,3	-0,6	-4,2	-2,5	2,6	1,8	0,1	
Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	2,3	3,9	6,0	5,1	-1,8	-5,9	-1,6	1,3	1,2	
Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-	2,3	1,6	2,0	-0,9	-6,5	-4,2	4,5	3,0	0,2	
ES 15											
Užimtumo lygis	66,1	66,7	67,5	68,2	68,4	66,8	66,1	65,9	65,5	66,8	
Bazinis pokytis	-	0,6	1,4	2,1	2,3	0,7	0,0	-0,2	-0,7	0,8	
Grandininis pokytis	-	0,6	0,8	0,7	0,2	-1,5	-0,7	-0,2	-0,4	-0,1	
Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	0,9	2,1	3,1	3,4	1,1	0,0	-0,3	-1,0	1,2	
Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-	0,9	1,2	1,0	0,3	-2,2	-1,1	-0,4	-0,7	-0,1	
ES 12											
Užimtumo lygis	59,7	60,4	61,8	63,1	63,8	61,5	60,5	61,1	61,8	61,5	
Bazinis pokytis	-	0,7	2,1	3,4	4,1	1,8	0,8	1,4	2,1	2,0	
Grandininis pokytis	-	0,7	1,5	1,3	0,6	-2,3	-1,0	0,6	0,7	0,3	
Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	1,1	3,5	5,8	6,8	3,0	1,3	2,3	3,5	3,4	
Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-	1,1	2,4	2,1	1,0	-3,6	-1,6	1,0	1,2	0,4	

Užimtųjų lyginamieji svoriai 2004-2012 m.

Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis	Pokytis
Lietuva	1 413	1 454	1 476	1 506	1 490	1 388	1 224	1 226	1 244	1 380,1	-168,7
Moterys tūkst.	693	714	733	745	739	722	646	636	642	696,5	-50,8
Vyrai tūkst.	720	740	743	761	752	666	579	590	603	683,6	-117,8
Moterų lyginamasis svoris proc.	49,0	49,1	49,6	49,5	49,6	52,0	52,7	51,9	51,6	50,6	2,6
Vyrų lyginamasis svoris proc.	51,0	50,9	50,4	50,5	50,4	48,0	47,3	48,2	48,4	49,4	-2,6
ES-15	163 996	166 375	169 361	172 220	173 741	170 553	169 720	170 246	169 402	169 512,5	5 406,3
Moterys tūkst.	72 060	73 436	75 062	76 617	77 821	77 356	77 220	77 736	77 711	76 113,1	5 650,4
Vyrai tūkst.	91 935	92 939	94 299	95 603	95 919	93 197	92 500	92 510	91 692	93 399,4	-243,8
Moterų lyginamasis svoris proc.	43,9	44,1	44,3	44,5	44,8	45,4	45,5	45,7	45,9	44,9	1,9
Vyrų lyginamasis svoris proc.	56,1	55,9	55,7	55,5	55,2	54,6	54,5	54,3	54,1	55,1	-1,9
ES-27	205 559	208 567	212 685	216 630	218 982	215 105	213 322	213 675	213 042	213 062,9	7 482,9
Moterys tūkst.	90 957	92 483	94 646	96 659	98 198	97 554	96 964	97 343	97 421	95 802,8	6 464,3
Vyrai tūkst.	114 602	116 084	118 039	119 972	120 784	117 551	116 358	116 331	115 621	117 260,1	1 018,4
Moterų lyginamasis svoris proc.	44,2	44,3	44,5	44,6	44,8	45,4	45,5	45,6	45,7	45,0	1,5
Vyrų lyginamasis svoris proc.	55,8	55,7	55,5	55,4	55,2	54,6	54,5	54,4	54,3	55,0	-1,5
ES-12	41 563	42 193	43 324	44 411	45 242	44 552	43 602	43 429	43 640	43 550,4	2 076,7
Moterys tūkst.	18 897	19 047	19 584	20 042	20 377	20 198	19 744	19 607	19 711	19 689,7	813,9
Vyrai tūkst.	22 667	23 145	23 740	24 369	24 865	24 353	23 858	23 822	23 929	23 860,7	1 262,4
Moterų lyginamasis svoris proc.	45,5	45,1	45,2	45,1	45,0	45,3	45,3	45,1	45,2	45,2	-0,3
Vyrų lyginamasis svoris proc.	54,5	54,9	54,8	54,9	55,0	54,7	54,7	54,9	54,8	54,8	0,3

BVP dinamika 2004-2012 m.

Valstybės /Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-27	18 811	19759	20859	22281	23900	24289	22678	23644	24441	24752	22956,0
	Bazinis pokytis	-	1100	2522	4141	4530	2919	3885	4681	4993	3596,3
	Grandininis pokytis	948	1100	1422	1619	389	-1611	967	796	311	660,1
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	5,57	12,76	20,96	22,92	14,77	19,66	23,69	25,27	18,2
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	5,04	5,57	6,82	7,26	1,63	-6,63	4,26	3,37	1,27	3,2
Lietuva	4900	5400	6300	7400	8900	10100	8400	8900	10200	11000	8511,1
	Bazinis pokytis	-	900	2000	3500	4700	3000	3500	4800	5600	3500,0
	Grandininis pokytis	500	900	1100	1500	1200	-1700	500	1300	800	677,8
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	16,67	37,04	64,81	87,04	55,56	64,81	88,89	103,70	64,8
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	10,20	16,67	17,46	20,27	13,48	-16,83	5,95	14,61	7,84	10,0
ES-15	28047	29293	30573	32360	34147	34013	31967	33347	34287	34653	32737,8
	Bazinis pokytis	-	1280	3067	4853	4720	2673	4053	4993	5360	3875,0
	Grandininis pokytis	1247	1280	1787	1787	-133	-2047	1380	940	367	734,1
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	4,37	10,47	16,57	16,11	9,13	13,84	17,05	18,30	13,2
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	4,44	4,37	5,84	5,52	-0,39	-6,02	4,32	2,82	1,07	2,4
ES-12	6708	7238	8046	8938	10238	11200	10215	10631	11200	11423	9903,4
	Bazinis pokytis	-	808	1700	3000	3962	2977	3392	3962	4185	2998,1
	Grandininis pokytis	531	808	892	1300	962	-985	415	569	223	523,9
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	11,16	23,49	41,45	54,73	41,13	46,87	54,73	57,81	41,4
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	7,91	11,16	11,09	14,54	9,39	-8,79	4,07	5,35	1,99	6,3

Eksporto dinamika 2004-2012 m.

Valstybės /Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-27	129232	140515	152521	171549	184342	190845	160725	186024	205522	214867	178545,5
	Bazinis pokytis	-	12006	31034	43827	50330	20210	45509	65007	74353	42784,4
	Grandininis pokytis	11283	12006	19028	12793	6503	-30120	25299	19498	9346	9515,1
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	8,54	22,09	31,19	35,82	14,38	32,39	46,26	52,91	30,4
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	8,73	8,54	12,48	7,46	3,53	-15,78	15,74	10,48	4,55	6,2
Lietuva	8444	9461	12023	14185	15475	19333	14454	18765	23908	27650	17250,3
	Bazinis pokytis	-	2563	4725	6014	9873	4993	9305	14447	18189	8763,6
	Grandininis pokytis	1017	2563	2162	1289	3858	-4880	4312	5143	3742	2134,0
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	27,09	49,94	63,57	104,35	52,78	98,35	152,71	192,26	92,6
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	12,04	27,09	17,98	9,09	24,93	-25,24	29,83	27,40	15,65	15,4
ES-15	215928	233521	252079	281621	300344	308401	260061	299787	329788	344319	289991,2
	Bazinis pokytis	-	18558	48100	66823	74880	26540	66267	96267	110799	63529,3
	Grandininis pokytis	17593	18558	29542	18723	8057	-48340	39726	30001	14531	14265,8
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	7,95	20,60	28,62	32,07	11,37	28,38	41,22	47,45	27,2
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	8,15	7,95	11,72	6,65	2,68	-15,67	15,28	10,01	4,41	5,7
ES-12	20861	24258	28074	33959	39339	43900	36555	43820	50189	53052	39238,4
	Bazinis pokytis	-	3816	9701	15082	19642	12297	19562	25931	28795	16853,3
	Grandininis pokytis	3396	3816	5885	5381	4560	-7344	7265	6369	2863	3576,8
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	15,73	39,99	62,17	80,97	50,70	80,64	106,90	118,70	69,5
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	16,28	15,73	20,96	15,85	11,59	-16,73	19,87	14,53	5,70	11,5

Infliacijos dinamika 2004-2012 m.

Valstybės /Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-27	3,0	3,2	2,9	3,0	3,3	5,3	1,3	2,1	3,3	2,9	3,0
	Bazinis pokytis	-	-0,3	-0,2	0,1	2,1	-1,9	-1,1	0,1	-0,3	-0,2
	Grandininis pokytis	0,2	-0,3	0,1	0,3	2,0	-4,0	0,7	1,2	-0,4	-0,01
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	-9,15	-4,98	4,06	66,74	-58,29	-35,57	2,55	-10,66	-5,7
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	7,34	-9,15	4,59	9,51	60,24	-74,98	54,44	59,17	-12,88	10,9
Lietuva	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	4,1
	Bazinis pokytis	-	1,5	2,6	4,6	9,9	3,0	0,0	2,9	2,0	3,3
	Grandininis pokytis	2,3	1,5	1,1	2,0	5,3	-6,9	-3,0	2,9	-0,9	0,5
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	125,00	216,67	383,33	825,00	250,00	0,00	241,67	166,67	276,0
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-209,09	125,00	40,74	52,63	91,38	-62,16	-71,43	241,67	-21,95	20,8
ES-15	2,3	1,9	2,2	2,3	2,2	3,5	0,5	1,9	2,9	2,4	2,2
	Bazinis pokytis	-	0,2	0,3	0,2	1,5	-1,4	-0,1	1,0	0,5	0,3
	Grandininis pokytis	-0,3	0,2	0,1	-0,1	1,3	-2,9	1,3	1,1	-0,5	0,01
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	11,68	17,53	12,03	78,69	-73,20	-4,47	50,52	23,37	14,5
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-15,16	11,68	5,23	-4,68	59,51	-85,00	256,41	57,55	-18,04	29,7
ES-12	3,8	4,8	3,8	4,0	4,8	7,7	2,4	2,3	3,7	3,4	4,1
	Bazinis pokytis	-	-0,9	-0,8	0,0	2,9	-2,4	-2,5	-1,0	-1,3	-0,8
	Grandininis pokytis	0,9	-0,9	0,2	0,8	2,9	-5,3	0,0	1,4	-0,3	0,0
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	-19,76	-16,43	0,00	60,66	-50,70	-51,40	-21,85	-27,97	-15,9
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	24,08	-19,76	4,14	19,67	60,66	-69,31	-1,42	60,79	-7,83	7,9

VDU dinamika 2004-2012 m.

Valstybės /Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-27	11753	12214	12614	13102	13834	14306	14283	14801	15106	15740	14000,0
	Bazinis pokytis	-	401	888	1620	2093	2069	2587	2892	3527	2009,5
	Grandininis pokytis	460	401	487	733	472	-24	518	305	634	443,0
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	3,3	7,3	13,3	17,1	16,9	21,2	23,7	28,9	16,5
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	3,9	3,3	3,9	5,6	3,4	-0,2	3,6	2,1	4,2	3,3
Lietuva	2131	2603	2875	3376	4148	4853	4523	4439	4555	4765	4015,1
	Bazinis pokytis	-	272,0	773,6	1544,8	2250,2	1920,1	1836,4	1952,4	2162,0	1588,9
	Grandininis pokytis	471,7	272,0	501,6	771,2	705,4	-330,1	-83,7	116,0	209,6	292,6
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	10,5	29,7	59,4	86,5	73,8	70,6	75,0	83,1	61,0
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	22,1	10,5	17,4	22,8	17,0	-6,8	-1,9	2,6	4,6	9,8
ES-15	17890	18524	18916	19473	20272	20653	20700	21461	21811	22833	20516,0
	Bazinis pokytis	-	392,6	949,5	1748,7	2128,9	2176,3	2937,6	3287,6	4309,0	2241,3
	Grandininis pokytis	634,1	392,6	557,0	799,1	380,2	47,4	761,3	349,9	1021,4	549,2
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	2,1	5,1	9,4	11,5	11,7	15,9	17,7	23,3	12,1
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	3,5	2,1	2,9	4,1	1,9	0,2	3,7	1,6	4,7	2,8
ES-12	4083	4326	4737	5137	5787	6373	6260	6475	6725	6875	5855,0
	Bazinis pokytis	-	410,6	810,5	1460,3	2047,1	1934,2	2149,1	2398,3	2548,6	1719,8
	Grandininis pokytis	243,4	410,6	399,9	649,8	586,8	-112,9	214,8	249,3	150,3	310,2
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	9,5	18,7	33,8	47,3	44,7	49,7	55,4	58,9	39,8
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	6,0	9,5	8,4	12,7	10,1	-1,8	3,4	3,8	2,2	6,0

Emigracijos dinamika 2004-2012 m.

Valstybės /Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-27	63601	47290	49619	57932	60682	72585	75702	83480	87957	94047	69921,7
	Bazinis pokytis	-	2329	10642	13392	25295	28412	36190	40667	46756	25460,3
	Grandininis pokytis	-16311	2329	8312	2751	11903	3117	7778	4477	6090	3382,8
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	4,93	22,50	28,32	53,49	60,08	76,53	85,99	98,87	53,8
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-25,65	4,93	16,75	4,75	19,61	4,29	10,28	5,36	6,92	5,2
Lietuva	26283	15165	15571	12602	13853	17015	21970	83157	53863	41100	30477,3
	Bazinis pokytis	-	406	-2563	-1312	1850	6805	67992	38698	25935	17226,4
	Grandininis pokytis	-11118	406	-2969	1251	3162	4955	61187	-29294	-12763	1646,3
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	2,68	-16,90	-8,65	12,20	44,87	448,35	255,18	171,02	113,6
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-42,30	2,68	-19,07	9,93	22,83	29,12	278,50	-35,23	-23,70	24,8
ES-15	105585	77606	82101	94212	100587	116995	109457	119851	125830	138457	107232,9
	Bazinis pokytis	-	4495	16606	22981	39389	31851	42245	48224	60851	33330,3
	Grandininis pokytis	-27979	4495	12111	6375	16408	-7538	10393	5979	12627	3652,4
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	5,79	21,40	29,61	50,76	41,04	54,44	62,14	78,41	42,9
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-26,50	5,79	14,75	6,77	16,31	-6,44	9,50	4,99	10,03	3,9
ES-12	11122	9396	9017	12582	10802	17073	33507	38017	40616	42235	23693,9
	Bazinis pokytis	-	-379	3186	1406	7677	24112	28621	31220	32840	16085,4
	Grandininis pokytis	-1727	-379	3564	-1780	6271	16435	4510	2599	1619	3457,0
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	-4,03	33,91	14,96	81,71	256,62	304,62	332,28	349,51	171,2
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-15,52	-4,03	39,53	-14,15	58,06	96,26	13,46	6,84	3,99	20,5

Natūralaus gyventojų prieaugio dinamika 2004-2012 m.

Valstybės /Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-27	108 537	392 620	314 817	470 490	487 459	585 898	518 396	513 551	404 936	231 083	435 472,2
	Bazinis pokytis	-	-77 803	77 870	94 839	193 278	125 776	120 931	12 316	-161 537	48 208,8
	Grandininis pokytis	284 083	-77 803	155 673	16 969	98 439	-67 502	-4 845	-108 615	-173 853	13 616,2
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	-19,82	19,83	24,16	49,23	32,04	30,80	3,14	-41,14	12,3
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	261,74	-19,82	49,45	3,61	20,19	-11,52	-0,93	-21,15	-42,93	26,5
Lietuva	-11 013	-11 571	-14 289	-15 207	-15 604	-12 296	-9 867	-11 444	-10 769	-10 479	-12 391,8
	Bazinis pokytis	-	-2 718	-3 636	-4 033	-725	1 704	127	802	1 092	-923,4
	Grandininis pokytis	-558	-2 718	-918	-397	3 308	2 429	-1 577	675	290	59,3
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	23,49	31,42	34,85	6,27	-14,73	-1,10	-6,93	-9,44	8,0
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	5,07	23,49	6,42	2,61	-21,20	-19,75	15,98	-5,90	-2,69	0,4
ES-15	306 428	551 171	470 384	602 684	597 710	638 233	572 123	596 100	527 426	373 007	547 648,7
	Bazinis pokytis	-	-80 787	51 513	46 539	87 062	20 952	44 929	-23 745	-178 164	-3 962,6
	Grandininis pokytis	244 743	-80 787	132 300	-4 974	40 523	-66 110	23 977	-68 674	-154 419	7 397,7
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	-14,66	9,35	8,44	15,80	3,80	8,15	-4,31	-32,32	-0,7
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	79,87	-14,66	28,13	-0,83	6,78	-10,36	4,19	-11,52	-29,28	5,8
ES-12	-197 891	-158 551	-155 567	-126 206	-110 251	-52 335	-53 727	-82 549	-122 490	-141 924	-111 511,1
	Bazinis pokytis	-	2 984	32 345	48 300	106 216	104 824	76 002	36 061	16 627	52 919,9
	Grandininis pokytis	39 340	2 984	29 361	15 955	57 916	-1 392	-28 822	-39 941	-19 434	6 218,6
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	-1,88	-20,40	-30,46	-66,99	-66,11	-47,94	-22,74	-10,49	-33,4
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-19,88	-1,88	-18,87	-12,64	-52,53	2,66	53,65	48,38	15,87	1,6

TUI dinamika 2004-2012 m.

Valstybės /Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vidurkis
ES-27	2,3	1,3	2,2	2,7	4,5	3,0	2,8	2,5	3,7	2,0	2,7
	Bazinis pokytis	-	0,9	1,4	3,2	1,7	1,5	1,2	2,4	0,7	1,6
	Grandininis pokytis	-1,0	0,9	0,5	1,8	-1,5	-0,2	-0,3	1,2	-1,7	0,0
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	69,23	107,69	246,15	130,77	115,38	92,31	184,62	53,85	125,0
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-43,75	69,23	22,73	66,67	-33,33	-6,67	-10,71	48,00	-45,95	7,4
Lietuva	0,2	1,2	1,3	1,0	1,5	0,7	0,5	0,0	0,1	0,9	0,8
	Bazinis pokytis	-	0,1	-0,2	0,3	-0,5	-0,7	-1,2	-1,1	-0,3	-0,5
	Grandininis pokytis	1,0	0,1	-0,3	0,5	-0,8	-0,2	-0,5	0,1	0,8	0,1
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	8,33	-16,67	25,00	-41,67	-58,33	-100,00	-91,67	-25,00	-37,5
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	500,00	8,33	-23,08	50,00	-53,33	-28,57	-100,00	100,00	800,00	139,3
ES-15	27,7	21,3	27,3	22,8	41,3	23,4	33,1	29,0	46,1	34,8	31,0
	Bazinis pokytis	-	6,1	1,6	20,0	2,1	11,8	7,7	24,9	13,5	11,0
	Grandininis pokytis	-6,5	6,1	-4,5	18,5	-17,9	9,7	-4,1	17,1	-11,3	0,8
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)	-	28,53	7,37	94,19	9,82	55,42	36,27	116,85	63,60	51,5
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-23,27	28,53	-16,46	80,85	-43,45	41,52	-12,32	59,13	-24,56	10,0
ES-12	2,0	1,1	1,4	2,1	2,3	2,6	1,3	0,8	0,7	1,1	1,5
	Bazinis pokytis	-	0,3	1,0	1,2	1,5	0,2	-0,3	-0,4	0,0	0,4
	Grandininis pokytis	-0,9	0,3	0,7	0,2	0,3	-1,3	-0,6	0,0	0,4	-0,1
	Bazinis padidėjimo tempas (proc.)		25,00	88,64	107,58	135,61	21,21	-28,79	-33,33	0,00	39,5
	Grandininis padidėjimo tempas (proc.)	-45,00	25,00	50,91	10,04	13,50	-48,55	-41,25	-6,38	50,00	0,9

Užitmumas	BVP	Emigracija	Infliacija	VDU	Standartizuota liekana	Kuko matas	Stebėjimo įtakos indeksas
0,30	4,40	-26,50	-15,20	3,50	0,53996	2,96649	0,75817
0,90	4,40	5,80	11,70	2,10	0,13025	0,00215	0,19444
1,20	5,80	14,80	5,20	2,90	-0,27718	0,02080	0,32272
1,00	5,50	6,80	-4,70	4,10	0,09347	0,00121	0,20914
0,30	-0,40	16,30	59,50	1,90	1,56656	0,36285	0,21982
-2,20	-6,00	-6,40	-85,00	0,20	-0,48715	1,02768	0,69584
-1,10	4,30	9,50	256,40	3,70	-0,34986	1,64381	0,77407
-0,40	2,80	5,00	57,60	1,60	-0,77035	0,06691	0,17565
-0,70	1,10	10,00	-18,00	4,70	-0,44570	0,53058	0,65014

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson	F
1	,913 ^a	,834	,668	,64669	1,790	5,023

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-,291	,526		-,553	,610					
	BVP	,319	,083	1,068	3,851	,018	,768	,887	,785	,539	1,854
	Emigracija	,024	,019	,284	1,303	,263	,204	,546	,265	,876	1,142
	Infliacija	-,006	,003	-,509	-2,183	,094	-,069	-,737	-,445	,763	1,310
	VDU	-,175	,211	-,221	-,828	,454	,359	-,382	-,169	,583	1,715

Correlations

			Užitmumas	BVP	Emigracija	Infliacija	VDU
Spearman's rho	Užitmumas	Correl. Coefficient	1,000	,811**	,285	,126	,192
		Sig. (2-tailed)	.	,008	,458	,748	,620
		N	9	9	9	9	9
BVP	BVP	Correl. Coefficient	,811**	1,000	,042	,109	,435
		Sig. (2-tailed)	,008	.	,915	,781	,242
		N	9	9	9	9	9
Emigracija	Emigracija	Correl. Coefficient	,285	,042	1,000	,417	,283
		Sig. (2-tailed)	,458	,915	.	,265	,460
		N	9	9	9	9	9
Infliacija	Infliacija	Correl. Coefficient	,126	,109	,417	1,000	-,100
		Sig. (2-tailed)	,748	,781	,265	.	,798
		N	9	9	9	9	9
VDU	VDU	Correl. Coefficient	,192	,435	,283	-,100	1,000
		Sig. (2-tailed)	,620	,242	,460	,798	.
		N	9	9	9	9	9

26 priedas

Užitmumas	BVP	Eksportas	Infliacija	Prieaugis	Standartizuota liekana	Kuko matas	Stebėjimo indeksas
0,50	7,90	-77,90	24,10	-19,90	0,01552	0,40677	0,87807
1,10	11,20	13,00	-19,80	-1,90	-0,16267	0,00701	0,31911
2,40	11,10	18,20	4,10	-18,90	0,62686	0,04255	0,16927
2,10	14,50	14,20	19,70	-12,60	-0,16477	0,00395	0,21733
1,00	9,40	8,50	60,70	-52,50	-0,59645	2,02594	0,71823
-3,60	-8,80	-16,80	-69,30	2,70	-0,30541	0,74692	0,74285
-1,60	4,10	18,10	-1,40	53,60	-1,09498	0,30030	0,30941
1,00	5,40	15,80	60,80	48,40	0,34558	0,17481	0,58130
1,20	2,00	6,40	-7,80	15,90	1,33632	0,09224	0,06443

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson	F
1	,875 ^a	,765	,531	1,29786	1,308	3,263

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
		1	(Constant)	-.834			,699		-1,194	,298	
	BVP	,196	,094	,713	2,080	,106	,861	,721	,504	,500	2,001
	Eksportas	,007	,016	,108	,402	,708	,239	,197	,097	,810	1,234
	Infliacija	,007	,014	,160	,520	,630	,609	,252	,126	,624	1,602
	Prieaugis	-.005	,016	-.086	-.303	,777	-.334	-.150	-.073	,729	1,373

Correlations

			Užitmumas	BVP	Eksportas	Infliacija	Prieaugis
Spearman's rho	Užitmumas	Correlation Coefficient	1,000	,653	,427	,126	-.276
		Sig. (2-tailed)	.	,057	,252	,748	,472
		N	9	9	9	9	9
	BVP	Correlation Coefficient	,653	1,000	,350	,300	-.550
		Sig. (2-tailed)	,057	.	,356	,433	,125
		N	9	9	9	9	9
	Eksportas	Correlation Coefficient	,427	,350	1,000	,183	,300
		Sig. (2-tailed)	,252	,356	.	,637	,433
		N	9	9	9	9	9
	Infliacija	Correlation Coefficient	,126	,300	,183	1,000	-.317
		Sig. (2-tailed)	,748	,433	,637	.	,406
		N	9	9	9	9	9
	Prieaugis	Correlation Coefficient	-.276	-.550	,300	-.317	1,000
		Sig. (2-tailed)	,472	,125	,433	,406	.
		N	9	9	9	9	9

Užitmumas	BVP	Emigracija	Prieaugis	TUI	Standartizuota liekana	Kuko matas	Stebėjimo indeksas
0,40	5,00	-25,60	261,70	-1,00	0,02401	0,08478	0,88643
1,00	5,60	4,90	-19,80	0,90	0,29004	0,00974	0,17984
1,70	6,80	16,80	49,40	0,50	0,20116	0,02450	0,45608
1,50	7,30	4,70	3,60	1,80	0,29978	0,02226	0,30749
0,60	1,60	19,60	20,20	-1,50	0,47936	0,15313	0,47093
-2,80	-6,60	4,30	-11,50	-0,20	-0,10223	0,43858	0,82219
-1,30	4,30	10,30	-0,90	-0,30	-1,81029	0,16896	0,06421
0,20	3,40	5,40	-21,10	1,20	0,11352	0,00136	0,16556
0,10	1,30	6,90	-42,90	-1,70	0,50466	0,66161	0,64726

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson	F
1	,860 ^a	,739	,478	1,02292	1,808	2,828

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-.930	,538		-1,727	,159					
	BVP	,282	,109	,839	2,577	,062	,844	,790	,658	,616	1,624
	Emigracija	,025	,048	,231	,534	,621	,076	,258	,137	,349	2,868
	Prieaugis	,002	,007	,128	,266	,803	,167	,132	,068	,281	3,557
	TUI	-.033	,374	-.029	-.089	,934	,304	-.044	-.023	,624	1,602

Correlations

		Užitmumas	BVP	Emigracija	Prieaugis	TUI
Užitmumas	Pearson Correlation	1	,744**	,076	,167	,304
	Sig. (2-tailed)		,004	,847	,668	,426
	N	9	9	9	9	9
BVP	Pearson Correlation	,744**	1	-.065	,250	,412
	Sig. (2-tailed)	,004		,868	,517	,270
	N	9	9	9	9	9
Emigracija	Pearson Correlation	,076	-.065	1	-.769*	,078
	Sig. (2-tailed)	,847	,868		,015	,841
	N	9	9	9	9	9
Prieaugis	Pearson Correlation	,167	,250	-.769*	1	-.244
	Sig. (2-tailed)	,668	,517	,015		,526
	N	9	9	9	9	9
Emigracija	Pearson Correlation	,304	,412	,078	-.244	1
	Sig. (2-tailed)	,426	,270	,841	,526	
	N	9	9	9	9	9

Užitmumas	BVP	Eksportas	Emigracija	Prieaugis	Standartizuota liekana	Kuko matas	Stebėjimo indeksas
0,20	10,20	-66,80	-42,30	5,10	0,28484	0,30213	0,80838
2,30	16,70	28,60	2,70	23,50	-0,65283	0,35905	0,50610
1,60	17,50	19,40	-19,10	6,40	-0,76879	0,03753	0,09100
2,00	20,30	11,60	9,90	2,60	-0,14211	0,00199	0,15462
-0,90	13,50	25,00	22,80	-21,20	-0,64595	0,43769	0,53729
-6,50	-16,80	-23,30	29,10	-19,80	-0,46746	2,77380	0,77100
-4,20	6,00	32,60	278,50	16,00	0,32300	0,51955	0,84889
4,50	14,60	29,50	-35,20	-5,90	1,04763	0,11298	0,16134
3,00	7,80	17,70	-23,70	-2,70	1,02167	0,08239	0,12138

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin- Watson	F
1	,936 ^a	,876	,753	1,77095	,680	7,083

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficient s	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-,901	1,038		-,869	,434					
	BVP	,143	,083	,443	1,711	,162	,793	,650	,301	,461	2,168
	Eksportas	,031	,024	,289	1,302	,263	,287	,546	,229	,629	1,591
	Emigracija	-,023	,008	-,648	-2,761	,051	-,596	-,810	-,486	,562	1,780
	Prieaugis	,049	,055	,203	,884	,427	,273	,404	,155	,588	1,700

Correlations

		Užitmumas	BVP	Eksportas	Emigracija	Prieaugis
Užitmumas	Pearson Correlation	1	,793 [*]	,287	-,596	,273
	Sig. (2- tailed)		,011	,454	,090	,477
	N	9	9	9	9	9
BVP	Pearson Correlation	,793 [*]	1	,387	-,224	,460
	Sig. (2- tailed)	,011		,303	,563	,213
	N	9	9	9	9	9
Eksportas	Pearson Correlation	,287	,387	1	,323	,176
	Sig. (2- tailed)	,454	,303		,397	,651
	N	9	9	9	9	9
Emigracija	Pearson Correlation	-,596	-,224	,323	1	,284
	Sig. (2- tailed)	,090	,563	,397		,459
	N	9	9	9	9	9
Prieaugis	Pearson Correlation	,273	,460	,176	,284	1
	Sig. (2- tailed)	,477	,213	,651	,459	
	N	9	9	9	9	9

Prognozēs Trend metodu 2012-2017 m.

Valstybēs/Metai	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ES-27	63,8	64,0	64,1	64,0	64,0	63,9
Belģija	61,8	61,8	62,3	62,5	62,6	62,7
Bulgarija	58,8	59,5	61,3	61,7	62,1	62,4
Āekija	66,5	67,7	67,1	67,3	67,6	67,8
Danija	72,6	72,5	72,2	71,6	71,1	70,6
Vokietija	72,8	73,3	75,0	75,9	76,9	77,9
Estija	67,1	68,5	66,7	66,9	67,0	67,1
Airija	58,8	60,5	57,3	56,1	54,9	53,7
Graikija	51,3	49,3	51,9	50,8	49,6	48,5
Ispanija	55,4	54,4	54,6	53,5	52,5	51,4
Prancūzija	63,9	64,1	64,1	64,1	64,2	64,2
Italija	56,8	55,6	56,2	56,0	55,8	55,5
Kipras	64,6	61,7	64,4	63,7	63,1	62,4
Latvija	63,0	65,0	62,4	62,2	62,0	61,7
Lietuva	62,0	63,7	61,2	61,0	60,9	60,7
Liuksemburgas	65,8	65,7	66,2	66,5	66,8	67,2
Vengrija	57,2	58,4	56,8	56,8	56,8	56,8
Malta	59,0	60,6	59,9	60,7	61,4	62,1
Nyderlandai	75,1	74,3	75,7	75,9	76,0	76,2
Autrija	72,5	72,3	73,6	74,1	74,6	75,0
Lenkija	59,7	60,0	62,3	63,3	64,2	65,1
Portugalija	61,8	61,1	61,6	60,8	60,0	59,3
Rumunija	59,5	59,7	59,7	59,9	60,0	60,2
Slovēnija	64,1	63,3	64,4	64,1	63,8	63,5
Slovakia	59,7	59,9	60,6	60,8	60,9	61,1
Suomija	69,4	68,9	69,4	69,4	69,5	69,5
Švedija	73,8	74,4	74,0	74,2	74,3	74,5
Didģioji Britanija	70,1	70,8	69,5	69,3	69,1	68,9
ES-15	65,5	65,3	65,6	65,4	65,2	65,0
ES-12	61,8	62,3	62,2	62,4	62,5	62,6

Prognozės įgyvendinus pasiūlymus

Prognozės/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2020	2025	2035	2067
Optimistinė	64,0	64,85	65,75	66,66	67,59	70,45	75,47	-	-
Realistinė	64,0	64,43	64,90	65,37	65,84	67,29	69,77	75,00	-
Pesimistinė	64,0	64,19	64,38	64,57	64,76	65,34	66,31	68,30	75,08

Užimtumo lygis proc.							
		Metai	2013	2014	2015	2016	2017
Optimistinis	Jaunimo 15-24 m.		32,3	38,7	44,1	48,8	52,8
	Vyresnio amžiaus 55-64 m.		50,3	51,6	52,6	53,5	54,2
	Moterų		58,8	60,6	62,1	63,3	64,4
Realistinis	Jaunimo 15-24 m.		32,3	35,8	39,0	42,0	44,8
	Vyresnio amžiaus 55-64 m.		50,3	51,2	51,9	52,6	53,2
	Moterų		58,8	59,7	60,5	61,3	62,0
Pesimistinis	Jaunimo 15-24 m.		32,3	33,4	34,6	35,7	36,8
	Vyresnio amžiaus 55-64 m.		50,3	50,7	51,1	51,5	51,9
	Moterų		58,8	59,2	59,6	59,9	60,3